

ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓
ภาคเหนือ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

๓๗๑.๑

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ส ๖๙๑ ค

ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ภาคเหนือ.

กรุงเทพฯ : สกศ., ๒๕๔๗.

๑๓๐ หน้า

ISBN : 974-650-507-6

๑. ครูภูมิปัญญาไทย - ภาคเหนือ ๒. ชื่อเรื่อง

ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ภาคเหนือ

สิ่งพิมพ์ สกศ.

อันดับปีที่ ๕๓/๒๕๔๗

พิมพ์ครั้งที่ ๑

เมษายน ๒๕๔๗

จำนวนพิมพ์

๒,๐๐๐ เล่ม

ISBN

974-650-507-6

จัดพิมพ์และเผยแพร่

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

ถนนสุขโยทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๕๑๒, ๒๕๒๑

โทรสาร ๐-๒๒๕๓-๑๑๒๙

Web Site : <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด

คำนำ

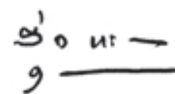
การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการเรียนรู้เพื่อความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและการเรียนรู้ที่เป็นสากล เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับสังคมไทยในอนาคตให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้สู่สากลบนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทย

ในส่วนของภูมิปัญญาไทยมีสาระและองค์ความรู้ที่เป็นมรดกภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยสำหรับการเรียนรู้อยู่อย่างหลากหลาย โดยในปัจจุบันนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ได้กำหนดขอบข่ายภูมิปัญญาไทยเพื่อนำเข้าสู่การศึกษาอย่างน้อย ๙ ด้าน ได้แก่ ภูมิปัญญาไทยด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ด้านโภชนาการ

เพื่อให้การส่งเสริมภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาเป็นรูปธรรมและนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้ดำเนินการสืบค้น สรรหา คัดเลือก และยกย่องครูภูมิปัญญา ได้แก่ บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหนึ่งด้านใดที่ เป็นผู้สร้างสรรค์สืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งในปัจจุบันได้ดำเนินการประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติครูภูมิปัญญาไทยไปแล้ว ๓ รุ่น จำนวน ๑๓๑ คน

หนังสือครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ภาคเหนือ เป็นหนังสือที่ได้บันทึกประวัติชีวิต การเรียนรู้ การสืบสาน การสร้างสรรค์ และนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยเข้าสู่การศึกษาของครูภูมิปัญญาไทย ภาคเหนือ เพื่อเป็นบทเรียนชีวิต และเป็นแนวทางในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาของชาติที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่นเป็นสำคัญ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หวังว่าหนังสือครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ภาคเหนือ จะเป็นประโยชน์ยิ่งสำหรับการนำภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาของชาติ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานตามความต้องการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการสภาการศึกษา

ครุภูมิปัญญาไทย

ภาคเหนือ

- พระสุธรรมมุนี
- นายใจคำ ตาปัญญาญ
- นายจำเนียร ใจอ่อน
- นายจันทร์ดี แก้วชุ่ม
- นายประนอม พลวิชัย
- นายประเสริฐ วงศ์สีสม
- นายมานพ ยาระณะ
- นายวงศ์ แก้วใจมา
- นายสิงห์แก้ว มโนเพ็ชร
- นางสุนทรี ขนาดนิต
- นายอรุณ ทิพวงศ์

สารบัญ

หน้า

ประกาศสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เรื่อง การยกย่องเชิดชูเกียรติครุ ภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓	๖
ความเป็นมาการยกย่องเชิดชูเกียรติครุ ภูมิปัญญาไทยของสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ	๙
● พระสุธรรมมุนี	๑๗
● นายใจคำ ตาปัญญาญ	๒๕
● นายจำเนียร ใจอ่อน	๓๓
● นายจันทร์ดี แก้วชุ่ม	๔๓
● นายประนอม พลวิชัย	๕๑
● นายประเสริฐ วงศ์สีสม	๕๙
● นายมานพ ยาระณะ	๖๗
● นายวงศ์ แก้วใจมา	๗๕
● นายสิงห์แก้ว มโนเพ็ชร	๘๓
● นางสุนทรี ขนาดนิต	๙๑
● นายอรุณ ทิพวงศ์	๙๙

ภาคผนวก

● คำบรรยายพิเศษของ เลขาธิการสภาการศึกษา	๑๐๙
● ทำเนียบและที่อยู่ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓	๑๑๙
● คณะผู้จัดทำ	๑๓๐

ประกาศสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เรื่อง การยกย่องเชิดชูเกียรติครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓

ตามที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ดำเนินการจัดทำโครงการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ครุภูมิปัญญาไทย โดยสรรหาบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาใน ๙ ด้านได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี และด้านโภชนาการ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นครุภูมิปัญญาไทย ทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย นั้น

บัดนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ดำเนินการคัดเลือกบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาเพื่อประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นครุภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๓ ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖ ดังนี้

๑. ครุภูมิปัญญาไทยภาคเหนือ

๑.๑ พระสุธรรมมณี	ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน
๑.๒ นายใจคำ ตาปัญญาญ	ด้านศิลปกรรม
๑.๓ นายจำเนียร ใจอ่อน	ด้านการแพทย์แผนไทย
๑.๔ นายจันทร์ดี แก้วชุ่ม	ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
๑.๕ นายประนอม พลวิชัย	ด้านการแพทย์แผนไทย
๑.๖ นายประเสริฐ วงศ์สีสม	ด้านศิลปกรรม
๑.๗ นายมานพ ยาระณะ	ด้านศิลปกรรม
๑.๘ นายวงศ์ แก้วใจมา	ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๑.๙ นายสิงห์แก้ว มโนเพชร	ด้านศิลปกรรม
๑.๑๐ นางสุนทรี ขนาดนิต	ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
๑.๑๑ นายอรุณ ทิพยวงศ์	ด้านศิลปกรรม

๒. ครุภูมิปัญญาไทยภาคใต้

๒.๑ นายกระจำง พุทศศรี	ด้านศิลปกรรม
๒.๒ นายกฤษา วัฒนเมธี	ด้านการแพทย์แผนไทย
๒.๓ นายจิระศักดิ์ ท่อทิพย์	ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒.๔ นายจำนง กาญจนโสภณ	ด้านการแพทย์แผนไทย
๒.๕ นายไชยยุทธ ปิ่นประดับ	ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี
๒.๖ นางถนอม ศิริรักษ์	ด้านโภชนาการ
๒.๗ นางสาวนพมาศ พรหมนุชาธิป	ด้านศิลปกรรม
๒.๘ นายนิยม บำรุงเสนา	ด้านศิลปกรรม
๒.๙ นายมณูญ ไยบัวทอง	ด้านเกษตรกรรม
๒.๑๐ นายมูหามะสุกรี มะสะนิง	ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓. ครุภูมิปัญญาไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓.๑ นายแก่นฟ้า แสนเมือง	ด้านเกษตรกรรม
๓.๒ นางสาวขวัญดิน สิงห์คำ	ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๓.๓ นายทองเจริญ ดาเหลา	ด้านศิลปกรรม
๓.๔ นายบุญเกิด พิมพ์รเมธากุล	ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี
๓.๕ นายประพนธ์ พลอยพุ่ม	ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี
๓.๖ นายผาย สร้อยสระกลาง	ด้านเกษตรกรรม
๓.๗ นายพงษ์พัฒน์ ฝางแก้ว	ด้านศิลปกรรม
๓.๘ นายมนัส สุขสาย	ด้านภาษาและวรรณกรรม
๓.๙ นายสมคิด สอนอาจ	ด้านศิลปกรรม
๓.๑๐ นายสมใจ ภูผาสุข	ด้านเกษตรกรรม
๓.๑๑ นายสลา คุณวุฒิ	ด้านศิลปกรรม
๓.๑๒ นางเอี่ยม แยกดี	ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

๔. ครุภูมิปัญญาไทยภาคกลางและภาคตะวันออก

๔.๑ พระครูนิวริฐธรรมชั้นธ	ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี
๔.๒ พระอธิการมนัส ขนฺติธมฺโม	ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน
๔.๓ นายกฤษณ์ ฤทธิเดชา	ด้านศิลปกรรม
๔.๔ นายดำรงศักดิ์ ชุมแสงพันธ์	ด้านการแพทย์แผนไทย
๔.๕ นายบุญเลิศ ไทยทัตกุล	ด้านเกษตรกรรม
๔.๖ นายพิเนตร น้อยพุทธา	ด้านภาษาและวรรณกรรม
๔.๗ นางมนรัตน์ สารภาพ	ด้านโภชนาการ
๔.๘ นายล้วน ดนตรี	ด้านศิลปกรรม
๔.๙ นายสรณพงษ์ บัวโรย	ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๔.๑๐ นายเสน่ห์ แจ่มจิรารักษ์	ด้านศิลปกรรม
๔.๑๑ นายอุดม กลีบมาลัย	ด้านเกษตรกรรม
๔.๑๒ นายอำนาจ มณีแสง	ด้านภาษาและวรรณกรรม

ประกาศ ณ วันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

๙๐ น: -
๑

(นายรุ่ง แก้วแดง)

รักษาราชการแทน เลขาธิการสภาการศึกษา

ความเป็นมา การยกย่องเชิดชูเกียรติ

ครูภูมิปัญญาไทย

ของ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ในมาตรา ๔๖ มาตรา ๖๙ มาตรา ๘๑ และมาตรา ๒๘๙ นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้กำหนดให้กระบวนการเรียนรู้ต้องส่งเสริม ศิลปะ วัฒนธรรม การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาทั้งยังกำหนดให้มีการนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ยกย่อง เชิดชู ผู้ที่ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาไว้ด้วย นั้น

เพื่อให้มีการนำองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติครูภูมิปัญญาไทย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย ขึ้นเพื่อดำเนินการสรรหาบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญา ยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นครูภูมิปัญญาไทยขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นต้นมา และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการ ศึกษาอย่างเป็นทางการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้จัดทำนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ในการจัดการศึกษา นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

ความหมายและขอบข่ายภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสรร ประยุกต์ พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อให้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

ภูมิปัญญาไทย มีลักษณะเป็นองค์รวม และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม เกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่ออกมาขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญา มีความเด่นชัดในหลายด้าน เช่น

๑. ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสาน องค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตร ด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีเหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

๒. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓. ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพร อันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

๔. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

๕. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในการจัดการสะสมและบริหารกองทุน และสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปแบบของสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมถึง

ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน และการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน

๖. ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และ นันทนาการ

๗. ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษาวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟู การเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ

๘. ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้ หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีข่า

๙. ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหาร และยาที่เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่างๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลาย รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากรด้วย

ครูภูมิปัญญา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำนิยามความหมายของครูภูมิปัญญาและครูภูมิปัญญาไทยไว้ดังนี้

ครูภูมิปัญญา หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหนึ่งด้านใด เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน และได้รับการยกย่องให้เป็น “ครูภูมิปัญญาไทย” เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเพื่อยกย่องครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓

องค์ประกอบการพิจารณาผู้ที่ได้รับการยกย่องเป็นครูภูมิปัญญาไทย มี ๓ ด้าน ประกอบด้วย

- (๑) คุณลักษณะส่วนบุคคล
- (๒) การถ่ายทอด
- (๓) การยอมรับในสังคม

โดยรายละเอียดในแต่ละเรื่องมีดังนี้

๑. คุณลักษณะส่วนบุคคล

- (๑) ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม
- (๒) มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการใช้ภูมิปัญญาด้านนั้นๆ อย่างชัดเจนถูกต้อง
- (๓) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- (๔) ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่ปฏิบัติ
- (๕) มีความรู้ ความสามารถในการบริหารและการจัดการ
- (๖) เป็นผู้นำที่ดี และมีความสามารถในการแก้ปัญหา
- (๗) มีความเสียสละในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนสู่สาธารณะ

๒. การถ่ายทอด

- (๑) มีคุณธรรมและจริยธรรมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่ผู้เรียน
- (๒) มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในระบบ หรือนอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย
- (๓) มีการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการในการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่อง
- (๔) มีความสามารถในการสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- (๕) มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในภูมิปัญญาด้านนั้น ๆ
- (๖) มีการติดตามและประเมินผลการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านนั้น ๆ

๓. การยอมรับในสังคม ประกอบด้วย

- (๑) มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ
- (๒) ได้รับการยอมรับในภูมิปัญญาด้านนั้น ๆ ในระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาคหรือประเทศ หรือนานาชาติ

เกณฑ์การประเมินผู้ทรงภูมิปัญญาเพื่อผ่านการคัดเลือก

- (๑) ผู้ทรงภูมิปัญญาต้องผ่านเกณฑ์ทั้ง ๓ ด้าน รวม ๑๑ ข้อ เป็นอย่างน้อย
- (๒) ในจำนวนเกณฑ์ ๑๑ ข้อดังกล่าว ผู้ทรงภูมิปัญญาต้องผ่านเกณฑ์บังคับ ๗ ข้อ ได้แก่

- ข้อ ๑.๒ มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการใช้ภูมิปัญญาด้านนั้นๆ อย่างชัดเจนถูกต้อง
- ๑.๓ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ๑.๗ มีความเสียสละในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนสู่สาธารณะ
- ๒.๒ มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในระบบ หรือนอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย
- ๒.๓ มีการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการในการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่อง
- ๒.๔ มีความสามารถในการสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ๓.๑ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ จำนวน ๔๕ คน โดยได้เข้ารับเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติครุภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๓ จาก นายรุ่ง แก้วแดง เลขาธิการสภาการศึกษา เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ณ ศูนย์การประชุมอิมแพค เมืองทองธานี กรุงเทพมหานคร

เครื่องหมายเชิดชูเกียรติ มาตรฐานการเรียนรู้ไทย

ลักษณะของเข็ม

เป็นช่อด้ายกระจิงตาอ้อย ๙ ช่อ แทนภูมิปัญญาไทย ๙ ด้าน ประกอบด้วยข้อความมาตรฐานการเรียนรู้ไทย

ความหมาย

หมายถึงความเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาของครูภูมิปัญญาไทยด้านใดด้านหนึ่งใน ๙ ด้าน ได้แก่ เกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรม การแพทย์แผนไทย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองทุนและธุรกิจ ชุมชน ศิลปกรรม ภาษาและวรรณกรรม ปรัชญา ศาสนา และประเพณี และโภชนาการ

ผู้ออกแบบ

นายนนทิวรรณ จันทนะผลิน อาจารย์ภาควิชาประติมากรรม คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

พระสุธรรมมุนี (ศรีมูล)

ครุภูมิปัญญาไทย ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน

คำประกาศเกียรติคุณ
พระสุธรรมมุนี (ศรีมูล)
ครุภูมิปัญญาไทย ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน

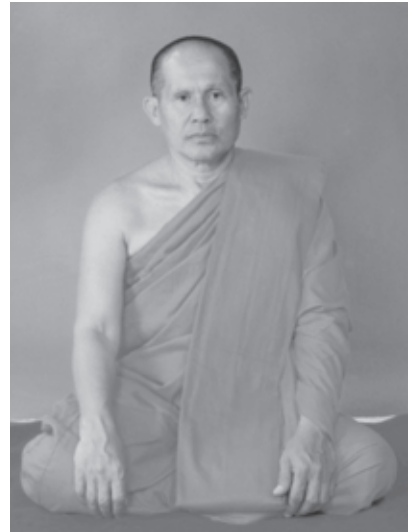
พระสุธรรมมุนี (ศรีมูล ยังเจริญ) เกิดวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๓๘ ที่จังหวัดพะเยา เป็นผู้เผยแพร่แนวคิดทุกคนไม่สามารถเลือกเกิดได้ แต่เลือกดำเนินชีวิตได้ ค้นพบข้อเท็จจริงว่าความยากจนของประชาชนเกิดจากความผิดพลาดในการวางแผนดำเนินชีวิตที่มิได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความพอเพียงที่เหมาะสม จึงนำแนวคิดเรื่องสังฆะออมทรัพย์มาเทศนาให้สติแก่ประชาชน ทำให้ประชาชนรวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มสังฆะออมทรัพย์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยมีสังฆะเป็นแกนกลางของการบริหารจัดการ ส่งผลให้สมาชิกมีเงินทุนสำหรับสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็งให้แก่ชุมชนของตน

การที่ พระสุธรรมมุนี (ศรีมูล) นำความรู้ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชนที่ได้ศึกษา ค้นคว้า ค้นพบทดลองจนประสบความสำเร็จแล้วไปเผยแพร่ สอน ถ่ายทอด และสาธิตให้ผู้อื่นได้เรียนรู้และนำไปปรับประยุกต์จนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมต่อสังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๓ ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖

พระสุธรรมมุนี (ศรีมูล)

ครุภูมิปัญญาไทย

ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน

พระสุธรรมมุนี (ศรีมูล) จากจังหวัดพะเยา เป็นผู้เผยแพร่แนวคิดที่ว่าแม้ทุกคนไม่สามารถเลือกเกิดได้ แต่สามารถเลือกการดำเนินชีวิตได้ ค้นพบข้อเท็จจริงว่าความยากจนของประชาชนเกิดจากความผิดพลาดในการวางแผนดำเนินชีวิตที่มีได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความพอเพียงที่เหมาะสม จึงนำแนวคิดเรื่องสัจจะออมทรัพย์มาเทศนาให้สติแก่ประชาชน ทำให้ประชาชนรวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมี “สัจจะ” เป็นแกนกลางของการบริหารจัดการ ส่งผลให้สมาชิกมีเงินทุนสำหรับสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างฐานเศรษฐกิจที่เข้มแข็งให้แก่ชุมชน

การศึกษา ชีวิตและการทำงาน

พระสุธรรมมุนี (ศรีมูล) สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนชุมชนแม่ใส ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจนและเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างยิ่งจึงเข้าบรรพชาเป็นสามเณร ได้ศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม จนสอบได้นักธรรมชั้นเอก ในปีพ.ศ. ๒๔๙๙ มีความอุตสาหะมุ่งมั่นในการศึกษาจนสอบได้เปรียญ ๖ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔

หลวงพ่พระสุธรรมมุนีมีความปรารถนาและความศรัทธาอย่างแรงกล้าที่จะศึกษาต้นกำเนิดของพระพุทธศาสนา จึงได้ศึกษาความรู้ในระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยนาอันทา รัฐวิหาร และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยยมคร รัฐวิหาร ประเทศอินเดีย จากการไปแสวงหาความรู้ทั้งในอำเภอ ต่างอำเภอ ต่างจังหวัด และต่างประเทศ ท่านได้นำความรู้มาพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งสำหรับการศึกษาเรียนรู้ เป็นที่ตั้งของโรงเรียนพินิตประสารณ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนยากจนเป็นสำคัญ

นอกจากนี้หลวงพ่พระสุธรรมมุนีได้ก่อตั้ง “กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านร่องไฮ” เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวบ้าน โดยยึดหลักธรรมและคุณธรรมตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าหัว ฯ ทำให้ชาวบ้านมีรายได้และเศรษฐกิจดีขึ้น ดำเนิน

ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง หลังจากนั้นได้ขยายผล กลุ่มสัจจะ
ออมทรัพย์ไปยัง หมู่บ้านแม่ใส วัดศรีอุโมงค์คำ กลุ่มสัจจะ
ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขต
พะเยาตามลำดับ จนกลุ่มออมทรัพย์ทั้ง ๔ กลุ่มมีชื่อเสียงเป็นที่
รู้จักและยอมรับของสมาชิกและสังคมในวงกว้าง

การเรียนรู้

หลวงพ่อบุญธรรมมณี เป็นผู้มีความเมตตาและใฝ่รู้ใฝ่
ศึกษา การถือกำเนิดในครอบครัวยากจน ต้องอดทนต่อสู้เพื่อ
ให้มีโอกาสได้ศึกษาเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมจากชุมชนบ้านเกิดและจากต่างประเทศ
ทำให้ท่านมีแนวคิดกว้างไกลและได้นำความรู้ ประสบการณ์ที่ศึกษาและพบเห็นมาประยุกต์
ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของบ้านเกิด ซึ่งท่านพบว่าปัญหาหนี้สินเป็นปัญหาที่สำคัญ
อย่างยิ่งในชุมชน บางครั้งชาวบ้านต้องกู้ยืมเงินจากนายทุนเสียดอกเบี้ยสูงมาก จนเป็นหนี้
สะสมหมดหนทางพึ่งตนเอง ท่านจึงมุ่งศึกษาแนวคิดในการพึ่งตนหลายแนวคิด โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ รวมทั้งแนวคิดใน
การจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของพระสุบิน ปณีโตและครูขบ ยอดแก้ว

องค์ความรู้

จากการที่หลวงพ่อบุญธรรมมณีได้พบปะกับชาวบ้านในหลาย ๆ แห่งพบว่า
ปัญหาเรื่องปากท้องยังเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดในชุมชน ท่านต้องการช่วยเหลือและแบ่ง
เบาปัญหาเหล่านี้ จึงดำเนินการปรึกษากับชาวบ้านที่ใกล้ชิดและเชิญชวนให้ชาวบ้านรวม
กลุ่มกันออมทรัพย์ขึ้น โดยขั้นแรกให้ร่วมกันสะสมทรัพย์โดยสะสมเป็นหุ้น ๆ ละ ๒๐ บาท
ท่านได้ฝากเงินเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านได้เห็น และได้แนะนำถึงประโยชน์ของการสะสมหรือ
การออมทรัพย์ ซึ่งเน้นให้ยึดถือเรื่อง “สัจจะ” คือการยึดมั่นในความจริงใจซื่อสัตย์ต่อกัน ให้
นำเงินมาฝากเป็นรายเดือนทุกเดือน เมื่อมีเงินออมมากพอจึงเริ่มเปิดให้สมาชิก กู้ยืมเงิน เมื่อ
สิ้นปีก็มีการปันผลจากดอกผลที่เกิดขึ้น

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มแรกที่ท่านได้ก่อตั้งขึ้นคือ “กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้าน
ร่องไฮ” ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๒๖ ปัจจุบัน
มีจำนวนสมาชิก ๑๙๓ คน มีเงินสะสม ๒,๙๖๑,๔๘๐ บาท สมาชิกกู้ยืมเงินไป จำนวน ๑๔๘
คน เป็นจำนวนเงิน ๓,๐๘๘,๓๐๐ บาท หลังจากนั้นก็มีขยายเครือข่ายไปเป็นกลุ่มที่ ๒

กลุ่มที่ ๒ “กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านแม่ใส” ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๒๗ ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิก ๖๖๑ คน มีจำนวนเงินสะสมทั้งหมด ๖,๗๑๓,๑๘๒ บาท สมาชิกที่กู้ยืมเงินไป ๑๗๙ ราย เป็นจำนวนเงิน ๓,๑๒๙,๙๙๔ บาท

กลุ่มที่ ๓ “กลุ่มสัจจะออมทรัพย์วัดศรีอุโมงค์คำ” ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิก ๒๑๑ คน มีเงินสะสมทั้งหมด ๑,๙๒๐,๓๖๐ บาท

กลุ่มที่ ๔ “กลุ่มสัจจะออมทรัพย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา” เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ ปัจจุบันมีเงินสะสมทั้งหมด ๔๒๗,๕๐๐ บาท

หลวงพ่อดวงพระสุธรรมมุนี (ศรีมูล) เป็นพระสงฆ์ที่เข้าใจถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่มีฐานะที่ยากจนเป็นอย่างยิ่ง อาจเป็นเพราะที่ได้ประสบมาตั้งแต่ยังเด็ก จึงได้พยายามที่จะหาวิธีที่จะบรรเทาปัญหาของชาวบ้าน โดยให้ชาวบ้านปฏิบัติตามหลักคุณธรรมตามค่านิยม พื้นฐาน ๕ ประการ คือ

๑. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ
๒. การประหยัดและอดออม
๓. การมีระเบียบวินัยและการเคารพกฎหมาย
๔. การปฏิบัติตามคุณธรรมตามศาสนา
๕. ความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

ทั้งยังได้แนะนำให้ชาวบ้านปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เกี่ยวกับคุณธรรมที่ทุกคนควรนำมาศึกษาและนำมาปฏิบัติ ๕ ประการ คือ

ประการแรก คือ การรักษาสัจจะความจริงใจต่อตนเอง จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่มีประโยชน์และเป็นธรรม

ประการสอง คือ การรู้จักขมใจตนเอง ฝึกตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น

ประการสาม คือ การอดทนอดกลั้น และยอมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าด้วยเหตุประการใด

ประการสี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และความรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

นอกจากนี้ ท่านได้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างและได้ชี้แนะให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของสัจจะ คือ ความจริง ความจริงใจต่อกัน ความจริงใจต่อตนเอง ซึ่งท่านถือว่าเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญ คนเราทุกคนต้องมีความจริงใจต่อตนเองและต่อผู้อื่น ทั้งด้านจิตใจ ความ

ประเพณีและการปฏิบัติตน จึงจะส่งผลให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การถ่ายทอดความรู้

หลวงพ่พระสุธรรมมุนี ได้ร่วมกับชาวบ้านก่อตั้ง กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ โดยได้เริ่มถ่ายทอดความรู้ให้ผู้นำหมู่บ้าน ครู สมาชิก และผู้สนใจ เนื้อหาที่ถ่ายทอดเกี่ยวกับ

- ความสำคัญของการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์
- ประโยชน์ของการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์
- การดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์
- ปัญหาในกลุ่มออมทรัพย์และการแก้ปัญหา
- การทำงานเป็นกลุ่ม เน้นการมีส่วนร่วมและความจริงใจซื่อสัตย์ต่อกันในกลุ่มสมาชิก

ส่วนวิธีการถ่ายทอดนั้น ได้ใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี เช่น

- สอดแทรกในการเทศนาในโอกาสต่าง ๆ
- การชี้แนะแนวทางปฏิบัติและปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่าง
- การศึกษาดูงานทั้งในและต่างจังหวัด
- นำผู้รู้/วิทยากรมาบรรยายให้ความรู้

การดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชนได้ระดับหนึ่งและนอกจากนี้ท่านยังได้จัดพาสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ไปดูงานต่างจังหวัดส่งผลให้ชาวบ้านมีอาชีพต่าง ๆ มากมายเกิดขึ้น อาทิ กลุ่มตีมีด กลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง กองทุนยา และกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ สร้างรายได้และอาชีพพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

การที่พระสุธรรมมุนี (ศรีมูล) เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕

พระสุธรรมมณี (ศรีมูล ยังเจริญ) ปัจจุบันอายุ ๖๘ ปี เกิดเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๓๘ ที่บ้านแม่ใส ตำบลแม่ใจ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นบุตรคนแรกในจำนวนพี่น้อง ๔ คน ของนายศรีและนางน้อย ยังเจริญ

การศึกษา

พ.ศ. ๒๕๔๒	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ใส จังหวัดพะเยา
พ.ศ. ๒๕๔๙	นักธรรมชั้นเอก วัดสามพระยา กรุงเทพฯ
พ.ศ. ๒๕๑๔	เปรียญธรรมประโยค ๖ วัดสามพระยา กรุงเทพฯ
พ.ศ. ๒๕๑๖	ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนาลันทา รัฐวิหาร ประเทศอินเดีย
พ.ศ. ๒๕๒๔	ปริญญาโท มหาวิทยาลัยมคอ รัฐวิหาร ประเทศอินเดีย

เกียรติคุณที่ได้รับ

พ.ศ. ๒๕๓๓	เกียรติบัตรจากสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ในด้านส่งเสริมและสงเคราะห์ประชาชน โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธ ศาสนา
พ.ศ. ๒๕๔๖	ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

นายใจคำ ตาปัญญา

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (การประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้านล้านนา)

คำประกาศเกียรติคุณ
นายใจคำ ตาปัญญา

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (การประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้านล้านนา)

ครูใจคำ ตาปัญญา เกิดวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๓๒ ที่จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ใช้ภูมิปัญญาในการประดิษฐ์ของเล่นจากวัสดุในท้องถิ่นทุกประเภท เช่น บ่าข่าง (ลูกข่าง) กังหันลม ตั๊กแตน ด้วง กล้วย กล้วย กล้วย ฯลฯ จนเป็นที่นิยมในฐานะของเล่นจากภูมิปัญญาไทย ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ความรัก ความผูกพันระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงนันทนาการ การศึกษา และอาชีพ

การที่ครูใจคำ ตาปัญญา นำความรู้ด้านศิลปกรรม (การประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้านล้านนา) ที่ได้ศึกษา ค้นคว้า ค้นพบ ทดลองจนประสบความสำเร็จแล้วไปเผยแพร่ สอน ถ่ายทอด และสาธิตให้ผู้อื่นได้เรียนรู้และนำไปปรับประยุกต์จนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๓ ด้านศิลปกรรม (การประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้านล้านนา) ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖

ครูใจคำ ตาปัญญา

ครูภูมิปัญญาไทย

ด้านศิลปกรรม (การประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้านล้านนา)

ครูใจคำ ตาปัญญา จากจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ใช้ภูมิปัญญาในการประดิษฐ์ของเล่นจากวัสดุในท้องถิ่นทุกประเภท เช่น บ่าข่าง (ลูกข่าง) กังหันลม ตั๋วนก ตั๋วหนู โกงแก่ง ฯลฯ จนเป็นที่นิยมในฐานะของเล่นจากภูมิปัญญาไทย ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ความรัก ความผูกพันระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงนันทนาการ การศึกษา และอาชีพ

การศึกษา ชีวิตและการทำงาน

ครูใจคำ ตาปัญญา เกิดในครอบครัวชนบทที่อยู่ห่างไกล มีอาชีพเลี้ยงสัตว์ ทำไร่ และทำสวน ชีวิตในวัยเด็กต้องเป็นกำลังหลักในการช่วยงานในครอบครัว ส่งผลให้เป็นผู้นิสัยขยันและอดทน ได้รับการศึกษาเล่าเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนวัดดอนเปา ตำบลบ้านกาด ได้เรียนรู้เกี่ยวกับอักษรล้านนาที่วัดดอนเปา และได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจักสานเครื่องใช้และของเล่นพื้นบ้านจากคุณปู่

ครูใจคำหรือ “พ่ออ้อยใจคำ” เป็นเกษตรกรที่มีความขยันและอดทน ได้พัฒนาอาชีพและรวมกลุ่มเกษตรกรทำนา ตั้งโรงสีข้าวและร่วมจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง จำกัด จนเป็นที่ยอมรับและได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ช่วยเหลือสังคมส่วนรวมมาโดยตลอด

ครูใจคำได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการจักสานและการประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้านล้านนาจากคุณปู่ ครูใจคำเฝ้ามองสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเห็นว่าในปัจจุบันของเล่นเด็กทำจากพลาสติก ไม่ปลอดภัยและมีราคาแพง ทำอย่างไรจึงจะนำของเล่นพื้นบ้านล้านนาซึ่งใช้วัสดุจากธรรมชาติในท้องถิ่นมาประดิษฐ์ โดยพ่อแม่ปู่ย่าตายายหรือตัวเด็กเองสามารถประดิษฐ์ได้ เป็นการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ให้กลับมาสุขุมชนอีกครั้ง ในปี พ.ศ.๒๕๓๘ ครูใจคำรื้อฟื้นการประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้านล้านนาอย่างจริงจัง โดยเริ่มประดิษฐ์ของเล่นที่เคยเล่นเมื่อวัยเด็ก เช่น บ่าข่าง (ลูกข่าง) กังหันลม และจักสานรูปสัตว์ต่าง ๆ นกหวีดจากไม้ไผ่ ขันและออมสินที่ประดิษฐ์จากกะลามะพร้าว เป็นต้น นำไปมอบให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอแม่วาง ส่งผลให้ได้รับความนิยมและได้รับคำชมเชยอย่างมาก

เมื่อเห็นว่าของเล่นพื้นบ้านล้านนาเป็นที่ยอมรับ ครูใจคำจึงถ่ายทอดวิธีการประดิษฐ์ของเล่นเหล่านี้ให้แก่ผู้สนใจทั้งนักเรียน นักศึกษาในสถาบันการศึกษา นักศึกษานอกระบบโรงเรียน และผู้เรียนที่สนใจเรียนตามอัธยาศัย ซึ่งครูใจคำยินดีและเต็มใจสอนให้อย่างมีความสุขทั้งผู้สอนและผู้เรียน เป็นผลให้เกิดความนิยมของเล่นพื้นบ้านล้านนาราคาประหยัดและใช้วัสดุท้องถิ่นอย่างแพร่หลายในช่วงเวลาต่อมา

ครูใจคำเป็นผู้หนึ่งที่ตระหนักเห็นปัญหาสังคม โดยเฉพาะด้านครอบครัว ครูใจคำพบว่าสถาบันครอบครัวในปัจจุบันขาดความอบอุ่นและอ่อนแอ เด็กไม่เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดเคารพผู้สูงอายุ จนเกิดช่องว่างระหว่างวัย จึงได้จัดทำ “โครงการอ้อยสอนหลาน” ร่วมกับชมรมผู้สูงอายุ เครือข่ายและองค์กรชุมชนแม่วาง เช่น สภาวัฒนธรรม พระสงฆ์ และสถานศึกษา รวบรวมผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญาหลากหลายด้าน เช่น ด้านหมอมือเมือง (สมุนไพร-นวด-ประคบ) ด้านวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การทอผ้า การทำตุ้ง (ธง) การเล่นดนตรีพื้นเมือง เป็นต้น เปิดถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก เยาวชนและผู้สนใจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ จนถึงปัจจุบัน โดยใช้บ้านครูใจคำ เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้

การเรียนรู้

ครูใจคำในวัยเด็กอยู่ในครอบครัวซึ่งทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ด้วยความที่เป็นบุตรโอรสเพียงคนเดียวของบิดามารดา จึงต้องแบ่งเบาภาระจากบิดามารดา สร้างนิสัยขยันขันแข็ง อดทนอดออม และยังได้ใช้ชีวิตใกล้ชิดกับพ่ออ้อย (คุณปู่) ซึ่งมีฝีมือด้านการจักสานและประดิษฐ์เครื่องใช้และของเล่นต่าง ๆ จึงซึมซับคุณค่าของการประดิษฐ์ของเล่น และเครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ ด้วยตนเอง ประกอบกับนิสัยช่างซึ่งเป็นพรสวรรค์ติดตัวที่หยิบจับประดิษฐ์สิ่งใดก็สวยงามประณีตเหมือนจริง ทำให้มักจะมีเด็ก ๆ ร้องขอให้ครูใจคำประดิษฐ์ของเล่นให้อยู่เสมอ

องค์ความรู้

ครูใจคำได้สืบสานและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กเยาวชนและผู้สนใจ เกี่ยวกับการประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้านล้านนา จากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น บ่าข้าง (ลูกข้าง) กังหันลม โกงก่าง การจักสานรูปสัตว์ต่าง ๆ การทำนกหวีด การประดิษฐ์ขันและอ้อมสินจากกะลามะพร้าว เป็นต้น นอกจากนี้ครูใจคำยังนำกะลามะพร้าวไปทำบาตรพระซึ่งกลายเป็น

ผลิตภัณฑ์ที่มีชาวต่างชาติสนใจอย่างมาก การประดิษฐ์เครื่องดนตรีพื้นบ้าน ทั้งสะล้อ ซอ ซึง ได้สอนเด็กและเยาวชนประดิษฐ์เครื่องดนตรีและสอนให้เล่นดนตรีพื้นเมืองเพื่อสร้างความเพลิดเพลินและสืบสานภูมิปัญญาล้านนาไปในขณะเดียวกัน

องค์ความรู้ในการประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้านล้านนาที่ครูใจคำสืบสานมา ได้มีการพัฒนาชนิดและรูปแบบขึ้นอีกหลายหลากประเภท จนกระทั่งมีผู้นิยมสั่งทำของเล่นพื้นบ้านจากภูมิปัญญาล้านนา ครูใจคำจึงริเริ่มรวมตัวสอนและเผยแพร่จนเกิดกลุ่มทั้งกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชนรวมตัวกันประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้าน กลายเป็นรายได้เสริมที่สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างคาดไม่ถึง

การถ่ายทอดความรู้

ครูใจคำ ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน ในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับเนื้อหาการถ่ายทอดนั้นได้แก่

- การผลิต/ประดิษฐ์ ของเล่นพื้นบ้านล้านนา โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น

นอกจากนี้ได้ถ่ายทอดการทำเครื่องดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ สะล้อ ซอ ซึง และได้รวมกลุ่มผู้สูงอายุ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนและผู้สนใจ ส่วนวิธีการถ่ายทอด ได้แก่

- การสาธิต , การบรรยาย
- การทดลองปฏิบัติ โดยมีครูใจคำแนะนำ
- ผู้เรียนปฏิบัติ/เล่นเอง

ในการเผยแพร่ผลงานนั้น ครูใจคำ ใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี เช่น การเป็นวิทยากร การเผยแพร่โดยใช้เอกสาร เผยแพร่โดยใช้รายการวิทยุและเผยแพร่ในงานต่าง ๆ เช่น สืบสานภูมิปัญญาในงานชุมนุมลูกเสือโลก ครั้งที่ ๒๐ ณ อำเภอสัตตหีบ จังหวัดชลบุรี ในงานมหกรรมวัฒนธรรมแห่งชาติ จังหวัดหนองคาย ฯลฯ

การที่ครูใจคำ ตาปัญญา เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม (การประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้านล้านนา) เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นคุรุสภาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕

ครูใจคำ ตาปัญญา ปัจจุบันอายุ ๗๔ ปี เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๓๒ ที่บ้านป่าต้ว ตำบลบ้านกาด (ปัจจุบันเป็นตำบลดอนเปา) อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นบุตรคนเดียวของนายบุญมา และนางนิล ตาปัญญา สมรสกับนางสาวปา จันทร์สาม มีบุตร ๗ คน เป็นบุตรชาย ๓ คน บุตรหญิง ๔ คน

การศึกษา

- ◆ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอนเปา จังหวัดเชียงใหม่
- ◆ ศึกษาอักษรล้านนา จากวัดดอนเปา จังหวัดเชียงใหม่

เกียรติคุณที่ได้รับ

- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๒ รองชนะเลิศอันดับ ๑ การประกวดหัตถกรรม ประเภทหัตถกรรมพื้นบ้านของกระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับเครือข่ายองค์กรดำเนินงานผู้สูงอายุ
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๒ ผู้สูงอายุดีเด่น สาขาสมาคมผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๖ ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (การประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้านล้านนา) จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

นายจำเนียร ใจอ่อน

ครุภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย

คำประกาศเกียรติคุณ
นายจำเนียร ใจอ่อน
ครุภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย

ครูจำเนียร ใจอ่อน เกิดเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๔๐ ที่จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคด้วยสมุนไพร โดยเฉพาะโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต ซึ่งได้สืบทอดองค์ ความรู้จากบรรพบุรุษ และจากคัมภีร์โบราณที่จารไว้ในใบลาน เป็นผู้คิดค้นพัฒนาตำรับยาหลายตำรับ ริเริ่มนำสมุนไพรมาปรุงและผลิตเป็นยาสมุนไพรบรรจุซองอย่างถูกสุขลักษณะ ง่ายต่อการบริโภค เผย แพร่ความรู้ด้านแพทย์แผนไทยอย่างมีระบบเป็นการสร้างทางเลือกด้านการดูแลสุขภาพสุขภาพของ ชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทย

การที่ครูจำเนียร ใจอ่อน นำเอาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย ที่ตนเองได้ศึกษา ค้นคว้า ค้นพบ ฝึกฝนจนประสบความสำเร็จแล้วนำไปเผยแพร่ สอนถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ นำไปปฏิบัติจน ประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านการแพทย์แผน ไทย ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖

นายจำเนียร ใจอ่อน

คุรุภูมิปัญญาไทย
ด้านการแพทย์แผนไทย

ครูจำเนียร ใจอ่อน จากตำบลศรีพนมมาศ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในการรักษาโรคด้วยสมุนไพร โดยเฉพาะโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต เป็นผู้ริเริ่มพัฒนาตำรับยาต่าง ๆ หลายตำรับ และนำสมุนไพรมาปรุงและผลิตเป็นยาสมุนไพรบรรจุเสริจอย่างถูกสุขลักษณะและง่ายต่อการบริโภค เป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ชุมชน เป็นผู้สอนและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการใช้สมุนไพรเพื่อดูแลรักษาสุขภาพด้วยยาแผนโบราณให้แก่ผู้เจ็บป่วย ริเริ่มการปลูกสวนสมุนไพรเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และสืบทอดความรู้สำหรับผู้สนใจทั่วไป

การศึกษา ชีวิตและการทำงาน

ครูจำเนียร ใจอ่อน ได้เรียนรู้และศึกษาด้านแพทย์แผนโบราณจากคุณปู่ คุณพ่อ และคุณอา ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน ในวัยเด็กได้คลุกคลีอยู่กับการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค ประกอบกับอุปนิสัยส่วนตัวที่เป็นคนเอื้อเฟื้อ อ่อนโยนจึงเกิดแรงบันดาลใจต้องการศึกษาด้านแพทย์แผนไทยเพื่อนำมาช่วยรักษาคนป่วย

บิดาของครูจำเนียร เป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของการศึกษา ตั้งใจให้บุตรชายได้ศึกษาเล่าเรียนให้มากที่สุด แต่การเดินทางไม่สะดวก จึงทำให้ต้องไปอาศัยวัดเพื่อให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนเหมือนกุลบุตรทั่วไปในสมัยนั้น ครูจำเนียรใช้ชีวิตเป็นเด็กวัดอยู่ ๑ ปี บรรพชาเป็นสามเณร ๒ พรรษา และอุปสมบทเป็นพระภิกษุ อยู่ ๑๐ พรรษา โดยอาศัยที่วัดม่อนปรางค์ วัดพระบาทมิ่งเมือง จังหวัดแพร่ และวัดโพธิ์ ในกรุงเทพฯ เป็นแหล่งศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรมจนสามารถสอบได้พิเศษประโยคครูมัธยม (พม.)

เมื่อจบการศึกษาได้สอบบรรจุเข้ารับราชการใน ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นครูสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาในหลายอำเภอของจังหวัดอุตรดิตถ์ และเกษียณอายุราชการในปี พ.ศ. ๒๕๕๐

ระหว่างที่บรรพชาเป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ถือเป็นโอกาสที่ทำให้ครูจำเนียรได้มีโอกาสอยู่ใกล้กับสรรพความรู้จากวัดโพธิ์ ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ด้านแพทย์แผน

โบราณที่ใหญ่ที่สุด ความกระตือรือร้นและความมุ่งมั่นอยากช่วยเหลือคนป่วย ทำให้ครูจำเนียรได้ศึกษาตำรับตำรายาจากครูบาอาจารย์และผู้รู้ทั้งหลายท่านที่ได้โน้มตัวเป็นศิษย์ โดยเฉพาะตำรับยารักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต ที่สร้างชื่อเสียงอย่างยิ่งให้แก่ครูจำเนียรในเวลาต่อมา

ครูจำเนียรเป็นผู้รับมรดกตำรายาและคัมภีร์โบราณด้านหมอพื้นบ้าน ภาษาล้านนาของบรรพบุรุษ และด้วยความมุ่งมั่นที่จะให้มีการเผยแพร่ สืบทอดความรู้ต่อไป จึงพยายามเก็บรวบรวมและเรียบเรียง ปรีวรุตไว้เป็นภาษาไทยอย่างเป็นทางการ

หมวดหมู่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังต่อไป

การเรียนรู้

การเรียนรู้ด้านสมุนไพรและการรักษาด้วยวิถีทางการแพทย์แผนไทยของครูจำเนียรมีพื้นฐานจากการได้คลุกคลีอยู่กับคุณปู่ คุณพ่อ และคุณอา ซึ่งล้วนแต่เป็นหมอพื้นบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในการใช้สมุนไพรรักษาความเจ็บป่วย

การใช้ชีวิตอยู่ในร่มกาสาวพัตร์ รวมเวลา ๑๒ พรรษา ทำให้ครูจำเนียรได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ด้านแพทย์แผนไทยในวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ และเมื่อมีเวลาว่างก็จะเข้าไปศึกษาหาความรู้ด้านสมุนไพรในวัดโพธิ์ทุกครั้งที่มีโอกาส จากการที่เป็นผู้สนใจศึกษาหาความรู้จึงได้มีโอกาสฝากตัวเป็นศิษย์กับผู้รู้หลายท่าน และได้ตำรับยารักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาตจากท่านผู้รู้ท่านหนึ่ง ในช่วงนั้นมีคฤหบดีท่านหนึ่งมีบุตรสาวซึ่งป่วยเป็นอัมพาตรักษาไม่หายมา ๓ เดือน มาทำบุญที่วัดและได้ปรารถนาถึงความเจ็บป่วยของบุตรสาว ครูจำเนียรซึ่งขณะนั้นเป็นพระภิกษุจึงได้รักษาโดยใช้ตำราที่ได้มาภายใน ๑๕ วันคนป่วยก็สามารถกลับมาเดินได้และอาการดีขึ้นจนเป็นปกติในที่สุด จากเหตุการณ์ในครั้งนั้นทำให้ครูจำเนียรยิ่งมั่นใจในสรรพคุณและการรักษาด้วยการแพทย์พื้นบ้านและสมุนไพรยิ่งขึ้น

ในช่วงที่ครูจำเนียรรับราชการเป็นครูสอนนักเรียนนั้นก็ได้ละทิ้งการศึกษาหาความรู้ได้แนะนำและรักษาคนเจ็บป่วยจำนวนมาก ความตั้งใจที่จะใช้วิชาความรู้ที่มีมาแต่เยาว์วัยและที่ศึกษาหาความรู้ตลอดเวลา ทำให้ครูจำเนียรในวัย ๕๒ ปี ตัดสินใจศึกษาเล่าเรียนด้านแพทย์แผนไทยอย่างจริงจัง โดยสมัครเรียนเพื่อสอบรับใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะแผนโบราณ โดยเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ หลังจากเลิกสอนนักเรียนในเย็นวันศุกร์ครูจำเนียรจะเดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อเรียนแพทย์แผนไทยที่วัดโพธิ์ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ หลังการเรียนในวันอาทิตย์ก็จะเดินทางกลับจังหวัดอุดรดิษฐ์เพื่อเข้าทำงานสอนตามหน้าที่เป็น

ประจำเชนนี้นี้ตลอด ๒ ปี จนสามารถสอบได้รับใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะแผนโบราณ สาขาเภสัชกรรมและสาขาเวชกรรมในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ และ พ.ศ. ๒๕๓๖ ตามลำดับ

องค์ความรู้

องค์ความรู้ของครูจำเนียรในด้านการแพทย์แผนไทย ซึ่งสืบทอดมาจากครอบครัวที่เป็นหมอพื้นบ้าน การใฝ่รู้ศึกษาเพิ่มเติมจากหมอพื้นบ้านและท่านผู้รู้ต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษาและปริวรรตเรียบเรียงตำรายาโบราณซึ่งจารไว้ในใบลานเป็นภาษาล้านนาของบรรพบุรุษที่ทิ้งเป็นมรดกไว้ให้ ทำให้ครูจำเนียรมีพื้นฐานด้านการแพทย์อย่างดีและกว้างขวาง เมื่อสอบได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนโบราณด้านเภสัชกรรมและเวชกรรมแล้ว ครูจำเนียรได้เปิดบ้านเป็นสถานที่จำหน่ายยาและรักษาคนป่วยทำให้มีโอกาสเรียนรู้โรคต่าง ๆ มาก

ขึ้น ได้คิดค้นพัฒนาตำรับยาที่ใช้รักษาโรคอัมพฤกษ์อัมพาตให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยอาศัยการเรียนรู้ซักถามจากคนป่วยที่มารักษาตัว จนมีความเชี่ยวชาญแตกฉานมากขึ้นทุกที

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ครูจำเนียรมีโอกาสได้รักษาคนป่วยซึ่งเป็นโรคอัมพาตอีกครั้ง คนป่วยคนนี้เสียเงินเสียทองรักษาด้วยวิธีของแพทย์แผนปัจจุบันหมดเงินนับล้านบาท ครูจำเนียรเห็นใจจึงรับรักษาให้โดยคนป่วยจะต้องมากินมานอนที่บ้าน เพื่อจะได้ดูอาการอย่างใกล้ชิด เพิ่มลดยาตามอาการ ภายใน ๓ เดือน คนป่วยสามารถเดินได้และได้สมนาคุณเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากเห็นว่าครูจำเนียรซึ่งถึงแม้จะรับราชการเป็นครูแต่ก็ยังมีฐานะยากจน บ้านช่องคับแคบไม่สามารถใช้เป็นที่พักอาศัยดูแลคนป่วยได้สะดวก และจากครั้งนี้ทำให้ชื่อเสียงของครูจำเนียรในเรื่องการรักษาโรคอัมพฤกษ์อัมพาต โด่งดังมากขึ้นทั้งในจังหวัดอุตรดิตถ์และจังหวัดใกล้เคียง

นอกจากการรักษาโรคอัมพฤกษ์อัมพาตที่มีชื่อเสียงของครูจำเนียรแล้ว ยังได้ร่วมมือกับโรงพยาบาลลับแล จัดตั้งชมรมสมุนไพรพื้นบ้าน จัดหาสมุนไพร นำมาปรุงยาและผลิตยาสมุนไพรบรรจุเสร็จ เพื่อความสะดวกแก่ผู้ป่วยทั่วไปอีกด้วย

การถ่ายทอดความรู้

ครูจำเนียรเป็นผู้ที่มีความจำดีเยี่ยมและเป็นผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นอย่างดีเนื่องจากมีอาชีพเป็นครูในระบบ จึงมีวิธีการบูรณาการความรู้จากเรื่องที่ซับซ้อนเข้าใจยากให้ง่ายและน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายและเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว

ครูจำเนียรถ่ายทอดความรู้ด้านแพทย์แผนไทยได้อย่างกว้างขวาง ดังนี้

- ◆ **การศึกษาในระบบ** สอนและถ่ายทอดความรู้ด้านสมุนไพรให้แก่สถานศึกษาในจังหวัดอุตรดิตถ์
- ◆ **การศึกษานอกระบบ** เป็นวิทยากรประจำด้านสมุนไพรให้แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดอุตรดิตถ์
- ◆ **การศึกษาตามอัธยาศัย** สอนกลุ่มผู้สนใจการแพทย์แผนไทยที่วัดศิรีวิหาร จังหวัดอุตรดิตถ์
- ◆ เปิดสอนด้านสมุนไพรและเวชกรรมหลักสูตร ๔ เดือน สำหรับผู้ต้องการสอบขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนโบราณ สาขาเภสัชกรรมและเวชกรรมที่วัดเจดีย์ศิรีวิหาร ตำบลฝ้ายหลวงอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
- ◆ ศึกษาและปริวรรตตำราหมอพื้นบ้านโบราณของบรรพบุรุษที่เขียนเป็นภาษาล้านนา ให้เป็นภาษาไทย จัดเก็บรวบรวมไว้เพื่อสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้า

เนื้อหาการถ่ายทอด

ครูจำเนียร ถ่ายทอดองค์ความรู้ ดังนี้

- ◆ ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรที่ใช้รักษาโรค
- ◆ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการปรุงยาสมุนไพรบรรจุเสร็จ
- ◆ ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต

วิธีการถ่ายทอดความรู้

ครูจำเนียรเป็นผู้มีชื่อเสียงว่าสามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างดี เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความจำดีและเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ว่าใครเหมาะที่จะสอนด้วยวิธีอย่างไร ประจักษ์พยานที่แสดงถึงความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ คือ ในปีแรกที่เปิดสอนสำหรับผู้ต้องการสอบเพื่อรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนโบราณนั้น ผู้ที่มาเรียนกับครูจำเนียร สอบได้ทั้งด้านโบราณเภสัชกรรมและโบราณเวชกรรมถึง ๓๐ คน ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่มากจนน่าตกใจ และทุก ๆ ปีจะมีลูกศิษย์ของครูจำเนียรสอบได้เสมอ แม้กระทั่งภรรยาของครูจำเนียรเองก็สามารถสอบได้รับใบอนุญาตทั้งด้านเภสัชกรรมและเวชกรรม จึง

เป็นกำลังสำคัญในการดูแลรักษาและจำหน่ายยาสมุนไพร

ครูจำเนียรได้ถ่ายทอดความรู้ด้านแพทย์แผนไทย ด้วยวิธีการ ดังนี้

- ◆ เป็นวิทยากรสอนเกี่ยวกับความรู้ด้านแพทย์แผนไทย
- ◆ สาธิตและปฏิบัติจริงประกอบกับสื่อต่าง ๆ เช่น ตัวอย่างสมุนไพร การปรุงยาสมุนไพรบรรจุเสร็จ การคัดเลือก เก็บ แยกแยะสมุนไพร เป็นต้น
- ◆ จัดพานักศึกษาและผู้สนใจทัศนศึกษาชมพืชสมุนไพรของจริง

การที่ครูจำเนียร ใจอ่อน เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคม และชุมชน จึงได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้ง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕

ครูจำเนียร ใจอ่อน ปัจจุบันอายุ ๖๖ ปี เกิดเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ตำบล ศรีพนมมาศ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นบุตรคนที่ ๗ ของนายแก้วและนางตุ่น ใจอ่อน สมรส กับนางสาวแปลง มั่งอ้น มีบุตรรวม ๔ คน เป็นชาย ๓ คน และเป็นหญิง ๑ คน

การศึกษา

- ◆ พิเศษประโยคครูมัธยม (พ.ม.)
- ◆ ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนโบราณสาขาเภสัชกรรม จากกระทรวงสาธารณสุข
- ◆ ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนโบราณสาขาเวชกรรม จากกระทรวงสาธารณสุข

เกียรติคุณที่ได้รับ

- ◆ พ.ศ. ๒๕๕๑ เครื่องหมายเชิดชูเกียรติครูอาวุโสของคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ
- ◆ พ.ศ. ๒๕๕๖ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านการแพทย์แผนไทย จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

—

นายจันทร์ดี แก้วชุ่ม

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การแกะสลักไม้)

คำประกาศเกียรติคุณ

นายจันท์ดี แก้วขุ่ม

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การแกะสลักไม้)

นายจันท์ดี แก้วขุ่ม เกิดวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖ ที่จังหวัดลำปาง เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการแกะสลักไม้เป็นงานสร้างสรรค์ที่สวยงาม ประณีต และมีศิลปะ เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ อาทิ ช้าง ม้า สิงโต หัวแก้ง หัวกวาง หัวคนอินเดียนแดง นกต่าง ๆ เพื่อใช้ประดับตกแต่งบ้าน ผลงานเป็นที่นิยมและได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ด้านการแกะสลักให้แก่คนในหมู่บ้าน จน “บ้านหลุก” อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง กลายเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การที่ครูจันท์ดี แก้วขุ่ม นำความรู้ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การแกะสลักไม้) ที่ได้ศึกษา ค้นคว้า ค้นพบ ทดลองจนประสบความสำเร็จแล้วไปเผยแพร่ สอน ถ่ายทอด และสาธิตให้ผู้อื่นได้เรียนรู้และนำไปปรับประยุกต์จนประสบความสำเร็จเป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๓ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖

นายจันทร์ดี แก้วขุ่ม

ครุภูมิปัญญาไทย

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การแกะสลักไม้)

ครูจันทร์ดี แก้วขุ่ม จากบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการแกะสลักไม้เป็นงานสร้างสรรค์ที่สวยงาม ประณีต และมีศิลปะ เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ อาทิ ช้าง ม้า สิงโต หัวแก้ง หัวกวาง หัวคนอินเดียแดง นกต่าง ๆ เพื่อใช้ประดับตกแต่งบ้าน ผลงานเป็นที่นิยมและได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ด้านการแกะสลักให้แก่คนในหมู่บ้านจน “บ้านหลุก” อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง กลายเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การศึกษา ชีวิต และการทำงาน

ครูจันทร์ดีเกิดในครอบครัวช่างแกะสลักที่มีฐานะยากจน ทำให้ต้องไปอาศัยอยู่กับคุณตาคุณยายตั้งแต่เด็ก ๆ จึงมีนิสัยไม่นั่งดูตาย มักจะหาเศษสิ่งของมาประดิษฐ์เป็นของใช้ ของเล่น บันรูปวัวรูปควาย ซึ่งผลงานมีความเหมือนของจริงอย่างน่าพิศวง เมื่ออายุ ๑๔ ปี คุณตาคุณยายเสียชีวิตลงจึงกลับมาอาศัยกับบิดามารดา ทำงานรับจ้างทั่วไปเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว จนกระทั่งแต่งงานกับภรรยาซึ่งเป็นคนบ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปางเมื่ออายุ ๒๕ ปี

หลังแต่งงานครูจันทร์ดี ย้ายมาอยู่ที่บ้านหลุก ซึ่งเป็นบ้านเกิดของภรรยา มีอาชีพรับจ้างทำนาทำไร่อยู่ ๔ ปี ด้วยความที่เป็นคนขยันขันแข็งและไม่ชอบอยู่นิ่งประกอบกับมีพื้นฐานชอบงานหัตถกรรม จึงทดลองแกะสลักรูปดอกบัวนำขึ้นไปขาย เพื่อเป็นการเสริมรายได้ ปรากฏว่าขายดีมากจนแกะไม่ทัน จึงได้สอนและถ่ายทอดให้คนในหมู่บ้านแกะสลัก ต่อมามีคนแกะสลักดอกบัวมากขึ้น จนราคาตกต่ำลง

ในปีพ.ศ. ๒๕๐๗ ครูจันทร์ดีมีโอกาไปเที่ยวที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ได้เห็นหัวแก้ง หัวกวางที่ทำจากไม้แกะสลัก เพื่อขายให้นักท่องเที่ยว เกิดความคิดว่าน่าจะแกะได้ไม่ยากนัก จึงตั้งใจว่าจะกลับมาลองแกะสลักรูปสัตว์ต่าง ๆ บ้าง เมื่อกลับมาจากอำเภอแม่สาย ครูจันทร์ดีได้เริ่มแกะสลักรูปสัตว์ต่าง ๆ อย่างจริงจัง โดยได้คิดสร้างสรรค์รูปแบบงานแกะสลักของสัตว์ต่าง ๆ หลายชนิด อาศัยพรสวรรค์และความช่างสังเกต จึง

ทำให้ผลงานของครูจันทร์ดีสวยงาม มีชีวิตชีวา คล้ายของจริง เป็นที่ต้องการของตลาดจนผลิตไม่ทัน ครูจันทร์ดี ได้ถ่ายทอดการแกะสลักให้ผู้สนใจที่มาขอเรียนอย่างกว้างขวาง จน “บ้านหลุก” กลายเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมแกะสลักที่มีชื่อเสียงไปทั่วทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การเรียนรู้

ครูจันทร์ดี มีพื้นฐานการแกะสลักสืบทอดมาจากบรรพบุรุษซึ่งเป็นช่างพื้นบ้าน ประกอบกับการเป็นคนช่างสังเกต ละเอียดลออ มีสมาธิดี และมีใจรัก อดทนในการทดลอง การแกะสลักต่าง ๆ ซึ่งในช่วงแรก ๆ ยังไม่สวยงามเท่าที่ควร แต่ครูจันทร์ดีไม่ย่อท้อพยายามเรียนรู้ สังเกต และปรับปรุงฝีมือของตัวเองอยู่เสมอ ทำให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานแกะสลักไม้ที่สวยงามประณีตและเหมือนจริงได้ในที่สุด

ครูจันทร์ดีเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ ไม่หยุดนิ่งกับผลงานที่ทำแล้ว ครูจันทร์ดีมักบอกกับลูกศิษย์ที่มาเรียนแกะสลักไม่ว่า ทุกคนสามารถแกะสลักได้เหมือนกันหมด อยู่ที่ใครจะมีความพยายามไม่ละทิ้งกลางคันก็จะประสบความสำเร็จได้เท่ากัน ครูจันทร์ดีมักจะหานิตยสารจากต่างประเทศมาดูรูปภาพต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นแบบ แล้วจินตนาการเพิ่มเติมลงไปบนชิ้นงานแกะสลักที่ทำอยู่ จนงานทุกชิ้นของครูจันทร์ดีดูมีชีวิตชีวาอย่างยิ่ง

องค์ความรู้

ครูจันทร์ดี มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในงานแกะสลักไม้ทุกประเภท อาทิ รูปสิงโต ช้าง ผงช้างอัฟริกา ม้าพศ ขนาดเท่าของจริง หงส์ วัวกระทิง ควาย หัวอินเดียนแดง รูปนกที่บินเป็นฝูง รูปช้างขนาดเท่าของจริงที่หลังเจาะเป็นช่องสำหรับใส่หม้อดินเผาใส่น้ำ รูปสุภาพสตรีชาวเหนือที่ยืนประนมมือไหว้อย่างอ่อนช้อยสวยงาม นอกจากนี้ครูจันทร์ดียังเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการเลือกชนิด ขนาด ประเภทของไม้ที่เหมาะสมกับงานแกะสลักแต่ละประเภท โดยเฉพาะการเลือกซื้อไม้นั้นครูจันทร์ดีมองด้วยสายตาจะทราบทันทีว่าเป็นไม้อะไร มีคุณสมบัติอย่างไร

การถ่ายทอดความรู้

ครูจันทร์ดีได้ถ่ายทอดความรู้ด้านการแกะสลัก ดังนี้

- ◆ การศึกษาในระบบ ถ่ายทอดให้แก่นักเรียนระดับประถมและระดับมัธยมในจังหวัดลำปาง

- ◆ **การศึกษานอกระบบ** ถ่ายทอดให้ผู้เรียนในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดลำปาง
- ◆ **การศึกษาตามอัธยาศัย** ถ่ายทอดให้แก่กลุ่มช่างพื้นบ้านในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง หน่วยงานของกรมพัฒนาชุมชน และหน่วยงานของรัฐและเอกชน

วิธีการถ่ายทอดความรู้

ครูจันท์ดีถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สนใจในหลายโอกาส ขึ้นกับผู้สนใจมาขอเรียน โดยครูจันท์ดีจะถ่ายทอดการแกะสลัก โดยเริ่มจาก

- ◆ การแนะนำวิธีใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ในการแกะสลัก
- ◆ การร่างภาพบนไม้ที่จะแกะสลัก
- ◆ แนะนำวิธีการแกะสลักไม้ จากง่ายไปหายาก
- ◆ การเก็บรายละเอียดของลวดลาย

เมื่อเรียนรู้หลักเบื้องต้นทั้งหมดแล้ว ครูจันท์ดีจะให้ผู้เรียนไปฝึกแกะสลักเพิ่มความชำนาญที่บ้าน เมื่อมีข้อสงสัยจะสอนและอธิบายแนะนำเพิ่มเติมให้อย่างละเอียด

กลุ่มลูกศิษย์รุ่นแรกของครูจันท์ดี ๔ คน เมื่อฝึกแกะสลักจนมีความเชี่ยวชาญดีแล้ว ครูจันท์ดีได้กำชับว่าจะต้องไปถ่ายทอดต่อให้มีคนแกะสลักเป็นอีกอย่างน้อย ๑ คน อันเป็นกลวิธีที่ชาญฉลาด จนกระทั่งมีผู้แกะสลักไม้ได้กระจายเต็มหมู่บ้าน ในสมัยก่อนนั้นบ้านหลุกได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านที่มีฐานะยากจนเพราะทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว ต่อมาเมื่อมีอาชีพแกะสลักไม้เป็นอาชีพเสริม จึงทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของคนในหมู่บ้านดีขึ้นมากจน “บ้านหลุก” กลายเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงไปทั่วประเทศและต่างประเทศ ช่วยเสริมสภาพเศรษฐกิจของชุมชนอย่างดี

การที่ครูจันท์ดี แก้วชุมเป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การแกะสลักไม้) เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕

ครูจันทร์ดี แก้วขุ่ม เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๓๖ ที่บ้านนาบ่อใต้ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นบุตรคนที่ ๒ ของนายลือและนางบ่อ แก้วขุ่ม สมรสกับนางสาวจันทร์ดี กันทา มีบุตรชายรวม ๓ คน

การศึกษา

- ◆ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านวังหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

เกียรติคุณที่ได้รับ

- ◆ พ.ศ. ๒๕๓๑ โส่ประกาศเกียรติคุณ ผู้นำอาชีพก้าวหน้า จากกระทรวงมหาดไทย
- ◆ พ.ศ. ๒๕๓๔ โใบประกาศเกียรติคุณกลุ่มอาชีพที่มีผลงานดีเด่น ด้านการแกะสลัก จากกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๓ เกียรติบัตรเป็นวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นการแกะสลักจากโรงเรียนบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๕ เกียรติบัตรผู้อุทิศเวลาในการจัดทำเสด็จประดิษฐานพระพุทธรูปชินราชจำลองและราชนครยานอัญเชิญพระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวรและพระสุพรรณกัลยาเทิดพระเกียรติในงานชุมนุมลูกเสือโลกครั้งที่ ๒๐ ของวิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๖ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การแกะสลักไม้) จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

นายประนอม พลวิชัย

ครุภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย

คำประกาศเกียรติคุณ
นายประนอม พลวิชัย
ครุภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย

ครูประนอม พลวิชัย เกิดเมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ ที่จังหวัดสุโขทัย ในตระกูลแพทย์พื้นบ้าน เป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในการรักษาโรคด้วยสมุนไพร ซึ่งได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษและจากคัมภีร์ภาษาขอม เป็นผู้คิดค้นพัฒนาตำรับยาแผนโบราณสำเร็จรูปที่มีชื่อเสียงหลายตำรับ และได้เผยแพร่ความรู้ด้านแพทย์แผนไทยอย่างกว้างขวางผ่านผู้เรียนทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

การที่ ครูประนอม พลวิชัย นำความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยที่ตนเองได้ศึกษา ค้นคว้า ค้นพบ ฝึกฝนปฏิบัติจนประสบความสำเร็จแล้วไปเผยแพร่สอนถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้เรียนรู้นำไปใช้ปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ จากสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๓ ด้านการแพทย์แผนไทย ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖

ครูประนอม พลวิชัย

ครุภูมิปัญญาไทย

ด้านการแพทย์แผนไทย

ครูประนอม พลวิชัย จากตำบลหนองกลับ อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย เป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญในการรักษาโรคด้วยสมุนไพร และคิดค้นพัฒนาตำรับยาแผนโบราณหลายตำรับที่มีชื่อเสียง อาทิ ยา รักษาโรคซางเด็ก ยารักษาโรคทางเดินอาหาร ยามหาสดมภ์ใหญ่ ซึ่งใช้ รักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นผู้ริเริ่มปลูกป่าเป็น สวนสมุนไพร เป็นแห่งแรกในจังหวัดสุโขทัย เพื่อสืบทอดและเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านสมุนไพร สำหรับชุมชนและผู้สนใจทั่วไป

การศึกษา ชีวิตและการทำงาน

ครูประนอม เกิดในตระกูลหมอพื้นบ้าน ซึ่งสืบทอดวิชาแพทย์แผนโบราณกันมา ๘ ชั่วคน เนื่องจากเป็นบุตรชายคนเล็กของครอบครัวจึงอยู่ใกล้ชิดกับบิดาและคุณปู่ ซึ่งเป็น หมอพื้นบ้าน ได้ซึมซับความรู้ต่าง ๆ ตั้งแต่เยาว์วัย ติดตามบิดาออกป่าหาตัวยาสสมุนไพรรักษา ช่วย เก็บ ช่วยหา หยิบจับและปรุงยาอยู่เสมอ เมื่อมีคนป่วยบิดาได้พาครูประนอมไปดูการรักษา คนป่วยด้วยเป็นประจำ

ในวัยเด็กครูประนอมเป็นผู้ที่รักและใฝ่เรียน บิดาจึงส่งให้เรียนจนจบชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนสวรรควิทยา อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ในขณะที่ เล่าเรียนเมื่อกลับบ้านครั้งใด บิดาจะสอนการปรุงยาจากสมุนไพรต่าง ๆ และให้ศึกษาภาษา ขอม ซึ่งเป็นตำราแพทย์แผนโบราณที่สืบทอดกันมาของตระกูลจนมีความเชี่ยวชาญใน ภาษาขอม สามารถอ่านเขียนได้คล่องแคล่ว รวมทั้งศึกษาเรื่องคาถาอาคมด้านไสยเวทย์ เพื่อการรักษาคนป่วยด้วย

หลังจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ แล้วได้บรรจุเข้าเป็นครูประจำโรงเรียนบ้าน กลางดง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย และได้ย้ายไปสอนอีกหลายแห่ง เช่น โรงเรียน วัดคลองแห้ง โรงเรียนวัดปากน้ำ โรงเรียนวัดท่าทอง โรงเรียนบ้านบึง ซึ่งล้วนแต่เป็น โรงเรียน ที่อยู่ห่างไกลความเจริญ ขาดแคลนในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านสาธารณสุข ในครั้งนั้น ครูประนอมซึ่งนอกจากจะเป็นครูหนุ่มไฟแรงที่ทุ่มเทให้การสอนนักเรียนแล้ว บ่อยครั้งที่

เห็นความเจ็บป่วยของเด็กนักเรียน จึงนำความรู้ด้านแพทย์แผนโบราณที่มีพื้นฐานจากครอบครัวมาใช้รักษาเด็กนักเรียนจนมีชื่อเสียงว่าเป็น “ครูหมอ” ยาวางขนาน เช่น ยารักษาโรคของเด็ก ยาธาตุบรรจบ ซึ่งใช้รักษาโรคกระเพาะอาหารและลำไส้ กลายเป็นยาที่มีชื่อเรียกกันติดปากว่า “ยาครูประนอม” คนไข้ของหมอประนอมหรือครูประนอมจึงไม่ใช่เฉพาะกลุ่มเด็กเท่านั้น ผู้ปกครองและชาวบ้านใกล้เคียงต่างก็พึ่งพาครูประนอมกันเป็นประจำ เนื่องจากไม่คิดมูลค่าในการรักษาโรค

การเรียนรู้

ครูประนอมอยู่ในครอบครัวซึ่งเป็นหมอแผนโบราณ สืบทอดวิชาจากบรรพบุรุษ โดยบรรพบุรุษแต่ละคนจะเลือกลูกหลานเพียง ๑ คน เพื่อสืบทอดวิชาให้ โดยพิจารณาจากหน่วยก้าน สติปัญญา ปฏิภาณไหวพริบ ความชอบ และคุณธรรม ครูประนอมเป็นบุตรชายคนที่ ๔ ของครอบครัว มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน สติปัญญาดีและเป็นคนที่มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ บิดาจึงเลือกให้เป็นผู้สืบทอดวิชาแพทย์แผนโบราณของตระกูล

การสืบทอดวิชาแพทย์แผนโบราณนี้ บิดาครูประนอมจะเรียกใช้และให้ติดตามเข้าป่าในการหาสมุนไพร สอนให้รู้จักสมุนไพรทุกชนิดทั้งที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ขิง ข่า ไพล ขมิ้น และสมุนไพรหายากในป่า ธาตุวัตถุต่าง ๆ น้ำ เกลือ กำมะถัน จุนสี ดินประสิ่ว สัตว์ วัตถุ เช่น กระดุกสัตว์ ตีสัตว์บางชนิด ให้รู้จักรูปลักษณะ สี กลิ่น รส และสรรพคุณ บ่อยครั้งที่บิดาใช้ให้ครูประนอมไปหาสมุนไพรมาให้ เป็นการฝึกฝนเรียนรู้และสังเกตจดจำตัวยาต่าง ๆ ในการปรุงยาทุกครั้งครูประนอมจะต้องเป็นลูกมือ จนมีความรู้ความชำนาญเนื่องจากได้ฝึกฝนมาตั้งแต่วัยเด็ก แม้กระทั่งเมื่อมีคนมารับบิดาไปดูใช้รักษาคนป่วยที่บ้าน ครูประนอมจะต้องไปเป็นเพื่อนกับบิดาด้วยทุกครั้ง ทำให้ครูประนอมถูกหล่อหลอมจนมีความรู้ด้านการปฏิบัติเป็นอย่างดี

ในด้านทฤษฎีนั้น เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ บิดาและคุณปู่มักจะสอนให้ครูประนอมอ่านเขียนภาษาขอม เนื่องจากมีตำราคัมภีร์โบราณซึ่งเป็นมรดกของตระกูลเป็นจำนวนมาก ล้วนแต่เป็นตำรับตำรายาและวิธีการรักษาทั้งสิ้น จนครูประนอมสามารถอ่านออกเขียนได้ภาษาขอมเป็นอย่างดี จึงเป็นผลให้ครูประนอมได้วิชาความรู้จากตำรับตำราคัมภีร์โบราณ ซึ่งลึกซึ้งละเอียดลออยิ่งขึ้น

การเป็นครูประจำบาลในโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลความเจริญ ทำให้ครูประนอมมีโอกาสใช้วิชาความรู้ด้านแพทย์แผนโบราณช่วยเหลือรักษาเด็กนักเรียนที่อยู่ในความดูแล โดย

ใช้สมุนไพรและวัตถุต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น จนเป็นที่เลื่องลือว่ารักษาโรคได้เก่งและไม่คิดค่ารักษาพยาบาล ส่งผลให้เมื่อมีผู้ใดเจ็บป่วยก็จะมาหาครูประนอมให้รักษา สั่งยาให้ ซึ่งครูประนอมก็ยินดีและทุ่มเทในการดูแลด้วยความเอาใจใส่ ทุกเย็นหลังเลิกจากการสอนเด็กแล้ว ครูประนอมมักจะไปเยี่ยมไข้ผู้ที่เคยมารักษาด้วยเสมอ บางครั้งตึกตื่นจะมีคนมาตามขอให้ไปดูไข้ ครูประนอมก็ไม่เคยปฏิเสธ ปฏิบัติเช่นนี้ตลอด ๒๕ ปีของการเป็นครู จึงเป็นบ่อเกิดให้ครูประนอมมีความชำนาญจากประสบการณ์ในการรักษาคนป่วยจำนวนมากนั่นเอง

องค์ความรู้

ครูประนอมสะสมภูมิปัญญาและองค์ความรู้ทั้งที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษ ศึกษาจากตำราคัมภีร์โบราณ และจากประสบการณ์ในการรักษาคนป่วยจำนวนมาก ขณะที่เป็นครูประจำบาลในท้องถิ่นที่ขาดแคลนแพทย์ จนเป็นที่ขนานนามว่า “ครูหมอ” ยาหลายขนานที่มีชื่อเสียงรักษาโรคได้ผลดีมาก จนเรียกกันติดปากว่า “ยาครูประนอม” นั้น ล้วนแสดงถึงสรรพคุณของยาที่ครูประนอมได้สืบทอดและคิดค้นพัฒนาขึ้น นอกจากนี้คุณปู่ของครูประนอมนั้นมีอายุยืนถึง ๑๒๕ ปี และบิดาของครูประนอมก็มีอายุยืนถึง ๑๐๓ ปี เป็นเครื่องยืนยันถึงภูมิปัญญาและคุณสมบัติในตำรับยาของตระกูลนี้ได้เป็นอย่างดี

ตำรับยาของครูประนอมมีมากมายหลายประเภท ตัวอย่างตำรับยาที่มีชื่อเสียงคือ

- ยารักษาโรคของเด็ก เป็นตำรับยาที่มีชื่อเสียงมากของครูประนอม
- ยาธาตุบรรจบ ยารักษาโรคทางเดินอาหาร
- ยามหาสดมภ์ใหญ่ ยาที่มีวิธีการปรุงยุงยากใช้รักษาโรค บำรุงหัวใจ รักษาอัมพฤกษ์ อัมพาต แก้อ่อนเพลีย เมารถเมาเรือ
- ยาลม ๕๐๐ ใช้แก้โรคลม ๑๘ จำพวก บำรุงโลหิต ใช้เป็นยาอยู่ไฟของสตรีหลังคลอด

นอกจากการใช้ตำรับยา ซึ่งสืบทอดและพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นแล้วโรคที่คนมักจะมาหาเพื่อให้ครูประนอมช่วยรักษาคือ โบราณโรคต่าง ๆ ที่แพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถหาสาเหตุได้ เช่น เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย ไม่มีเรี่ยวแรง โรคโลหิตเป็นพิษ แม้กระทั่งโรคความดันโลหิต โรคเบาหวาน ครูประนอมก็ใช้วิธีการดูธาตุของคนป่วย ใช้สมุนไพรและธาตุวัตถุต่าง ๆ ปรับธาตุจนหายเป็นปกติเป็นจำนวนมาก

การถ่ายทอดความรู้

ครูประนอมสอน ถ่ายทอด และเผยแพร่องค์ความรู้ ดังนี้

- ◆ **การศึกษาในระบบ** เป็นวิทยากรภูมิปัญญาไทย(ด้านการแพทย์แผนไทย) แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดสุโขทัย
- ◆ **ศึกษานอกระบบ** สอนและถ่ายทอดให้แก่หมอฟันบ้านที่ยังไม่ได้รับใบประกอบโรคศิลปะ เพื่อสอบรับใบประกอบโรคศิลปะ
- ◆ **ศึกษาตามอัธยาศัย** ถ่ายทอดความรู้ด้านสมุนไพรให้แก่สมาชิกชมรมแพทย์แผนไทย อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ผู้สนใจทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

วิธีการถ่ายทอดความรู้

ครูประนอมถ่ายทอดความรู้ด้านแพทย์แผนไทย โดยใช้ตัวเองเป็นสื่อหลัก เนื่องจากเป็นครูบาอาจารย์และเป็นหมอฟันบ้านที่มีชื่อเสียงเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านมาเป็นเวลากว่า ๕๐ ปี จึงมักจะมีผู้มาขอความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพโรค และป้องกันโรคเป็นประจำ นอกจากนี้ยังถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- ◆ สอนและบรรยายให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษา ระดับประถมและมัธยมศึกษา ผู้ที่มาเรียนที่ชมรมแพทย์แผนไทย อำเภอสวรรคโลก นักศึกษาของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด
- ◆ การถ่ายทอดความรู้ผ่านสวนสมุนไพร ซึ่งครูประนอมประสานและขอความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกลับ ได้พื้นที่ ๑๗ ไร่ โดยระดมทุนจากการทอดผ้าป่าสมุนไพรและได้รับเงินสนับสนุนบางส่วนจากสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม(Social Found Office)
- ◆ บรรยายให้ความรู้เรื่อง “สมุนไพรใกล้ตัว” ผ่านสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำสวนคลองกระจง ซึ่งครูประนอมเป็นประธานกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกเกษตรกรตระหนักเห็นความสำคัญของการใช้สมุนไพรที่ปลูกเองโดยไม่ใช้สารเคมี

การที่ครูประนอม พลวิชัย เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕

ครูประนอม พลวิชัย ปัจจุบันอายุ ๓๖ ปี เกิดเมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ ที่ตำบล
ย่านยาว อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย เป็นบุตรคนสุดท้องในจำนวน ๔ คน ของนายด้อยและ
นางอ้อม พลวิชัย สมรสกับนางสาวบัวรัง พลธีระ มีบุตรชาย ๕ คน บุตรหญิง ๖ คน รวม ๑๑ คน

การศึกษา

- ◆ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนสวรรควิทยา
- ◆ ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนโบราณ สาขาเภสัชกรรม กระทรวงสาธารณสุข
- ◆ ประกาศนียบัตรการแพทย์แผนไทย สาขาเวชศาสตร์ จากสมาคมแพทย์แผนโบราณ
ส่วนภูมิภาค

เกียรติคุณที่ได้รับ

- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๖ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านการแพทย์แผนไทย
จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

นายประเสริฐ วงศ์สีสม

ครุภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (การแกะสลักหัวเรือแข่ง)

คำประกาศเกียรติคุณ

นายประเสริฐ วงศ์สีสม

ครุภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (การแกะสลักหัวเรือแข่ง)

ครูประเสริฐ วงศ์สีสม เกิดวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๓๔ ที่จังหวัดน่าน เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการแกะสลักลายหัวเรือ ลายเรือแข่ง และการประดิษฐ์กลองสะบัดชัย โดยสืบทอดศิลปะการช่างฝีมือจากครอบครัว เรียนรู้สังเกตผลงานของช่างที่มีชื่อเสียง นำมาประยุกต์สร้างสรรค์จนเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ริเริ่มการแกะสลัก “เรือจำลอง” เพื่อเป็นของที่ระลึกที่มีคุณค่าทางศิลปะใช้บ้านของตนเองเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน

การที่ ครูประเสริฐ วงศ์สีสม นำความรู้ด้านศิลปกรรม (การแกะสลักลายหัวเรือแข่ง) ที่ตนเองได้ศึกษา ค้นคว้า ค้นพบ ทดลองจนประสบความสำเร็จแล้วไปเผยแพร่ สอน ถ่ายทอด และสาธิตให้ผู้อื่นได้เรียนรู้และนำไปปรับประยุกต์จนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๓ ด้าน ศิลปกรรม (การแกะสลักลายหัวเรือแข่ง) ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖

นายประเสริฐ วงศ์สีสม

ครุภูมิปัญญาไทย

ด้านศิลปกรรม (การแกะสลักลายหัวเรือแข่ง)

ครูประเสริฐ วงศ์สีสม จากอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการแกะสลักลายหัวเรือแข่ง ลายเรือแข่ง และการประดิษฐ์กลองสะบัดชัย โดยสืบทอดศิลปะการช่างฝีมือจากครอบครัว เรียนรู้สังเกตผลงานของช่างที่มีชื่อเสียง นำมาประยุกต์สร้างสรรค์จนเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ริเริ่มการแกะสลัก “เรือจำลอง” เพื่อเป็นของที่ระลึกที่มีคุณค่าทางศิลปะโดยใช้บ้านของตนเองเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน

การศึกษา ชีวิต และการทำงาน

ครูประเสริฐ เกิดในตระกูลสลา (ช่างพื้นบ้าน) ซึ่งทำงานด้านการแกะสลัก การตัดตุ๊ก (ธง) งานหัตถกรรมต่าง ๆ ซึ่งในครั้งนั้นครูประเสริฐจะเป็นลูกมือช่วยบิดาหยิบจับเครื่องมือเครื่องใช้ในงานช่างด้วยความสนุกสนานตามประสาเด็ก

เมื่อถึงวัยศึกษา ครูประเสริฐได้เข้าเรียนที่โรงเรียนศรีเสริมวิทยาคาร จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากนั้นจึงออกมาช่วยครอบครัวทำนาและประกอบอาชีพเป็นสลาพื้นบ้าน จนอายุ ๑๙ ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร ๑ ปี ศึกษาเล่าเรียนธรรมะทำให้ความรู้ภาษาล้านนาอันเป็นฐานความรู้สำคัญของครูประเสริฐในการประดิษฐ์งานแกะสลักเพื่อพุทธศาสนา

หลังจากลาสิกขาจากการบรรพชาแล้ว ครูประเสริฐได้ออกมาช่วยบิดาประกอบอาชีพสลาพื้นบ้าน รับปลูกสร้างบ้าน แกะสลักไม้ สร้างปราสาท สร้างวัด งานหัตถกรรมอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ตุ้มพระไตรปิฎก เครื่องดนตรีพื้นเมือง ทั้งสะล้อ ซอ ปืน (พิณ) และผลงานที่ทำให้มีชื่อเสียงมากคือการขุดประดิษฐ์กลองสะบัดชัย การแกะลายหัวเรือ และลายเรือแข่ง เนื่องจากการแข่งเรื่อนับเป็นประเพณีอันสำคัญของจังหวัดอำนาจเจริญ ในเวลาต่อมาครูประเสริฐได้ริเริ่มสร้างสรรค์ “เรือแข่งจำลอง” เพื่อเป็นของที่ระลึกกลายเป็นที่นิยมอย่างยิ่งของคนในจังหวัดอำนาจเจริญและจังหวัดใกล้เคียง

การเรียนรู้

ครูประเสริฐ ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องงานช่างพื้นบ้าน การแกะสลักต่าง ๆ การขุดกลองสะบัดชัย (กลองปู้จา) จากบิดาซึ่งเป็นช่างพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาหลายชั่วคน ประกอบกับความศรัทธาในพุทธศาสนาที่ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนภาษาล้านนาขณะบรรพชาเป็นสามเณรเป็นเวลา ๑ ปี ครูประเสริฐ จึงใช้วิชาความรู้ด้านช่างที่ติดตัวมา แกะสลักและประดิษฐ์งานฝีมือต่าง ๆ ด้วยศรัทธาเพื่อช่วยเหลืองานบุญประเพณีที่ยึดถือและปฏิบัติกันมา

ประเพณีสำคัญของจังหวัดน่านงานหนึ่งคือ “ประเพณีแข่งเรือ” ซึ่งจัดแข่งขันในช่วงต้นเดือนพฤศจิกายนของทุกปี และงานประเพณีต่าง ๆ แต่ละกลุ่ม แต่ละองค์กรจะมีการรวมตัวกันเพื่อแข่งเรือในแม่น้ำน่าน มีการตกแต่งประดับประดาเรืออย่างสวยงาม และที่นิยมและแข่งขันกันมากคือล่ายของหัวเรือและล่ายของลำเรือตลอดจนถึงหางเรือแข่ง ครูประเสริฐในฐานะช่างที่มีชื่อเสียงของอำเภอเวียงสา ได้คิดค้นสร้างสรรค์ลวดลายแกะสลักอันสวยงามวิจิตรบรรจงยิ่ง

องค์ความรู้

ครูประเสริฐมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในงานช่างทุกประเภท งานแกะสลักหัวเรือและล่ายเรือแข่ง เป็นผู้ริเริ่มการแกะสลัก “เรือแข่งจำลอง” การแกะสลักลวดลายตู้พระไตรปิฎก การขุดและประดิษฐ์กลองสะบัดชัย (กลองปู้จา) กลองแหว่ กลองปู้แจ้ รวมทั้งการประดิษฐ์เครื่องดนตรีพื้นเมือง อาทิ สะล้อ ซอ ปิน ซึ่งครูประเสริฐเป็นผู้ที่มีฝีมือในการเล่นดนตรีเหล่านี้ทุกประเภท

การถ่ายทอดความรู้

ครูประเสริฐได้ถ่ายทอดความรู้ด้านการแกะสลักหัวเรือแข่งและล่ายเรือแข่ง การประดิษฐ์กลองสะบัดชัย การตีกลองสะบัดชัย กลองมอชิง กลองแหว่ ดังนี้

- ◆ การศึกษาในระบบ ถ่ายทอดให้แก่นักเรียนระดับประถมและระดับมัธยมในอำเภอเวียงสา นักศึกษาจากสถาบันราชภัฏมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฯลฯ
- ◆ การศึกษาตามอัธยาศัย ถ่ายทอดให้แก่กลุ่มเยาวชน พระสงฆ์ที่สนใจ กลุ่มองค์กรวัฒนธรรมต่างๆ

เนื้อหาการถ่ายทอดความรู้

ครูประเสริฐถ่ายทอดองค์ความรู้ ดังนี้

- ◆ การแกะสลักหัวเรือและลายเรือแข่ง
- ◆ การแกะ “เรือแข่งจำลอง”
- ◆ การแกะสลักลวดลายตู้พระไตรปิฎก
- ◆ การขุดและประดิษฐ์กลองสะบัดชัย (กลองปู่จา) กลองแหว่ กลองปู่แจ้
- ◆ การประดิษฐ์เครื่องดนตรีพื้นเมือง อาท สะล้อ ซอ ปีน

วิธีการถ่ายทอดความรู้

ครูประเสริฐถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สนใจในหลายลักษณะ ดังนี้

- ◆ การสาธิต
- ◆ การฝึกปฏิบัติจริง

การที่ครูประเสริฐ วงศ์สีสม เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม (การแกะสลักลายหัวเรือแข่ง) เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕

ครูประเสริฐ วงศ์สีสม ปัจจุบันอายุ ๓๒ ปี เกิดเมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๓๔ ที่ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เป็นบุตรคนที่ ๒ ของนายนवलและนางคำ วงศ์สีสม สมรสกับนางสาววรรณ กติกา มีบุตรรวม ๑๒ คน เป็นชาย ๙ คนและเป็นหญิง ๓ คน

การศึกษา

- ◆ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนศรีเวียงสาวิทยาคาร อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

เกียรติคุณที่ได้รับ

- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๒ รางวัลผู้สูงอายุดีเด่นตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๓ ศิลปินดีเด่นจังหวัดน่าน สาขาทัศนศิลป์
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๓ บุคคลดีเด่นสาขาทัศนศิลป์ ด้านจิตรกรรม จากสภาวัฒนธรรมอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๖ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านศิลปกรรม (การแกะสลักลายหัวเรือแข่ง) จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

นายมานพ ยาระณะ

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (การตีกลองสะบัดชัยแบบโบราณ)

คำประกาศเกียรติคุณ

นายมานพ ยาระณะ

ครุภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (การตีกลองสะบัดชัยแบบโบราณ)

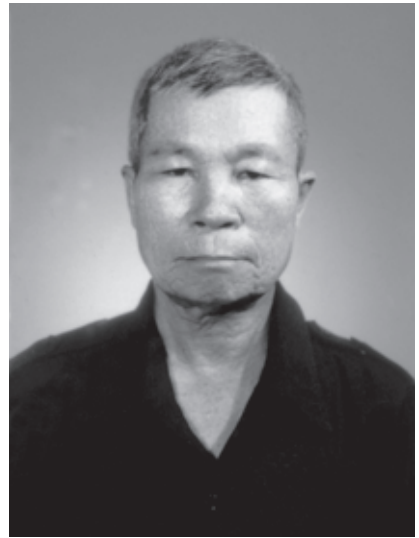
ครูมานพ ยาระณะ เกิดวันที่ ๙ กันยายน ๒๔๗๔ ที่จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านศิลปะ ดนตรีและการแสดง การฟ้อน การตีกลองปู่เจ้ การตีกลองสะบัดชัยแบบโบราณและการตีกลองมองเซิง ฟื้นฟูศิลปะการต่อสู้จากภูมิปัญญาดั้งเดิม มาประยุกต์ดัดแปลงให้เหมาะสมกับยุคสมัย เพื่อการศึกษาสืบสาน สร้างสรรค์ และพัฒนาผู้เรียนทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

การที่ครูมานพ ยาระณะ นำความรู้ด้านศิลปกรรม (การตีกลองสะบัดชัยแบบโบราณ) ที่ตนเองได้ศึกษา ค้นคว้า ค้นพบ ทดลองจนประสบความสำเร็จแล้วไปเผยแพร่ สอน ถ่ายทอด และสาธิตให้ผู้อื่นได้เรียนรู้และนำไปปรับประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๓ ด้านศิลปกรรม ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖

ครูมานพ ยาระณะ

ครุภูมิปัญญาไทย

ด้านศิลปกรรม (การตีกลองสะบัดชัยโบราณ)

ครูมานพ ยาระณะ จากจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านศิลปะ ดนตรี และการแสดง การฟ้อน การตีกลองปู่เจ้า การตีกลองสะบัดชัยแบบโบราณ และการตีกลองมอญเซียง ฟันฟุศิลปะการต่อสู้โบราณ จากภูมิปัญญาดั้งเดิม มาประยุกต์ดัดแปลงให้เหมาะสมกับยุคสมัย เพื่อการศึกษา สืบสาน สร้างสรรค์ และพัฒนาผู้เรียนทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษา ชีวิตและการทำงาน

ครูมานพสนใจในศิลปะดนตรีและการแสดงต่าง ๆ ตั้งแต่อยู่ในวัยเด็ก ได้เรียนการแสดงและการตีกลองจากครูกลองที่มีชื่อเสียงของล้านนาหลายท่าน เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนวัดศรีดอนไชย ได้เรียนรู้เกี่ยวกับดนตรีและการแสดงต่าง ๆ เช่น การตีกลองสะบัดชัยและการฟ้อนต่าง ๆ จนเกิดความชำนาญและแสดงได้ดีเป็นที่ยอมรับทั่วไป

ในวัยเด็กครูมานพ เป็นเด็กรูปร่างเล็ก จึงมักถูกเพื่อนรังแกอยู่เสมอทำให้เกิดความมุ่งมั่นต้องการเรียนวิชาการป้องกันตัวเอง โดยเฉพาะศิลปะการชกมวยไทยกับครูมวยและพระที่วัดสันป่าข่อยเหตุเพื่อป้องกันตัวเอง จนเก่งกล้ำมีฝีมือเป็นที่ยอมรับของเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ออกมาช่วยครอบครัวทำงาน ครูมานพก็ยังคงเรียนวิชาการต่อสู้อื่น ๆ เพิ่มเติม อาทิ เรียนวิชา ดาบ หอก เจิง

ครูมานพเริ่มชกมวยอาชีพเมื่ออายุ ๑๕ ปี ผลการชกมวยชนะเลิศต่อสู้มาตลอด จนเป็นนักมวยอาชีพมีค่าตัวนับหมื่นและไม่มีใครกล้าเปรียบมวยชกด้วย เมื่ออายุได้ ๒๐ ปี เปิดสอนการชกมวยให้เพื่อนและเด็ก ๆ ที่สนใจ พร้อมทั้งได้สอนเซียงดาบ หอก และศิลปะการต่อสู้แบบโบราณต่าง ๆ เมื่ออายุประมาณ ๓๕ ปีครูมานพเริ่มอิมตัวจึงยกเลิกค่ายมวย หันมาสอนและถ่ายทอดศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบโบราณ ทั้งการฟ้อนดาบ การฟ้อนหอก การตีกลองปู่เจ้า และการตีกลองสะบัดชัยให้แก่ผู้สนใจ จนถึงปัจจุบันเป็นเวลาเกือบ ๔๐ ปี โดยไม่ได้คิดค่าสอนกับผู้ที่สนใจมาขอฝากตัวเป็นศิษย์

องค์ความรู้

- องค์ความรู้ที่ครูมานพ ได้ศึกษาและนำไปถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนและผู้สนใจ ได้แก่
- ◆ การแสดงศิลปะพื้นบ้านล้านนา การตีกลองสะบัดชัยแบบโบราณ ซึ่งในปัจจุบัน องค์ความรู้ด้านนี้เกือบสูญหายไปแล้ว
  - ◆ การตีกลองปู่เจ้ และการตีกลองมอชิง
  - ◆ การฟ้อนดาบ การฟ้อนหอก การฟ้อนดวงประทีป และการฟ้อนเจิง
  - ◆ ดนตรีพื้นเมืองต่าง ๆ
  - ◆ ศิลปะการป้องกันตัวแบบโบราณ

การถ่ายทอดความรู้

ครูมานพ ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน ดังนี้

- ◆ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่
- ◆ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ◆ มหาวิทยาลัยพายัพ
- ◆ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- ◆ โรงเรียนต่างๆ

- ในเชียงใหม่ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
- ◆ หน่วยงานต่าง ๆ และผู้สนใจ

เนื้อหาที่ถ่ายทอด

เนื้อหาที่ถ่ายทอด ได้แก่

- ◆ การตีกลองสะบัดชัยแบบโบราณ
- ◆ การตีกลองปู่เจ้
- ◆ การฟ้อนต่าง ๆ เช่น การฟ้อนดาบ การฟ้อนหอก การฟ้อนเจิงและการฟ้อนดวงประทีป

ส่วนวิธีการถ่ายทอด นั้น

- ครูมานพ ถ่ายทอดความรู้โดยการสาธิตให้ดู
- ให้ปฏิบัติจริงพร้อมกับการบรรยาย

ในการสอนแต่ละครั้ง ใช้เวลาประมาณ ๖ เดือน ผู้เรียนจึงจะเกิดความชำนาญ ระยะแรกจะสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้จนเกิดความชำนาญบ้างแล้ว จึงให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญมากขึ้น ครูมานพได้บอกกับผู้ที่มาเรียนว่า ผู้ที่มาเรียนต้องสามารถนำความ

รู้ไปถ่ายทอดต่อไปได้ เพื่อสืบสานและเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมที่ได้เรียนมาให้ยั่งยืนต่อไป

สำหรับผลงานที่ครุมานพภูมิใจ มีดังนี้

๑. การแสดงศิลปะพื้นบ้านล้านนา การฟ้อนดาบและศิลปะการตีกลองปู่เจ้ ถวายหน้าพระที่นั่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวโรกาสเสด็จประพาสเชียงใหม่เป็นครั้งแรก ซึ่งครุมานพได้รับพระราชทานเหรียญจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ

๒. การแสดงศิลปะการตีกลองสะบัดชัยแบบโบราณ ถวายหน้าพระที่นั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในงานฉลองพิธีเปิดสถานพยาบาลโรคเรื้อนภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕

๓. การแสดงศิลปะการตีกลองสะบัดชัยแบบโบราณ ถวายหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงานฉลองครบรอบ ๓๐ ปี ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

๔. เป็นกรรมการพิจารณาผลงานงานนิทรรศการและการแสดงศิลปวัฒนธรรมของสถานศึกษาในสังกัดกรมศิลปากร ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ จนถึงปัจจุบัน

จากผลงานดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าครุมานพ เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการถ่ายทอดความรู้ด้านการตีกลองสะบัดชัยแบบโบราณ ซึ่งเป็นศาสตร์โบราณที่ผู้รู้ได้ล่วงลับไปเกือบหมดแล้ว การที่ครุมานพถ่ายทอดการตีกลองสะบัดชัยแบบโบราณ จึงเปรียบเสมือนการต่อลมหายใจของศิลปะด้านนี้ออกไปอีก นับเป็นผู้ที่เสียสละในการถ่ายทอดความรู้โดยไม่คิดค่าตอบแทนเป็นเวลาเกือบ ๔๐ ปี ได้สร้างความภูมิใจและชื่อเสียงให้แก่ตนเองและสังคม ทำให้สังคมตื่นตัวและร่วมมือกันอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาวล้านนาให้คงอยู่สืบไป

การที่ครุมานพ ยาระณะ เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม (การตีกลองสะบัดชัยแบบโบราณ) เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๕

นายมานพ ยาระณะ ปัจจุบันอายุ ๓๒ ปี เกิดเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๓๔ ที่บ้านแม่ก๊ะ ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นบุตรคนที่ ๒ ในจำนวน ๔ คน ของนายคำป็นและนางบัวเขียว ยาระณะ สมรสกับนางสาวสมัย ไชยวงศ์ มีบุตรหญิง ๑ คน

การศึกษา

- ◆ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดศรีดอนไชย จังหวัดเชียงใหม่
- ◆ ศึกษาศิลปะพื้นบ้านล้านนา จากอาจารย์หลายท่าน

เกียรติคุณที่ได้รับ

- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๕ รับรางวัลสนับสนุนและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมดีเด่น ครั้งที่ ๑ จากศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๖ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านศิลปกรรม (การตีกลองสะบัดชัยแบบโบราณ)
จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

นายวงศ์ แก้วใจมา

ครุภูมิปัญญาไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำประกาศเกียรติคุณ
นายวงศ์ แก้วใจมา

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ครูวงศ์ แก้วใจมา เกิดวันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๗ ที่จังหวัดเชียงใหม่ เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านเมื่อน้ำท่วมฉับพลัน ทำให้บ้านเรือนทรัพย์สินเสียหาย ต่อมาเกิดภาวะฝนแล้งในหมู่บ้าน จึงเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของป่าและระบบนิเวศ ได้ค้นพบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยนำหลักธรรมอริยสัจสี่ไปใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนา ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน “คนรักป่า” ทำให้คนอยู่กับป่าได้อย่างมีความสุข ใช้ป่าเป็นแหล่งการเรียนรู้และสร้างรายได้ เกิดกลุ่มพลังมวลชนอนุรักษ์ป่าที่เข้มแข็งและยั่งยืนมาจนในปัจจุบัน

การที่ครูวงศ์ แก้วใจมา นำความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ได้ศึกษา ค้นคว้า ค้นพบ ทดลองจนประสบความสำเร็จแล้วไปเผยแพร่ สอน ถ่ายทอด และสาธิตให้ผู้อื่นได้เรียนรู้และนำไปปรับประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๓ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖

ครูวงศ์ แก้วใจมา

ครุภูมิปัญญาไทย

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

ครูวงศ์ แก้วใจมา จากจังหวัดเชียงใหม่ เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เมื่อน้ำท่วมฉับพลัน ทำให้บ้านเรือนทรัพย์สินเสียหาย ต่อมาเกิดภาวะฝนแล้งในหมู่บ้าน จึงเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของป่าและระบบนิเวศ ได้ค้นพบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยนำหลักธรรมอริยสัจสี่ไปใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนา ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน “คนรักป่า” ทำให้คนอยู่กับป่าได้อย่างมีความสุข ใช้ป่าเป็นแหล่งการเรียนรู้และสร้างรายได้ เกิดกลุ่มพลังมวลชนอนุรักษ์ป่าที่เข้มแข็งและยั่งยืนมาจนในปัจจุบัน

การศึกษา ชีวิตและการทำงาน

ครูวงศ์เกิดในครอบครัวที่มีอาชีพทำสวนเมี่ยง มีบิดาเป็นหมคคทายก จึงเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านแม่แมะ บิดาใช้ชีวิตเป็นแบบอย่างที่ดีและสอนให้ครูวงศ์เป็นคนดี มีศีลธรรม ครูวงศ์จึงเป็นคนที่มีนิสัยเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และมีน้ำใจโอบอ้อมอารี หลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่๔ ที่โรงเรียนแม่แมะ ได้ศึกษาต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จากการศึกษาออกโรงเรียน

ครูวงศ์ได้เรียนรู้เรื่องป่าและธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จากประสบการณ์ในหมู่บ้านแม่แมะซึ่งตั้งอยู่ในชนบท พื้นที่ลาดชันไม่มีที่ราบลุ่ม อาชีพหลักของคนในหมู่บ้าน คือ การทำสวนเมี่ยง การเพาะปลูก เช่น ลิ้นจี่ ลำไย ท้อ และบัว ส่วนอาชีพเสริม คือ การจักตอกสำหรับมัดเมี่ยง การจักสาน การเก็บสมุนไพร การทำไม้กวาด และการปลูกดาว(ลูกชิด)

ในปีพ.ศ.๒๕๒๑ ได้เกิดน้ำท่วมฉับพลันในหมู่บ้านแม่แมะ พัดพาต้นไม้ซึ่งมีผู้ลักลอบตัดเอาไว้ ลอยตามน้ำมาสร้างความเสียหายให้แก่ชาวบ้านอย่างมาก ในปีต่อมาน้ำในลำห้วยทรายคำที่เคยเป็นแหล่งน้ำกินน้ำใช้และให้ประโยชน์นานปีการกลับแห้งขอดลง ครูวงศ์เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกป่าและอนุรักษ์ต้นน้ำ และคิดวิธีการเพื่อจะรักษาระบบนิเวศของหมู่บ้าน จึงร่วมกับพ่อหลวง (ผู้ใหญ่บ้าน) บุญปัน ชี้แจงให้ความรู้กับ

ชาวบ้าน จัดเวทีชาวบ้าน สร้างกฎระเบียบของหมู่บ้าน แบ่งเขตพื้นที่ของป่า และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยจัดการต้นน้ำห้วยตะพาน กรมป่าไม้ มาให้ความรู้เพิ่มเติมในการอนุรักษ์ป่า รวมทั้งตั้งคณะกรรมการราษฎรอาสาพิทักษ์ป่า ซึ่งครูวงศ์ได้รับเลือกเป็นประธานกรรมการ

จากการที่ได้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างในการอนุรักษ์ป่าในหมู่บ้านแม่แมะ สร้างความตระหนัก ปลุกจิตสำนึกให้ชุมชนในหมู่บ้านแม่แมะ จนชาวบ้านเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของป่าซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ครูวงศ์กลายเป็นที่ยอมรับของ

ชุมชนจนได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้นำในการรักษาและอนุรักษ์ป่า อาทิ ประธานกรรมการราษฎรอาสาพิทักษ์ป่า (ร.ส.ท.ป.) ผู้ทรงคุณวุฒิสภาดำบลแม่ณะ และได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ จนถึงปัจจุบัน

องค์ความรู้

ครูวงศ์ ได้ค้นพบว่าหลักธรรมของพระพุทธเจ้า คือ อริยสัจสี่ สามารถนำมาใช้กับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี คือการเรียนรู้และค้นหาสาเหตุของภัยจากธรรมชาติซึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ ร่วมค้นหาวิธีการแก้ปัญหาในชุมชนโดยคนในชุมชน และเมื่อได้วิธีการแล้วก็ร่วมกันปฏิบัตินำไปสู่การแก้ปัญหา นั้น ซึ่งครูวงศ์ได้ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างในการครองตน ครองคน และครองงาน โดยเน้นให้คนอยู่กับป่าและธรรมชาติ ไม่ทำลายธรรมชาติ ส่งเสริมให้ชาวบ้านนำผลผลิตจากป่ามาใช้ในการประกอบอาชีพและเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว เช่น ปลูกป่าไผ่และนำมาใช้ในการจักสาน ทำไม้กวาดจากดอกหญ้า ปลูก-ผลิตพืชสมุนไพร เป็นต้น ทั้งนี้ชุมชนบ้านแม่แมะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ กรมป่าไม้ หน่วยงานจากต่างประเทศเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม จึงส่งผลให้ชุมชนบ้านแม่แมะมีความมั่นคงและสามารถรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

เมื่อคนอยู่กับป่าได้อย่างกลมกลืนแล้วครูวงศ์ก็เริ่มถ่ายทอดแนวคิดให้แก่ผู้อื่นทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ได้สืบสานแนวทางในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงานและวางแผนการอนุรักษ์ป่า โดย

๑.๑ หาแนวทางจัดการป่าชุมชนโดยคณะกรรมการกำหนดเขตพื้นที่เป็นป่าใช้สอย ๔๐๐ ไร่ ป่าทำกิน ๑,๖๐๐ ไร่ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ ๕๔,๐๐๐ ไร่ และที่เหลือเป็นพื้นที่ชุมชน

๑.๒ พัฒนาบุคลากร โดยจัดอบรมคณะกรรมการ และชาวบ้านแม่แะ โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำแนวกันไฟ การดับไฟป่าและการอนุรักษ์ป่า

๑.๓ ตั้งกฎระเบียบเกี่ยวกับการรักษาป่าเขตต้นน้ำ โดยให้คณะกรรมการและชาวบ้านแม่แะมีส่วนร่วมและจัดตั้งกรรมการทำหน้าที่ตรวจป่าเพื่อป้องกันการทำลายป่า

๑.๔ วางแผนปลูกป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์

๒. ดำเนินการตามที่วางแผนไว้และปลูกป่าในพื้นที่อนุรักษ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ จึ่งถึงปัจจุบัน

๓. ประเมินผลการดำเนินงานและปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

การถ่ายทอดความรู้

ครูวงศ์ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ประชาชน ผู้สนใจและผู้เกี่ยวข้องทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนโดยเน้นการปฏิบัติตนในการอนุรักษ์ป่าและพัฒนาอาชีพจากผลผลิตในป่า ใช้บ้านและพื้นที่ป่าในหมู่บ้านแม่แะเป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้อย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ยังได้ถ่ายทอดความรู้โดยการเป็นวิทยากรตามที่ได้รับเชิญและเผยแพร่ความรู้ทางสถานีวิทยุต่าง ๆ

เนื้อหาการถ่ายทอด ได้แก่

๑. หลักธรรม อริยสัจสี่ ซึ่งใช้ในการดูแลและรักษาป่าต้นน้ำ
๒. การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า
๓. การสร้างกตিকা การกำหนดระเบียบของชุมชน
๔. การวางแผนปฏิบัติงาน
๕. การร่วมมือกันทำงานอย่างเป็นระบบ
๖. การรักษาป่าอย่างยั่งยืน

วิธีการถ่ายทอดความรู้

ครูวงศ์ ได้ถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น

๑. การปฏิบัติตนเองและครอบครัวให้เป็นตัวอย่าง
๒. การพาทำ
๓. การบรรยาย
๔. การให้คำปรึกษา
๕. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์
๖. การศึกษาดูงาน

ครูวงศ์ได้เรียนรู้เรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากประสบการณ์จริง โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ครูวงศ์และชาวบ้านแม่แะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับป่าอย่างมีความสุข ทุกคนรักและหวงแหนป่า ร่วมกันหาแนวทางไม่ให้ผู้ใดบุกรุกทำลายป่า ป้องกันไฟป่าและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในป่า จนหมู่บ้านแม่แะได้รับรางวัลชนะเลิศ “หมู่บ้านเขียวขจีดีเด่น” อันดับที่ ๑ ของเขต ๕ จากมูลนิธิสถาบันราชพฤกษ์ จึงมีหน่วยงาน เช่น กรมป่าไม้ และหน่วยงานจากต่างประเทศให้การสนับสนุนเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านให้ยั่งยืนสืบไป

การที่ครูวงศ์ แก้วใจมา เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติจาก สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕

ครูวงศ์ แก้วใจมา ปัจจุบันอายุ ๔๙ ปี เกิดเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๙๓ ที่บ้านจอมคีรี ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่หมู่บ้านแม่แมะ ตำบลแม่ณะ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ เป็นบุตรคนที่ ๔ ในจำนวน ๙ คนของนายปันและนางตี๋ แก้วใจมา สมรสกับนางสาวชนจิตร ทราบแก้ว มีบุตร ๓ คน เป็นบุตรชาย ๑ คน บุตรหญิง ๒ คน

การศึกษา

- ◆ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนบ้านแม่แมะ
- ◆ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ การศึกษานอกโรงเรียน

เกียรติคุณที่ได้รับ

- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๔ ผู้ใหญ่บ้านดีเด่น
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๕ ผู้ใหญ่บ้านดีเด่น
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๖ ครูภูมิปัญญาไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

นายสิงห์แก้ว มโนเพ็ชร

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (ศิลปะพื้นบ้านประเภทโคม-ตุง)

คำประกาศเกียรติคุณ
นายสิงห์แก้ว มโนเพ็ชร
ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (ศิลปะพื้นบ้านประเภทโคม-ตุง)

ครูสิงห์แก้ว มโนเพ็ชร เกิดเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาเรียนรู้ และฝึกฝนศิลปะล้านนาอย่างรอบด้าน ทั้งวิชาหมัดมวย เชิงดาบ ฟ้อน การวาดเขียนลายพื้นเมือง การแกะสลัก ประติมากรรมปั้นพระพุทธรูป งานกระดาษพื้นบ้าน จากผู้ทรงภูมิปัญญาวัดพอนสร้อย ในอุปถัมภ์ของเจ้านายตระกูล ณ เชียงใหม่ มีความสามารถโดดเด่นมากเป็นพิเศษในการทำตุงของเชียงใหม่ให้มีความสวยงาม มีเอกลักษณ์ และเต็มไปด้วยคุณค่าทางจิตวิญญาณของชาวล้านนา

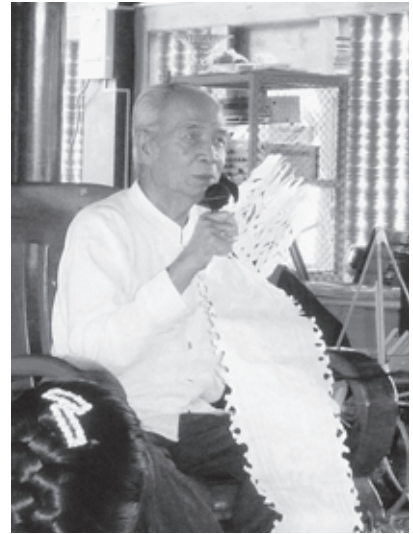
การที่ครูสิงห์แก้ว มโนเพ็ชร นำความรู้ด้านศิลปกรรม (ศิลปะพื้นบ้านประเภทโคม-ตุง) ที่ตนเองได้ศึกษา ค้นคว้า ค้นพบ ทดลองจนประสบความสำเร็จแล้วไปเผยแพร่ สอน ถ่ายทอด และสาธิตให้ผู้อื่นได้เรียนรู้และนำไปปรับปรุงประยุกต์จนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๓ ด้านศิลปกรรม (ศิลปะพื้นบ้านประเภทโคม-ตุง) ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖

นายสิงห์แก้ว มโนเพ็ชร

ครุภูมิปัญญาไทย

ด้านศิลปกรรม (ศิลปะพื้นบ้านประเภทโคม-ตุ่ง)

ครูสิงห์แก้ว มโนเพ็ชร จากจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้สืบสาน อนุรักษ์ และพัฒนาศิลปะการทำโคม-ตุ่ง ให้มีความสวยงาม มีเอกลักษณ์ สะท้อน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันดีงามของชาวล้านนา

การศึกษา ชีวิตและการทำงาน

ครูสิงห์แก้ว เกิดในตระกูลสล่าพื้นบ้านล้านนาที่มีอาชีพทำเครื่องเงินอยู่ที่หมู่บ้าน นันทาราม ทำให้สนใจงานด้านศิลปะมาแต่เล็ก

เมื่อเริ่มเติบโตครูสิงห์แก้วไปเป็นศิษย์วัดฟอนสร้อยซึ่งเป็นวัดในอุปถัมภ์ของ เจ้านายตระกูล ณ เชียงใหม่ วัดดังกล่าวเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศิลปะของล้านนา หลากหลายประเภท อาทิ หมัดมวย เขิงดาบ ฟ้อน วิชาวาด ลายไทย ลายพื้นเมือง การแกะสลัก ซึ่งวิชาเหล่านี้ครูสิงห์แก้วสนใจใฝ่ศึกษาและฝึกฝนมาตั้งแต่อายุ ๙ ปี

เมื่ออายุได้ ๑๖ ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร ศึกษาภาษาล้านนา เขียน อ่าน และ จารธรรมไบลานได้อย่างแตกฉาน ควบคู่ไปกับการศึกษาเรียนรู้งานด้านศิลปวัฒนธรรมและ ทัศนกรรมพื้นบ้าน เมื่อสึกจากสามเณรได้เข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จาก โรงเรียนอนุสารสุนทร แล้วเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ที่โรงเรียนสรรพวิชาทางลัด เมื่อปี พ.ศ.๒๔๗๗

หลังจากฝึกฝนและสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปกรรมจนชำนาญแล้ว ได้ ประกอบอาชีพรับจ้างเขียนร่มลายดอก และลายธรรมชาติ เป็นเวลา ๑๔ ปี จากนั้นเข้าไป ทำงานเป็นช่างฝีมือที่กรมทางหลวงแผ่นดินเชียงใหม่ มีหน้าที่เป็นช่างฝีมือฝายตกแต่ง และ สร้างซุ้มสำหรับต้อนรับอาคันตุกะ ซุ้มรับเสด็จ และออกแบบตกแต่งเวทีประกวดนางงาม ฤดูหนาวของจังหวัดเชียงใหม่

ปัจจุบันครูสิงห์แก้ว เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะล้านนาในทุกประเภท ยังคงสืบสาน สร้างสรรค์และพัฒนาผลงานด้านศิลปกรรมของล้านนามาจนถึงปัจจุบัน

การเรียนรู้

ครูสิงห์แก้ว เรียนรู้ศิลปะการทำโคม-ตุง จากผู้ทรงภูมิปัญญาในวัดพอนสร้อย โดยได้ฝึกฝนศิลปะของล้านนาในทุกประเภททั้งศิลปะการป้องกันตัว และศิลปะที่สะท้อนถึงจิตวิญญาณผ่านงานหัตถกรรม สำหรับใช้ในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ของชาวล้านนาที่เต็มไปด้วยความประณีตสวยงาม

องค์ความรู้

ครูสิงห์แก้ว เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะวิชาหมัดมวย เชิงดาบ ฟ้อน การวาดเขียนลายพื้นเมือง การแกะสลัก การปั้นพระพุทธรูป งานกระดาษพื้นบ้าน และโดดเด่นมากเป็นพิเศษในการพัฒนาสร้างสรรค์ประดิษฐ์ โคม-ตุง ให้มีความสวยงาม พัฒนารูปแบบการผลิตให้ง่ายกว่าในอดีตที่ผ่านมา มีเอกลักษณ์สำหรับใช้พิธีการสำคัญๆ ของชาวล้านนาจนมีชื่อเสียงทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การถ่ายทอดความรู้

ครูสิงห์แก้ว สอน ถ่ายทอด และเผยแพร่องค์ความรู้ ดังนี้

- การศึกษาในระบบ** : สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา สถาบันราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ศึกษานอกระบบ** : ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
- ศึกษาตามอัธยาศัย** : กลุ่มผู้สนใจ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน นักท่องเที่ยว ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยใช้บ้านของตนเองเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดการเรียนรู้

เนื้อหาการถ่ายทอดความรู้

เนื้อหาสาระการถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูสิงห์แก้ว มีดังนี้

- ◆ ประวัติความเป็นมาของการทำโคม-ตุง
- ◆ ประโยชน์ของโคม-ตุง
- ◆ การออกแบบลวดลายของโคม-ตุง
- ◆ วัสดุการประดิษฐ์โคม-ตุง
- ◆ การฝึกปฏิบัติการทำโคม-ตุง

วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้

ครูสิงห์แก้ว ถ่ายทอดความรู้การทำโคม-ตุง ด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

- ◆ การบรรยาย
- ◆ การอธิบาย
- ◆ การสาธิต
- ◆ การฝึกปฏิบัติ
- ◆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงานการทำโคม-ตุง ของ

ชาวล้านนา

การที่ครูสิงห์แก้ว มโนเพชร เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา ทั้ง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕

ครูสิงห์แก้ว มโนเพ็ชร เกิดเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒ ที่บ้านนันทาราม จังหวัด เชียงใหม่ เป็นบุตรคนที่ ๓ ในจำนวน ๓ คน ของนายคำแสนและนางอินคำ มโนเพ็ชร สมรสกับนางสาว ต่อมคำ ณ เชียงใหม่ มีบุตร ๖ คน ได้แก่ นางสุภาณี นายจรัส นายนิคม นายไพศาล นายกิจจา นายคันถ์ชิต และนายเกษม มโนเพ็ชร

การศึกษา

- ◆ มัธยมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนอนุสารสุนทร
- ◆ พ.ศ. ๒๕๙๗ เรียนลัทธิวิชาภาษาอังกฤษ จากโรงเรียนสรรพวิชาทางลัด

เกียรติคุณที่เคยได้รับ

- ◆ พ.ศ. ๒๕๓๓ ตัดกระดาษถวายหน้าพระที่นั่ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- ◆ พ.ศ. ๒๕๓๓ ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมระดับจังหวัด สาขาทัศนศิลป์
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๔
  - รางวัลราชมงคสรเสริญ สาขาทัศนศิลป์
  - รางวัลครอบครัวตัวอย่างจากสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๕
  - เกียรติบัตรการสอน โคม-ตุ่ง ล้านนาจากโฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญา ล้านนา
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๖ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านภาษาและวรรณกรรม จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

นางสุนทรี ขนาตนิต

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทอผ้าตีนจก)

คำประกาศเกียรติคุณ

นางสุนทรี ขนาดนิต

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทอผ้าตีนจก)

ครูสุนทรี ขนาดนิต เกิดเมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ที่จังหวัดสุโขทัย เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการทอผ้าลายตีนจกดั้งเดิม ประณีต ทั้งลวดลายและ สีสันทัน โดยสืบทอดการทอผ้า จากมารดา ศึกษาจากผู้ทรงภูมิปัญญา พยายามสร้างสรรค์และพัฒนาลวดลายใหม่ ที่มีความสวยงาม เป็นที่นิยม เช่น ลายสารภีกลีบจันทร์, ลายขาววัง, ลายพิกุล เป็นต้น ได้ประยุกต์สอดใส่เงินดั้น ทองไว้ในลวดลายผ้าตีนจก จนงดงาม แปลกตา ผ้าทอของครูสุนทรีได้สร้างชื่อเสียงให้จังหวัดสุโขทัย ในนาม “ผ้าทอหาดเสี้ยว” โดยเฉพาะการพัฒนา คิดสร้างสรรค์ลายผ้าตีนจกโบราณ ๙ ลายมารวม กันไว้ในผ้าผืนเดียวกัน

การที่ ครูสุนทรี ขนาดนิต นำเอาภูมิปัญญาด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทอผ้าตีนจก) ที่ตนเองได้ศึกษา ค้นคว้า ค้นพบ ทดลองจนประสบความสำเร็จแล้วไปเผยแพร่ สอน ถ่ายทอดและสาธิต ให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ นำไปปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครู ภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทอผ้าตีนจก) ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖

นางสุนทรี ขนาดนิต

ครุภูมิปัญญาไทย

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทอผ้าตีนจก)

ครูสุนทรี ขนาดนิต จากอำเภอหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการทอผ้าลายตีนจกดั้งเดิม ประณีต ทั้งลวดลายและสีสันทัน โดยสืบทอดการทอผ้าจากมารดา ศึกษาจากผู้ทรงภูมิปัญญา พยายามสร้างสรรค์และพัฒนาลวดลายใหม่ ที่มีความสวยงามเป็นที่นิยม เช่น ลายสารภีกลีบจันทร์, ลายชาววัง, ลายพิกุล เป็นต้น ได้ประยุกต์สอดใส่ดินเงินดินทองไว้ในลวดลายผ้าตีนจกจนงดงาม แปลกตา ผ้าทอของครูสุนทรีได้สร้างชื่อเสียงให้จังหวัดสุโขทัย ในนาม “ผ้าทอหาดเสี้ยว” โดยเฉพาะการพัฒนาคิดสร้างสรรค์ลายผ้าตีนจกโบราณ ๙ ลายมารวมกันไว้ในผ้าผืนเดียวกัน

การศึกษา ชีวิต และการทำงาน

ครูสุนทรีเป็นบุตรสาวคนเดียวของบิดามารดาซึ่งมีเชื้อสายชาวไทยพวน บิดามีอาชีพขับรถโดยสาร มารดาทอผ้าและตำข้าวขาย ครูสุนทรีเกิดในครอบครัวที่ยังขยันขันแข็ง ในวัยเด็กจะช่วยบิดาเก็บค่าโดยสารซึ่งบิดาเป็นผู้ขับ กลับจากโรงเรียนจะช่วยแม่ปั่นฝ้ายทอผ้า ทำงานบ้านทุกอย่างเป็นการผ่อนแรงบิดามารดา

เมื่อเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เห็นว่าบิดามารดาไม่มีคนช่วยงาน จึงตัดสินใจลาออกจากโรงเรียน ไปเรียนตัดเย็บเสื้อผ้า ช่วงเช้าจะทำขนมไปขายที่ตลาด กลางวันทอผ้าเย็บผ้าอยู่ที่บ้าน ผ้าทอสมัยนั้นส่วนใหญ่เป็นผ้าทอพื้นเมือง ทั้งผ้าซิ่น ผ้าห่ม กางเกง ม่อฮ่อม ถูย่าม ครูสุนทรีและมารดาจะทอเก็บเอาไว้ขายในงานเทศกาลประจำปีต่าง ๆ เช่น งานวัดพระแท่นของจังหวัดอุตรดิตถ์ งานวัดหนองไฉ้ งานวัดพระพรางค์ของจังหวัดสุโขทัย เป็นต้น ส่วนผ้าตีนจกนั้นส่วนใหญ่จะทอเอาไว้สวมใส่เองเมื่อมีงานเทศกาลต่าง ๆ

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ครูสุนทรีสมรสกับนายวิโรดิ ขนาดนิต ซึ่งรับราชการเป็นครูประถมในท้องถิ่น ในสมัยนั้นการได้แต่งงานกับข้าราชการถือว่ามีเกียรติและมีความมั่นคง เนื่องจากจะมีเงินไว้ใช้ตอนเกษียณอายุราชการ ถึงกระนั้นครูสุนทรีก็ยังคงขายขนมและทอผ้าเช่นเดิม เริ่มนำผ้าที่ทอไปขายในงานต่าง ๆ มากขึ้นจนเป็นที่รู้จักกันดีในจังหวัดสุโขทัย

ในปี ๒๕๓๕ ครูสุนทรซึ่งได้รับการไว้วางใจให้เป็นประธานกลุ่มแม่บ้านหาดเสี้ยว ได้ริเริ่มจัดตั้งศูนย์ทอผ้าขึ้น โดยใช้บ้านของตนเองเป็นที่ทำการ โดยการสนับสนุนของสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอศรีสัชนาลัย ใช้ศูนย์ทอผ้าเป็นศูนย์สาธิตการทอผ้าพื้นเมืองของอำเภอศรีสัชนาลัย มีสมาชิก ๒๐ คน สร้างงานให้กลุ่มแม่บ้านมีงานทำอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ผ้าทอหาดเสี้ยวมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

ปัจจุบันศูนย์ทอผ้าได้ย้ายมาตั้งอยู่ในบริเวณ “ร้านสุนทรผ้าไทย ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านโบราณหาดเสี้ยว” ซึ่งมีทำเลที่ตั้งอยู่ติดถนนใหญ่ สะดวกต่อการดูงานและผู้มาติดต่อซื้อขายผ้าทอ นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่เน้นสินค้าจากฝีมือสมาชิกกลุ่มอาชีพอำเภอศรีสัชนาลัย เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

การเรียนรู้

ครูสุนทร ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการทอผ้า การย้อมผ้าตั้งแต่วัยเด็ก จากมารดาซึ่งเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่ามีฝีมือในการทอผ้าอย่างยิ่งคนหนึ่งในตำบลหาดเสี้ยว

การที่ครูสุนทรซึ่งมีนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ได้นำผ้าจากกลุ่มสตรีทอผ้าไปจัดแสดงและจำหน่ายในงานต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา นั้น เมื่อมีคนซื้อสอบถามถึงลวดลายและประวัติความเป็นมาของผ้าหาดเสี้ยว ครูสุนทรจึงต้องหันมาศึกษาประวัติลวดลายและวิธีการทอผ้าตีนจกซึ่งเป็นผ้าที่ขึ้นชื่อว่าสวยงามวิจิตรบรรจง และหัตถทอผ้าตีนจกจากผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในหมู่บ้าน จึงเป็นเหตุให้ครูสุนทรสะสมความรู้ด้านการทอผ้าตีนจกที่สวยงามและอนุรักษ์ลวดลายโบราณที่เกือบจะสูญหายไปแล้วไว้ได้

องค์ความรู้

ครูสุนทรมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการทอผ้าตีนจก ฝ่ายกดอก โดยเฉพาะผ้าลวดลายดั้งเดิมของชาวไทยพวนที่สืบทอดกันมา คิดค้นพัฒนาลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่มีความงามและมีคุณค่าทางศิลปะ

การถ่ายทอดความรู้

ครูสุนทรได้ถ่ายทอดความรู้ด้านการทอผ้าลายตีนจก ดังนี้

- ◆ **การศึกษาในระบบ** เป็นวิทยากรถ่ายทอดการทอผ้าให้นักเรียนในสถานศึกษาใน ๑๗ จังหวัดภาคเหนือ
- ◆ **การศึกษาตามอัธยาศัย** ถ่ายทอดความรู้ด้านการทอผ้าผ่านเครือข่ายต่างๆ ดังนี้
  - สมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านหาดเสี้ยวทุกตำบลในอำเภอหาดเสี้ยว
  - เครือข่ายกลุ่มทอผ้า ๑๗ จังหวัดภาคเหนือ
  - กลุ่มสตรีตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากผ้าทอพื้นเมือง

เนื้อหาการถ่ายทอดความรู้

ครูสุนทรีถ่ายทอดองค์ความรู้ ดังนี้

- ◆ ประวัติและความเป็นมาของผ้าทอชาวไทยพวน
- ◆ การย้อมสีผ้าธรรมชาติ
- ◆ วิธีการทอผ้าพื้นเมืองทุกประเภท อาทิ ผ้ายกดอก ผ้าพื้น ผ้ามุก ผ้าขาวม้า ผ้าซิ่นต่าง ๆ
- ◆ วิธีการทอผ้าตีนจก ลวดลายโบราณต่าง ๆ

วิธีการถ่ายทอดความรู้

ครูสุนทรีถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สนใจด้วยวิธีการ ดังนี้

- ◆ การสาธิต
- ◆ การฝึกปฏิบัติจริง

การที่ครูสุนทรี ขนาดนิต เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทอผ้าตีนจก) เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕

ครูสุนทรี ขนาดนิต เกิดเมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๘๐ ที่ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เป็นบุตรคนเดียวของนายสนองและนางพัก วิชิตนาค สมรสกับนายวิรัตน์ ขนาดนิต มีบุตรรวม ๔ คน เป็นชาย ๑ คน และเป็นหญิง ๓ คน

การศึกษา

- ◆ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนหาดเสี้ยววิทยา อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
- ◆ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จากโรงเรียนโสกานต์วิทยา
- ◆ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

เกียรติคุณที่ได้รับ

- ◆ พ.ศ. ๒๕๓๗ รางวัลผู้นำอาชีพก้าวหน้าระดับจังหวัดสุโขทัย จากกระทรวงมหาดไทย
- ◆ พ.ศ. ๒๕๓๙ รางวัลแม่ดีเด่นแห่งชาติ
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๐ รางวัลชมเชยครอบครัวพัฒนาดีเด่น อำเภอศรีสัชนาลัย
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๑ เกียรติบัตรนักศึกษาสตรีการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญดีเด่น เนื่องในวันสตรีสากลปี ๒๕๔๑
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๒ ประกาศเกียรติคุณ “สตรีผู้ทำประโยชน์ “สาขาส่งเสริมธุรกิจ” จากจังหวัดสุโขทัย
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๓ รางวัลสตรีคนดีศรีสัชนาลัย สาขานักพัฒนาจากอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๕ รางวัลผลิตภัณฑ์ดีเด่นระดับภาคเหนือ (ผ้าตีนจก ๙ ลาย) คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ
- ◆ พ.ศ. ๒๕๔๖ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทอผ้าตีนจก) จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

นายอรุณ ทิพยวงศ์

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (ดนตรีพื้นบ้านล้านนา)

คำประกาศเกียรติคุณ

นายอรุณ ทิพยวงศ์

ครุภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (ดนตรีพื้นบ้านล้านนา)

ครูอรุณ ทิพยวงศ์ เกิดวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๔๓ ที่จังหวัดแพร่ มีความเชี่ยวชาญด้านดนตรีทุกประเภทตั้งแต่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา เริ่มตั้งวงดนตรีพื้นบ้านของครู พ่อค้า และประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ จนมีชื่อเสียง คำนว้าทดลองนำฮอก (กระดิ่งผูกคอวัว) ที่ชาวบ้านไม่ใช้ มาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงไพเราะ และพัฒนาเป็น “วงดนตรีฮอก” วงแรกของไทย ซึ่งปัจจุบันได้เผยแพร่ให้นักเรียน ประชาชนนำไปบรรเลงเป็นวงมาตรฐานของจังหวัดแพร่ในชื่อ “กระดิ่งสังคีต”

การที่ ครูอรุณ ทิพยวงศ์ นำความรู้ด้านศิลปกรรม (ดนตรีพื้นบ้านล้านนา) ที่ตนเองได้ศึกษา คำนว้า ค้นพบ ทดลองจนประสบความสำเร็จแล้วไปเผยแพร่ สอน ถ่ายทอด และสาธิตให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ และนำไปปรับประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านศิลปกรรม (ดนตรีพื้นบ้านล้านนา) ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖

นายอรุณ ทิพยวงศ์

ครูภูมิปัญญาไทย

ด้านศิลปกรรม (ดนตรีพื้นบ้านล้านนา)

ครูอรุณ ทิพยวงศ์ จากจังหวัดแพร่ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านดนตรีทุกประเภท ริเริ่มตั้งวงดนตรีพื้นบ้านของครู พ่อค้า และประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ จนมีชื่อเสียง ค้นคว้าทดลองนำออก (กระดิ่งผูกคอวัว) ที่ชาวบ้านไม่ใช้ มาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงไพเราะ และพัฒนาเป็น “วงดนตรีออก” วงแรกของไทย ซึ่งปัจจุบันได้เผยแพร่ให้นักเรียน ประชาชนนำไปบรรเลงเป็นวงมาตรฐานของจังหวัดแพร่ในชื่อ “กระดิ่งสังคิต”

การศึกษา ชีวิต และการทำงาน

ครูอรุณ เป็นผู้ที่มีพื้นฐานด้านดนตรีตั้งแต่วัยเด็ก เป็นผู้ที่มีนิสัยละเอียดรอบคอบ มีความสามารถในทางช่างทุกประเภท ทั้งข้าวของเครื่องใช้ในบ้าน เครื่องดนตรี นาฬิกา ซึ่งครูอรุณจะประดิษฐ์จากเศษวัสดุต่าง ๆ อาทิ เศษไม้ ผลไม้เต่า รากไม้ ครูอรุณเริ่มศึกษาวิชาดุริยางค์-ดนตรีตั้งแต่อายุ ๑๓ ปี มีความสามารถพิเศษในด้านการเป่าทรัมเป็ตได้ดี และได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานวงดุริยางค์-ดนตรีของโรงเรียน ระหว่างที่ศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง ณ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ ก็ได้เข้าร่วมวงดนตรีของวิทยาลัย และฝึกฝนการเล่นดนตรีอย่างต่อเนื่อง เมื่อจบการศึกษาและเข้ารับราชการเป็นครูที่โรงเรียนสอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ได้ริเริ่มก่อตั้ง “วงดนตรีฟ้าแดง” ซึ่งเป็นวงดนตรีประจำอำเภอทำหน้าที่เป็นหัวหน้าวงและผู้ควบคุมวง ออกแสดงในงานต่าง ๆ จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ในขณะที่รับราชการเป็นครูมักจะได้รับมอบหมายเป็นผู้รับผิดชอบสอนวิชาดนตรีทั้งดนตรีไทยและดนตรีสากล รวมทั้งกิจกรรมดุริยางค์ของโรงเรียนทั้งหมด

ในปี พ.ศ.๒๕๓๗ ครูอรุณได้สร้างสรรค์เครื่องดนตรีจาก “กระดิ่งแขวนคอวัวควาย” ซึ่งภาษาเหนือ เรียกว่า “ออก” ชื่อ “วงกระดิ่งสังคิต” ใช้บรรเลงร่วมกับวงสะล้อ ซอ ซึง ได้อย่างไพเราะกลมกลืน ซึ่ง “วงดนตรีกระดิ่งสังคิต” นี้เป็นที่ชื่นชอบและมีชื่อเสียงอย่างยิ่งไปทั่วประเทศ นับเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาให้คงอยู่ สร้างกระแสความชื่นชอบและเห็นคุณค่าของดนตรีพื้นบ้าน นอกจากนี้ครูอรุณยังได้ก่อตั้ง “ชมรมอนุรักษ์

วัฒนธรรมไทย-ล้านนา” โดยใช้บ้านเป็นสถานที่ตั้งของชมรม ฯ เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนา อย่างเป็นทางการ

การเรียนรู้

ครูอรุณ มีพื้นฐานด้านดนตรีและการประดิษฐ์เครื่องดนตรี มาตั้งแต่วัยเด็ก เป็นผู้รักเสียงดนตรีและสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้ดีเกือบทุกชนิด อันเป็นพรสวรรค์ติดตัวมาและเมื่อมีโอกาสครูอรุณก็ไม่รอช้าที่จะศึกษาหาความรู้ด้านดนตรีจากผู้รู้

อยู่ตลอดเวลา แม้เมื่อรับราชการเป็นครูแล้ว ก็ยังคงสอนและรับผิดชอบการสอนเกี่ยวกับดนตรีและกิจกรรมวงดุริยางค์ของโรงเรียนอยู่เสมอ ส่งผลให้ความรู้ด้านดนตรีของครูอรุณเพิ่มพูนมากขึ้นทุกที

ครูอรุณเป็นผู้ที่มีฝีมือด้านงานช่าง มักจะประดิษฐ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ในบ้าน อาทิ นาฬิกา กระจวยตักน้ำ ทัพพี โต๊ะ ตู้ เครื่องดนตรีต่าง ๆ ทั้งสะล้อ ซอ ซึง โดยสร้างสรรค์เป็นรูปแบบต่าง ๆ จากวัสดุเหลือใช้ เช่น เศษไม้ รากไม้จากต้นไม้ใหญ่ที่โค่นแล้ว ผลไม้เต้าแห้ง ฯลฯ ซึ่งเครื่องดนตรีที่ผลิตเองนี้เป็นที่ต้องการและขึ้นชื่อบอกอย่างมาก เมื่อมอบเครื่องดนตรีที่บ้านให้กับผู้ใดแล้ว ครูอรุณก็มักจะสอนและถ่ายทอดวิธีการเล่นเครื่องดนตรีชนิดนั้นด้วยเสมอ

จากคุณสมบัติที่เป็นผู้มีความละเอียดลออ ประณีต ช่างสังเกต และมีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ครูอรุณพบว่าเครื่องใช้หลายอย่างในชีวิตประจำวัน ซึ่งกำลังจะหมดบทบาทไปเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง เช่น กระจิงผูกคอวัวควาย หรือที่ทางเหนือเรียกว่า “ฮอก” นั้น สามารถนำมาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีเข้าวงกับสะล้อ ซอ ซึง ได้อย่างไพเราะกลมกลืนยิ่ง จนกลายเป็น “วงกระจิงสังคีต” วงดนตรีพื้นบ้านล้านนาอันมีชื่อเสียงวงแรกในประเทศไทย

องค์ความรู้

ครูอรุณมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านดนตรีพื้นบ้านและการประดิษฐ์เครื่องดนตรีหลากหลายประเภท ดังนี้

- ◆ มีความสามารถในการเล่นดนตรีทุกชนิด โดยเฉพาะเครื่องดนตรีพื้นบ้าน อาทิ สะล้อ ซอ ซึง เป็

- ◆ ริเริ่มตั้ง “วงกระดิ่งสังคีต” ซึ่งใช้กระดิ่งผูกคอวัวควายมาเป็นอุปกรณ์ในการทำให้เกิดเสียงดนตรี วงแรกในประเทศไทย
- ◆ ประดิษฐ์เครื่องดนตรีจากเครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ เช่นเครื่องดนตรีที่ประกอบขึ้นจาก “ผางกลาง” หรือเหล็กที่ใช้ผูกคอวัวควาย
- ◆ ประดิษฐ์เครื่องดนตรีจากวัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ อาทิ เศษไม้ รากไม้ ผลไม้เต่า

การถ่ายทอดความรู้

ครูอรุณได้ถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีพื้นบ้านล้านนา ดังนี้

- ◆ **การศึกษาในระบบ** ถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีพื้นบ้านทุกประเภทให้แก่ นักเรียนระดับประถมและระดับมัธยมในจังหวัดแพร่
- ◆ **การศึกษาตามอัธยาศัย** ถ่ายทอดการเล่นและการประดิษฐ์ดนตรีพื้นบ้าน ให้แก่สมาชิกชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยล้านนา จังหวัดแพร่และผู้สนใจทั่วไป

วิธีการถ่ายทอดความรู้

ครูอรุณถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สนใจในหลายโอกาส ขึ้นกับผู้สนใจมาขอเรียน โดยครูอรุณมีวิธีการถ่ายทอด ดังนี้

- ◆ การสอนภาคทฤษฎีเกี่ยวกับเครื่องดนตรีและตัวโน้ต
- ◆ สอนการเล่นเครื่องดนตรีแต่ละชนิดทั้งกลุ่มและรายบุคคล
- ◆ ฝึกปฏิบัติจริงให้ผู้เรียนเข้าร่วมในการแสดงดนตรีเพื่อเสริมประสบการณ์

การที่ ครูอรุณ ทิพวงศ์ เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม (ดนตรีพื้นบ้านล้านนา) เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๕๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๕

ครูอรุณ ทิพวงค์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๔๓ ที่อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ เป็น บุตรคนที่ ๓ ในจำนวน ๑๐ คน ของนายน้อยและนางมี ทิพวงค์ สมรสกับนางสาวสมมุติ บุญจินา มีบุตรรวม ๒ คน เป็นชาย ๑ คน หญิง ๑ คน

การศึกษา

- ◆ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนพิริยาลัย จังหวัดแพร่
- ◆ ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง (ปกศ.สูง) จากวิทยาลัยครูเชียงใหม่
- ◆ การศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก

เกียรติคุณที่ได้รับ

- ◆ พ.ศ. ๒๕๕๑ โสและเกียรติบัตร “ผู้ผลิตผลงานสื่อมวลชนดีเด่นเพื่อเยาวชน” สาขาสื่อพื้นบ้านภาคเหนือ ประเภทกลุ่มบุคคล จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
- ◆ พ.ศ. ๒๕๕๓ ศิลปินดีเด่นจังหวัดแพร่ สาขาศิลปการแสดงด้านการแสดงดนตรี (ดนตรีไทยล้านนา) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- ◆ พ.ศ. ๒๕๕๖ ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านศิลปกรรม (ดนตรีพื้นบ้านล้านนา) จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ภาคผนวก

ครุฑมิต์ปัญญาไทย

คำบรรยายพิเศษ
ของ
ดร.รุ่ง แก้วแดง
เลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
เนื่องในโอกาสเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ
ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓
วันอังคารที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖
ณ โรงแรมปทุมธานีเพลส อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

กราบนมัสการพระคุณเจ้า เรียนท่านอาจารย์ ดร.พิสิฐ เจริญวงศ์ ท่านผู้อำนวยการสุทธาสินี วัชรบูล ท่านครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ที่เคารพทุกท่านครับ ผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติที่ได้มีโอกาสร่วมแสดงความยินดีกับทุกท่านที่ได้รับการคัดเลือกเป็นครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ และก็นึกคิดว่าการประชุมปฏิบัติการท่านคงจะได้ช่วยกันนั่งคิด นั่งพูด นั่งคุยกันถึงการที่จะช่วยกันนำภูมิปัญญาเข้าสู่การจัดการศึกษาของชาติได้อย่างไร

ในการจัดการศึกษาในประเทศของเราต้องยอมรับว่ามีความสำคัญมากประการหนึ่ง ก็คือประเทศไทยเป็นประเทศเก่าแก่ชาติหนึ่งของโลกถึงแม้ว่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์จะบ่งชี้ว่าประวัติศาสตร์ชาติของเรามีอายุประมาณ ๓๐๐ ปี โดยเริ่มนับจากสมัยสุโขทัย แต่เข้าใจว่าจริงๆ แล้วชาติของเราน่าจะมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานกว่านั้นมาก แต่ด้วยเหตุที่ชนชาติไทยของเราเป็นวัฒนธรรมด้านการพูด โดยไม่เป็นวัฒนธรรมด้านการเขียน เพราะฉะนั้นเราจึงค้นพบว่าหลักศิลาจารึกที่ใกล้เคียงที่สุดก็คือหลักศิลาจารึกที่เราพบในสมัยสุโขทัยเท่านั้น

เรื่องหลักศิลาจารึกนี้ถ้าเราเทียบกับคนที่อยู่ในวัฒนธรรมตะวันออกเหมือนกันกับเราแต่ชอบเรื่องการขีดเรื่องการเขียนคือคนจีนแล้ว จีนขณะนี้ค้นพบหลักศิลาจารึกย้อนอดีตไปได้ ๕,๐๐๐ กว่าปี ถ้าเทียบกับเรา ๓๐๐ กว่าปี ก็ต่างกันค่อนข้างมากทีเดียวมีเหตุผลว่าเราไม่ค่อยจารึก เราไม่เขียน เราไม่บันทึก เพราะฉะนั้นภูมิปัญญาของเราส่วนหนึ่งเราก็ถ่ายทอดกันมาโดยการเล่าให้ฟัง พ่อแม่เล่าลงมาสู่รุ่นลูก ซึ่งเราเรียกกันว่าเป็นการถ่ายทอดโดยมุขปาฐะ คือการบอกเล่าด้วยวาจา เมื่อไม่มีการบันทึกเป็นหลักฐานไว้ช่วงระหว่างทางจึงมีการสูญหาย ล้มหายตายจากไปเรื่อยๆ เพราะฉะนั้นพอมาถึงยุคปัจจุบันก็เลยดูเหมือนว่าชนชาติไทยจะไม่มีภูมิปัญญาของตัวเอง

ด้วยความที่เราไม่บันทึกเราไม่เขียนนี้เอง เมื่อเราต้องมาต่อสู้กับวัฒนธรรมรุ่นใหม่ที่เป็นวัฒนธรรมตะวันตกซึ่งเขาเน้นเรื่องการเขียนมากกว่าของเรา หรือพูดง่ายๆ ก็คือเน้นเรื่องการบันทึก ท่านทั้งหลายคงจำได้ในเรื่องของเครื่องพิมพ์ หรือแท่นพิมพ์คนที่เขาคิดก็เป็นคนตะวันตก คือเป็นคนคิด แล้วนักวิเคราะห์ประวัติศาสตร์

ภูมิปัญญาที่เราพูดถึงนั้นหมายถึงอะไร หมายความว่าอย่างไร แต่ถึงแม้ว่าเราจะให้คำจำกัดความอย่างไรก็ตาม คนก็ไม่เข้าใจเพราะฉะนั้นในโครงการนี้หลังจากที่เราได้คัดเลือกครุภูมิปัญญาไทยแล้ว เพื่อที่จะให้ภูมิปัญญาของท่าน อยู่ยืนยงต่อไปสิ่งที่เราทำมากและตอนนี้ได้ผลแล้ว ก็คือตอนแรกๆ ที่เราทำโครงการครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๑ คนยังไม่ค่อยเข้าใจ แต่จากรุ่นที่ ๑ เราก็สนับสนุนแต่อันนี้ต้องเรียนทุกท่านว่ามันขัดกับวัฒนธรรมไทย ตรงที่ผม กราบเรียนกับว่าคนไทยส่วนใหญ่ไม่ชอบบันทึก ไม่ชอบเขียนหนังสือ ที่นี้ถ้าเราไม่บันทึกไม่เขียนเอาไว้ ถ้าท่านเป็น อะไรไปขอโทษนะครับไม่ได้แข่งกัน แต่ทุกคนก็ต้องไปตามนี้ละนะ ถ้าท่านเป็นอะไรไปแล้ว แล้วใครมาบอกได้ สมมติตอนนี้เราค้นพบท่าน พอครุภูมิปัญญาไทยท่านหนึ่งเป็นอะไรไปถูกรับช่วงต่อไปได้เลยมีน้อยมากๆ ถ้าลูกคน นั้นนอยากจะรับต่อแต่เวลาพูดให้ใครฟังนี่ไม่มีใครเชื่อว่าเขามีความรู้จริง เพราะฉะนั้นของเหล่านี้มันก็จะสูญหายไป

เดิมผมก็เหมือนกับทุกท่าน ผมพูดเยอะ แต่ผมก็ไม่ได้เขียน พอไม่เขียน อย่างเช่นวันนี้ผมมาพูดกับท่าน เรื่องครุภูมิปัญญาไทยมีคนฟังอย่างมากที่สุด ๑๐๐ กว่าคน แต่ถ้าเมื่อไหร่ก็ตามที่ผมเขียนหนังสือ ก็ปรากฏว่า หนังสือส่วนใหญ่อยู่อัครการพิมพ์นะครับจะอยู่ที่ประมาณ ๕๐,๐๐๐ - ๖๐,๐๐๐ เล่ม ที่นี้ถ้า ๕๐,๐๐๐ - ๖๐,๐๐๐ เล่ม โดยธรรมชาติคนไทยไม่ชอบซื้อหนังสืออ่านชอบยืมกันมากกว่า ผมมีหนังสืออยู่เล่มหนึ่งเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย ราคา ขายประมาณ ๘๕ บาท มีเพื่อนบางคนนั่งรถมาจากต่างจังหวัดเพื่อมาขอหนังสือเล่มนี้ เขาบอกว่าเสียค่ารถไปสัก ๔๐๐ - ๕๐๐ บาทมันธรรมดา แต่ถ้าซื้อหนังสือ ๑๐๐ บาท คิดแล้วคิดอีกไปขอดีกว่า นี่ก็เป็นวิถีคิดของคนไทย

หรือถ้าเราดูตามชนบทครุคนหนึ่งอยากได้หนังสือเล่มหนึ่งราคา ๑๐๐ บาท เขาคิดอย่างหนักเลยกว่าที่จะตัดสินใจซื้อหนังสือ แต่เวลาเขาเดินเข้าร้านอาหาร สั่งเบียร์มาดื่ม ๓ ขวด มันก็เท่ากับหนังสือเล่มนั้น และ เวลาเราจ่ายเงินค่าเบียร์ไม่ค่อยคิดเลย แยกกันจ่ายเสียด้วยซ้ำพอถึงเวลาก็บอกว่าเดี๋ยวผมจ่ายเอง คนทุกคนแย่ง กันจ่ายแต่ถ้าบอกให้ไปซื้อหนังสือนะเล่มนี้ดีมากสำหรับกลุ่มพวกเราราคา ๑๐๐ บาท ทุกคนจะบอกว่าคุณซื้อสิเดี๋ยว ผมยืมอ่าน

นี่เป็นวิถีคิดเพราะฉะนั้นถ้าเราพิมพ์หนังสือประมาณ ๕๐,๐๐๐ เล่ม ต้องสมมติฐานว่าคนอ่าน ๑๐๐,๐๐๐ คน เพราะฉะนั้นถ้าแสนหนึ่งสมมติว่าผมมานั่งพูดกับท่านอยู่นี้ผมต้องไปพูดที่ร้อยครั้ง ถึงจะได้คนหนึ่งแสนคน เพราะฉะนั้น ตอนหลังผมก็เลยเปลี่ยนจากการพูดอย่างเดียว มาเป็นพยายามหาเวลามานั่งเขียนด้วยและการเขียน ก็ทำให้เราเปลี่ยนฐานะจากครุธรรมดาก็กลายเป็นครุมหาชน มหาชนก็แปลว่ามากอย่างเช่นหนังสือเล่มหนึ่งที่ผม เขียนนะครับ ผมเขียนหนังสือเรื่อง ครุสมพร คนสอนลิง หลายคนคงเคยได้ยินแล้วก็ภูมิปัญญาเรื่อง สอนลิง เข้าใจว่า เป็นของเราพัฒนาขึ้นมาโดยเฉพาะ เพราะยุโรปและอเมริกาไม่มี เพราะเขาไม่มีต้นมะพร้าว แต่เรามี ต้นมะพร้าว ก็ปรากฏว่าในหนังสือ **ครุสมพร คนสอนลิง** พอเขียนเสร็จแล้วเป็นหนังสือขายดีมากเลย พิมพ์ทั้งหมดถึง ๑๒ ครั้งแล้ว ครุสมพรนี้เมื่อก่อนก็เป็นครุภูมิปัญญาเหมือนท่านทั้งหลาย แล้ววันดีคืนดีเราเผยแพร่ชื่อเสียง เกียรติคุณท่านขึ้นเหมือนทุกท่านในที่นี้แหละ ตอนนี้อปประกาศเป็นครุภูมิปัญญาก็จะกลายเป็นคนดังทันที แล้วที่นี้

บ้านเรานี้คนดั่งไม่ค่อยมี ถ้าทุกท่านไม่รู้จัก การบริหารจัดการเวลาของตัวเองท่านก็จะเหมือนครูสมพร ซึ่งหอการค้าจังหวัดสุราษฎร์ธานีเขาก็เป็นห่วง เพราะพอท่านดั่งขึ้นคนก็จะแวะไปดู ที่นี้ครูสมพรนี้ เราก็บอกว่าครูตอนนี้เนาะ ครูทำงานแบบนี้มันไม่ไหว คำว่าไม่ไหวคือเมื่อก่อนใครมาแวะเราก็รับแล้วก็อธิบายต่อกลุ่มหนึ่งใช้เวลาอยู่ระหว่าง ๒ - ๓ ชั่วโมง ที่นี้การสอนของครูสมพรท่านไม่พูดอย่างเดียวแต่สาธิตทำให้ดูด้วย ซึ่งทำครบวงจรเลยนะครบเสร็จแล้วก็มานั่งเหนื่อย ครั้งสุดท้ายผมไปก่อนที่ท่านจะเสียชีวิตได้ประมาณสักเดือนกว่าๆ ผมบอกครูต่อไปนี่ครูต้องจัดเป็นรอบ เพราะว่าเราทำเป็นวิดีโอไว้เสร็จแล้ว ใครมาก่อนก็ดูวิดีโอไปก่อนแต่รอบเป็นรอบ เช่นรอบ ๙ โมง รอบเที่ยง รอบบ่ายสามโมง อย่างนี้เป็นต้นแล้วไม่เหนื่อยเกินไป ท่านก็บอกผมว่า ไม่ได้หรอกอาจารย์เขามาหาเราด้วยแรงศรัทธา เพราะฉะนั้นด้วยวิญญาณของคนเป็นครู เมื่อครูศิษย์มาหาต้องสอนถึงจะตายอย่างไรก็ต้องสอน ก็รู้ว่าตัวเองเป็นโรคเบาหวานนะครบแต่ด้วยความที่งานหนักก็ไม่มีเวลาเอาใจใส่สุขภาพตนเอง ผลที่สุดคนไปมากท่านพูดทั้งวันเลยทีนี้ ทั้งพูดทั้งสาธิตทั้งวัน ทำที่สุดเกิดความเครียดขึ้นช่วงที่ท่านล้มลงเบาหวานเกือบ ๓๐๐ เรียกได้ว่าท่านช็อคเพราะน้ำตาลที่มากเกินไป ท่านไปอยู่โรงพยาบาลได้เพียงคืนเดียวก็เสียชีวิตลงด้วยวัยแค่ ๖๖ ปี

พอครูสมพรเสียชีวิตลงการสอนการบรรยายเรื่องการสอนลิงก็จบลงด้วย ตอนนี้มีเพื่อนครูคนหนึ่งที่เป็นคนสอนลิงเหมือนกันมาช่วยสอนให้แต่ที่ไม่ศักดิ์สิทธิ์เหมือนครูสมพร

ที่ผมเล่าให้ฟังก็เพราะว่า เรื่องภูมิปัญญามันเป็นเรื่องเฉพาะตัว ถ้าเราไม่เขียนไม่ถ่ายทอดเอาไว้ เมื่อครูภูมิปัญญาคนนั้นเสียชีวิตไป โอกาสที่ภูมิปัญญานั้นจะสูญหายมีสูงมาก ซึ่งตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมสากล ตรงที่ครูภูมิปัญญาเขาก็ยังอยู่ เขาก็เขียนออกมาเป็นหนังสือ และบางคนทำเป็นวิดีโอไว้ด้วย เขาจึงมีหนังสือ มีวีซีดี มีครบหมดเลย และช่วงหนึ่งความสำคัญมันเริ่มลดจากครูภูมิปัญญาลงแล้ว แต่จะไปอยู่ในสื่อหนังสือ ไปอยู่ในสื่อของทีวีดี ซึ่งครูก็คอยทำเสริมเติมแต่งขึ้นๆ และเมื่อครูเสียชีวิตลงครูที่เป็นสื่อยังอยู่แล้วก็ถ่ายทอดต่อไปๆ อยู่ได้ชั่วลูกชั่วหลาน

เห็นไหมครับนี่คือกระบวนการที่ออกมาเป็นลักษณะอย่างนี้ ซึ่งถ้าเราถามว่ามีตัวอย่างอีกไหม มีเพียงแต่เราไม่ค่อยศึกษาเท่านั้นเอง เช่น คำสอนของพระพุทธเจ้า ครั้งแรกท่านก็สอนด้วยภาษาพูดนี่แหละ เพียงแต่ว่าก่อนที่พระองค์จะเสด็จปรินิพพาน พระอานนท์ทูลถามว่าถ้าพุทธองค์เสด็จปรินิพพานแล้วใครจะเป็นศาสดาของพวกเขา พระพุทธเจ้าก็ตอบว่าธรรมะสิแต่ถ้าบอกว่าถ้ายกให้เป็นพระโมคคัลลานะ คนก็จะหันเหจากพระพุทธเจ้า มาเป็นพระโมคคัลลานะ แต่พอพระพุทธองค์ตรัสว่าธรรมะจะเป็นศาสดาของพวกเขาเธอทั้งหลายสาวกก็เลยยกธรรมะมาเป็นใหญ่ ก็เลยท่องกันใหญ่โตเห็นไหมครับพอพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้วก็มาสังคายนา คำสอนกันขึ้นมา เพราะว่าคนฟัง ฟังไม่เหมือน และถ่ายทอดโดยปากกันมาเกือบ ๓,๐๐๐ ปี และแล้วถึงมาจารึกขึ้นมากลายมาเป็นพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้นถึงแม้พระพุทธเจ้าจะสิ้นไป ๒,๕๐๐ กว่าปี แล้วแต่คำสอนที่เป็น

จารึกของพระไตรปิฎกก็ยังมียู่โดยครบถ้วน

เพราะฉะนั้นสิ่งที่ผมกำลังจะกราบเรียนท่านก็คือว่า เมื่อเราค้นพบครุภูมิปัญญาแล้ว คือท่านทั้งหลายที่นี้ ซึ่งถือว่าได้เป็นเนื้อหาของประเทศไทยจริงๆ ที่มีคนอย่างท่านทั้งหลายเป็นครุภูมิปัญญา เพราะฉะนั้นในเวลาที่เหลือเราก็จะมานั่งคุยกัน แล้วก็ถามว่าภูมิปัญญาที่แท้ของท่านคืออะไร เพราะฉะนั้นท่านอย่าได้โกรธเขา ถ้าเขาถามว่าอาจารย์มีภูมิปัญญาอะไรก็อย่าถึงขนาดโกรธแล้วกลับบ้านไป เพราะว่าเขาซักถามเพื่อให้แน่ใจว่าท่านมีภูมิปัญญาจริง บางท่านพอถามแล้วอาจจะโกรธ หว่าพวกข้าราชการเด็กๆ ไม่เชื่อฉันที่เป็นภูมิปัญญาฉันอายุ ๗๐ เข้าไปแล้ว ก็ต้องอธิบายกันไปว่าไม่ใช่ไม่เชื่อแต่ช่วยอธิบายมาเพื่อที่จะเขียนเพื่อที่จะบันทึก เพราะฉะนั้นกระบวนการตรงนี้ผ่านมาแล้วง่ายแล้ว เพราะว่าตอนนี้เดี่ยวสักครูข้าราชการที่รับผิดชอบจะนำหนังสือมาให้ท่านดู ตัวอย่างการบันทึกและอธิบายเรื่องครุภูมิปัญญาออกมาเป็นหนังสือหลายเล่มเลย ตอนนี้มี ๒ แบบ ท่านเลือกแบบไหนก็ได้ **แบบที่ ๑** ถ้าไม่ถนัดที่จะเขียนเอง คณะทำงานเขาจะหานักเขียนมีอาชีพมาแล้วก็สัมภาษณ์ ไปดูไปเยี่ยมท่านที่บ้าน เสร็จเรียบร้อยแล้วเขาก็จะเขียนออกมา เดี่ยวจะมีตัวอย่างหนังสือให้ดูนะครับว่าเป็นอย่างนี้ก็คือเขียนโดยคนนอก

ที่นี้การเขียนโดยคนนอกจะเสียงหน่อยเพราะเขียนไปเขียนมามันไม่ใช่เรื่องของครุภูมิปัญญาเองกลายเป็นนิยายที่เสริมเข้ามาจนกลายเป็นใครก็ไม่รู้ขึ้นมา เพราะฉะนั้นท่านต้องคอยดูคอยอ่านด้วย คอยอ่านว่าที่เขาเขียนนะใช่เรื่องของเราหรือเปล่า เดี่ยวไปเอาตำนานอะไรก็ไม่รู้มาใส่กลายเป็นเราขึ้นมาอยู่อีกนะครับ นั่นคือรูปแบบที่ ๑ คือเขียนโดยนักเขียนมีอาชีพเพื่อที่จะแนะนำและเล่าถึงความเป็นครุภูมิปัญญาของท่าน

รูปแบบที่ ๒ รูปแบบนี้ค่อนข้างตรงคือถ้าใครที่มีความสามารถในการเขียนด้วยตัวเองท่านก็เขียนอธิบายด้วยตัวเองได้เลยแล้วว่าท่านเป็นอะไร ทำอะไร ทำไมภูมิปัญญาเหล่านี้มันเกิดได้อย่างไรซึ่งตอนนี้เท่าที่พบก็มีคนๆ เดี่ยวเท่านั้นที่เขียนเองก็คือครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤกษ์ ซึ่งเป็นครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๑ เดี่ยวจะให้ท่านอ่านด้วยนะครับ ครูบาสุทธินันท์ตอนแรกก็เป็นคนธรรมดาๆ ไม่เคยเขียนหนังสือเลยแต่ว่าชอบมากหน่อยคือชอบแสดงความคิดเห็น เพราะฉะนั้นเราก็เลยเปลี่ยนความคิดเห็นนี้แหละให้ออกมาเป็นตัวหนังสือ

ครูบาสุทธินันท์สะสมพลังจากการนั่งมองระบบราชการไว้เยอะ เทียบนี่พอท่านเขียนหนังสือได้ท่านก็เลยเขียนโดยจุดขายของท่านคือการแสดงความคิดเห็นต่อราชการอย่างตรงไปตรงมา เพราะฉะนั้นครูบาสุทธินันท์ตอนนี้ก็เลยเขียนหนังสือตั้งมากและก็เขียนเก่งมากด้วย เก่งกว่าพวกเราอีกด้วยมีมุมมองเรื่องอะไรต่ออะไรตีมากเลย เช่นความคิดเรื่องวัฏพลาสติกที่ไม่ออกลูกสักทีอะไรเหล่านี้ เพราะฉะนั้นเราก็เขียนถ้าครุภูมิปัญญาท่านไหนที่คิดว่าสามารถพอเขียนได้ก็เขียนเล่าเรื่องออกมาเล่าอะไรบ้างเพราะเข้าใจว่าคนที่อยากรู้เรื่องภูมิปัญญาจะมีเรื่องสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง เขาอยากรู้ว่าท่านคือใคร เพราะฉะนั้นเล่าประวัติสั้นๆ สักนิดหนึ่งเป็นใคร จากที่ไหน ไม่ต้องยาว สองสิ่งที่เขาอยากรู้กันมากๆ คือ ท่านเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาได้อย่างไร นึกออกไหมครับ ถ้าไปดูคนปัจจุบัน เขาเขียนว่า ประวัติการศึกษาระดับประถมศึกษาเรียนที่นี้ ที่นี้เนื่องจากว่าการศึกษามัธยมใหม่หลักสูตรมันเหมือนกันทั่วโลก ถ้าประถมศึกษาที่เรียนแบบนี้แหละ มัธยมก็เรียนอย่างนี้ ปริญญาตรี โท เอก ก็เรียนหลักสูตรนี้ ที่นี้ถ้าเขาบอกประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา คนรู้แล้วว่าต้องเรียนอย่างนี้ๆ แต่ของครุภูมิปัญญาไม่มีบันทึกเอาไว้ ไม่มีหลักสูตรที่แน่นอน การเรียนก็ไม่มีห้องที่แน่นอน ครูสอนก็ได้สอนแน่นอน ครุภูมิปัญญาหลายคนเรียนจากครูพักลักจำเอา แอบไปดูเขาเห็นแล้วก็จำเขามาแล้วก็ลองมาทำ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ท่านเขียนว่าท่านเรียนรู้อย่างไร นี่คือเรื่องที่ทุกคนอยากรู้ แล้วท่านก็ไม่ต้องการที่ไม่ได้ประกาศนียบัตร ไม่ต้องอายเลย เพราะเราไม่ได้ยกย่องตรงไปประกาศนียบัตรท่านมีประกาศนียบัตรอยู่แล้ว ท่านไปลักจำใครเขามาก็ไม่เป็นไร ถ้าท่านจะเอ่ยชื่อครูคนนั้นเพื่อให้เกิดเกียรติเขาหน่อยก็ได้ เช่น มีครูดนตรีไทยบอกเขาไม่ได้สอนผมหรอกแต่ผมไปนั่งฟังข้างๆ ที่ท่านสอนนั่นแหละ แล้วผมก็จำเอากลับมาฝึกของผมเองออกมาได้ลักษณะนี้ ซึ่งตรงกันข้ามกับครูในระบบที่ต้องนั่งสอน แต่ไม่ห้รอกเดินผ่านมาแล้วผมได้ยินผมก็จำมาเพราะเรามันมีความเป็นอัจฉริยะอยู่ในสมองของเราแล้ว เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้ท่านช่วยบันทึกออกมาว่าท่านเรียนรู้อย่างไรเราอยากรู้เพื่อวันหนึ่งจะได้สรุปว่าครุภูมิปัญญาเรียนรู้อย่างไร

รุ่นที่ ๑ เราบันทึกหมดแล้ว รุ่นที่ ๒ เราบันทึกหมดแล้ว รุ่นที่ ๓ ก็กำลังจะส่งเสริมเพื่อสรุปให้มันคงขึ้นมาจากครุภูมิปัญญาเกือบ ๒๐๐ คน สรุปว่า ท่านเรียนโดยวิธีใด ซึ่งแน่นอนเรามั่นใจว่า แตกต่างจากการเรียนรู้ของคนในระบบโรงเรียนและมีความหลากหลายมากกว่า ตกลงท่านเป็นใครและเรียนรู้อย่างไร และถ้าเรามองดูแล้ว เราก็จะพบว่าครุภูมิปัญญาทำงานหรือการปฏิบัติคือการเรียนรู้คือท่านเรียนรู้จากการที่ท่านทำ ท่านทดลองทำด้วยตนเองมากกว่าเรื่องการนั่งท่องจำ

ที่นี้มาถึงตอนที่สำคัญที่สุด คือ โครงการภูมิปัญญาไทยนี้จะแตกต่างจากโครงการอื่นๆ เช่น ศิลปินแห่งชาติ ที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติทำศิลปินแห่งชาติหรือผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมนั้น เราทำมาถึงขั้นตอนการยกย่องแล้วก็จบ พุดง่ายๆ นั่นคือว่ายกขึ้นหิ้งเอาไว้แล้วก็จบตรงนั้น แต่ว่าของครุภูมิปัญญาไทยเราก้าวไปอีกขั้นหนึ่งแล้วครับก็คือเมื่อยกย่องท่านแล้ว ขั้นตอนต่อมาหลังจากท่านบันทึก ท่านทำอะไรต่ออะไรไปแล้ว สิ่งที่สำคัญก็คือขอให้ท่านได้สอน นึกออกไหม ลูกศิษย์ต้องมีครู ถ้าเราบอกว่าครุภูมิปัญญาไทย ถ้าถามว่าแล้วครุมีลูกศิษย์กี่คน ลูกศิษย์ไม่มีสักคนหนึ่งเพราะฉะนั้นถ้าไม่มีเลยมันก็ไม่มีการถ่ายทอด เพราะฉะนั้นคนที่ได้รับการยกย่องเป็นครุภูมิปัญญาไทยจะต้องเป็นครูที่มีลูกศิษย์ ส่วนลูกศิษย์จะเป็นแบบไหนนั้นก็แล้วแต่ท่านจะเลือกมาเอง มันก็เหมือนกับเรื่องหนึ่งนะครับท่านว่า ความจริงก่อนพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันของเรา พระโคตมะนั้นนะ ในประวัติของชาตคนี้นะเรามีพระพุทธเจ้ามาไม่รู้กี่ร้อยองค์แล้ว ถามว่าพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันกับพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ

ต่างกันตรงไหน พระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ ก็ต่างกันตรงที่ว่าเมื่อก่อนตรัสรู้แล้วท่านไม่สอน เพราะฉะนั้นชื่อเสียงจึงไม่ได้จารึกเอาไว้แต่พระพุทธเจ้าของเรา ตอนท่านตรัสรู้แล้วท่านก็คิดอยู่ตั้งนานว่าจะสอนดีไหมเพราะวิชาที่ท่านตรัสรู้มันลึกซึ้ง ยากเย็นเกินที่สมองของมนุษย์จะเรียนรู้ได้ แต่ทำที่สุดแล้วพระอินทร์กับเทวดาก็มากกราบบังคมทูลว่าสอนเถอะ ถึงอย่างไรก็มีมนุษย์พวกหนึ่งที่เป็นบัวพิน้ำขึ้นมาสวมรถที่จะสอนได้ ทำที่สุดพระองค์จึงทรงตัดสินพระทัยที่จะสอน เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าของเราจึงกลายมาเป็นบรมครู เพราะฉะนั้นครุภูมิปัญญาไทยต้องสอนและสอนต้องไม่สอนธรรมดาท่านต้องบันทึกหลักฐานร่องรอยการสอนไว้ด้วย เพราะถ้าเกิดในบรรดาครุภูมิปัญญาไทยทั้งหมดบอกว่าสอนแล้วไม่เห็นรู้เรื่องเลยแต่ครูอีกคนเขาอาจจะสอนดีกว่าก็มาบันทึกเพื่ออะไรรู้ไหม เพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาของคนรุ่นเราไปสู่คนรุ่นใหม่เพื่อไม่ให้ภูมิปัญญานี้ตายไปพร้อมกับเรา

ผมเห็นว่านี่คือหน้าที่และภารกิจของครุภูมิปัญญาไทย ที่นี้สมมติท่านบอกเราไม่ได้หรือวิชาภูมิปัญญานี้ผมหวงแหน ผมสอนไม่ได้ จะต้องให้ตายไปพร้อมกับผม ซึ่งเมื่อก่อนสมัยก่อนเวลาเราทำงานศิลปะสวยๆ เครื่องไม้เครื่องมือที่เราทำขึ้นมา เราต้องไปทิ้งน้ำให้หมด เพื่อไม่ให้คนรุ่นหลังได้มาดูศิลปะที่มันสวยเหมือนกับที่เราทำแล้ว ถ้าเป็นศัพท์ของท่านอาจารย์พิสิฐ เจริญวงศ์ ต้องบอกว่าเป็น Masterpiece ขึ้นสุดท้ายของโลกที่มีอยู่แล้วก็ทิ้งเครื่องไม้เครื่องมือ จมน้ำไปก็จบ แต่เข้าใจว่าของเราคงไม่เป็นอย่างนั้น เพราะว่าครุภูมิปัญญาไทยที่เราสนับสนุนด้านงบประมาณเป็นเรื่องๆ ไป ค่าใช้จ่ายที่สำนักงานฯ เข้ามาสนับสนุนเพื่อกิจกรรมทั้งหมด เช่น งบประมาณที่สนับสนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการบันทึกประวัติและการเรียนรู้ของท่าน เรื่องที่หนึ่ง ที่สองเข้ามาสนับสนุนเรื่องการสอน ท่านจะสอนแบบไหนก็ได้สอนแบบแหล่งเรียนรู้ที่บ้านของท่าน ตามมาตรา ๒๕ ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ก็ได้ หรือโรงเรียนเขาทำอยู่แล้วท่านจะไปร่วมกับโรงเรียนก็ได้ หรือไปร่วมกับศูนย์การเรียนรู้อื่นๆ ก็ได้ แต่สำคัญก็คือว่าเมื่อเราดำเนินการไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง ต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานว่าเป็นอย่างไรและผมเห็นว่าน่าจะมีการรวมตัวกันเป็นสมาคมครุภูมิปัญญาไทยเพื่อจะได้ร่วมกันทำงานให้แผ่นดินของเรา

ผมเข้าใจว่านี่คือสิทธิของท่านที่จะต้องช่วยกันสร้างศักดิ์ศรีของภูมิปัญญาไทยนะครับ มาถึงรุ่น ๓ แล้วทางสำนักงานฯ จึงคิดว่าอยากสนับสนุนครุภูมิปัญญาแต่ละสาขาให้มารวมตัวกัน มาเสวนาคุยกกันว่าใช้ภูมิปัญญาของเราที่มีอยู่อย่างหลากหลายมันมีองค์ความรู้อะไรบ้าง ซึ่งปีนี้จะเริ่มแล้วซึ่งภูมิปัญญาสาขาแพทย์แผนไทยเป็นตัวอย่งนะครับ ก็จะมาคุยกันว่าท่านมีอะไรบ้าง ท่านรู้จริงหรือเปล่า เพราะว่าเวลาที่เราไปคุยกับครุภูมิปัญญาท่านอย่าโกรธผมนะ คืออะอะผิมนบอกยันเลยและผิบอกที่ว่านี่นะ อย่างผมคนหนึ่งนะครับ ผมเรียนด้วยความเคารพว่าผมไม่กล้า ผมเป็นโรคเบาหวานมีคนเขาเสนอยามา ผมถามได้มาจากไหน เขาบอกเป็นยาผิบอก จนกระทั่งเดี๋ยวนี้ผมก็ยังไม่เชื่อเลยว่าผิมนมีจริง ก็เลยไม่แน่ใจว่ากินยาผิบอกแล้วมันจะรอดหรือมันจะตาย เพราะเกิดสมมติว่าเราเป็นคนดี เขาก็พูดกันว่าคนดีผิบอกเอาไปใช้ เดี่ยวมาบอกแล้วก็เอาผมไปใช้แล้วให้กินยาแล้วก็ตายไปผมก็เลยไม่กล้ากินยาผิบอก แต่ถ้ายาคนบอกเออ ! ผมเรียนรู้มาอย่างนี้นะปู่ผมสอนมา แล้วก็พ่อผมสอนมาอีกว่าสมุนไพรร

ตัวนี้กินอย่างนี้ๆ มันมีร่องรอยหลักฐาน เพราะเข้าใจว่าตอนที่ปู่กับพ่อท่านบอกยังมีชีวิตอยู่ไม่ใช่ผีใช่ไหม แต่ถ้าปู่ตายแล้วมาบอกอย่างนี้ก็งง เข้าใจว่านี่นะครับเราก็เอาแต่ละสาขามารวมกันแล้วก็ลองมานั่งคุยกัน เพื่ออะไรครับ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่เราได้อยู่ อะไรที่เชื่อถือได้เราก็บันทึกไว้ในกลุ่มที่เชื่อถือได้มากๆ อะไรที่เชื่อถือยังไม่ค่อยจะได้อีกไว้กลางๆ อะไรที่เชื่อถือไม่ได้คาดว่าไม่น่าจะมีจริงก็ค่อยๆ แยกออกไปเสีย

ย้อนกลับมาเรื่องแพทย์แผนไทยเรา เวลาที่เราเป็นโรคอะไรหม้อยาไอ้โหม้นใหญ่จริงๆ เหมือนกับที่ต้มหม้อก๋วยเตี๋ยว แล้วก็ใส่ลงไปเราก็ถามว่าสิ่งที่ท่านใส่มา มีตัวไหนบ้างที่รักษาโรคได้ หมอก็บอกว่าหมอก็ไม่รู้จริงๆ เหมือนกัน ต้มไปเถอะต้มไป ๕๐๐ อย่างในนี้คงมีสักอย่างหนึ่งละ ที่นี้สมมติว่าเราค่อยๆ เลือกสักอันหนึ่งที่เราคิดว่าไม่น่าจะใกล้เคียงเอาออกไปๆ ท้ายที่สุดก็อาจจะเหลือสักอย่างสองอย่าง ไข้ไหมครับ

นี่คือ กระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ เราก็จะเชิญท่านจากสาขาต่างๆ มานั่งคุยกันนะครับเพื่อพัฒนาตำราเพื่อทำอะไรต่ออะไรซึ่งไม่ได้เป็นของใครคนใดคนหนึ่งแล้ว แล้วตรงนี้จะทำให้องค์ความรู้เราเข้มแข็งขึ้น เรื่องครูดนตรีก็เหมือนกันเช่นเมื่อก่อนผมไปอ่าน เขาบอกครูดนตรีมีฝั่งตะวันออกกับฝั่งตะวันตกของกรุงเทพฯ ถามว่าดีไหม ดียังไง เขาก็แย้งกันพัฒนา แต่พอคนรุ่นนั้นเสียชีวิตไปแล้วเราไม่รู้ครูดนตรีมีกี่สาย ท่านบอกได้ไหม หรือหนึ่งคนเท่ากับหนึ่งสาย ถ้าเรามีสาขาดนตรีไทย ๕๐ คน เราก็จะมี ๕๐ สาย ซึ่งผมก็รู้อแล้วเราก็มานั่งคุยกันแล้วรวมกันนะครับ อะไรที่เหมือนกันก็แลกเปลี่ยนกัน อะไรต่างก็เก็บไว้ เพราะความต่างเป็นของดีทั้งนั้น เราก็รวบรวมนะครับ

ขั้นต่อไปท่านก็มานั่งคุยกันอย่างนี้มานั่งคุยแต่ละสาขาเพื่อหาองค์ความรู้ของธรรมนูญปัญญาไทยปัจจุบัน ความรู้ที่ท่านมีเป็นความรู้เฉพาะคนรุ่นเดียวกัน แต่ต่อไปถ้ามีหลากหลายมากขึ้นเราก็บันทึกองค์ความรู้เหล่านี้เอาไว้ แล้วก็อีกเรื่องหนึ่งเวลาที่ท่านอยู่ในแต่ละภูมิภาคต่อไป เราจะสนับสนุนให้ท่านรวมกลุ่มกัน ที่ใด อยู่ไหน เขตไหน ถึงแม้จะแตกต่างกันแต่ก็มานั่งคุยปรับทุกข์กันบ้าง เช่นบางคนตอนนี้มีปัญหาหนัก ก็คือคนไปดูมากเกินไปก็มานั่งคุยกันนะครับ ทำอย่างไรถึงจะโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ไปที่อื่นบ้างนะครับเพราะว่ามาดูมากจนกระทั่งเกือบไม่มีเวลาทำมาหากินเลยลูกกำลังจะอดตายก็มีก็ต้องมานั่งว่ากันใหม่บางคนสามารถพัฒนาขึ้นไปเป็นวิชาชีพได้

ถ้าท่านรวมกลุ่มกันทางสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จะเป็นแค่ผู้สนับสนุนแล้วก็พอถึงจุดหนึ่งเขาก็จะพัฒนานโยบายต่อนะครับ เมื่อวานเราก็ประชุมกรรมการสภาการศึกษาชุดใหม่เป็นครั้งแรก และในกรรมการฯ จะมีอนุกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่ง เรียกกันว่าอนุกรรมการด้านภูมิปัญญาและแหล่งการเรียนรู้ที่มีหน้าที่มาสนับสนุนส่งเสริม เรื่องภูมิปัญญาที่เราทำมา ๓ ปี เต็มๆ ณ บัดนี้ก็เข้าสู่ระบบแล้ว แล้วก็ให้นำปัญหามานั่งคุยกันทำงาน แล้วก็เชิญพวกเราเป็นอนุกรรมการบ้าง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิบ้างแล้วก็มีแผนงาน โครงการสนับสนุนที่แน่นอน

ผมเข้าใจว่าเมื่อเดินมาถึงจุดนี้ในฐานะของเลขานุการสภาการศึกษาพอถึงตอนนั้นผมก็นอนตายตาหลับ เพราะว่าภารกิจในเรื่องภูมิปัญญาของคนไทย เริ่มเป็นระบบมากขึ้น สามารถบันทึกคนมีความรู้ ความเข้าใจ อะไรต่ออะไรแล้ว และเมื่อมีอนุกรรมการของสภาการศึกษาเกิดขึ้นแล้วเขาก็จะมีหน้าที่และภาระในการดูแลงานนี้ต่อไปจนจบแล้วก็ภูมิปัญญาไทยก็จะอยู่คู่กับประเทศไทยของเราต่อไป และในอีกไม่นานเราก็จะมีการสัมมนานานาชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนภูมิปัญญา ผมเข้าใจว่าเมื่อมาถึงจุดนี้เรื่องภูมิปัญญาก็เป็นเรื่องหนึ่งที่เราสามารถศึกษา พัฒนา มีตัวตนมีคนแน่นอน พวกเราถือว่าทุกท่านเวลาไปไหนต่อไปนี้วิถีชีวิตของท่านจะเปลี่ยนไปมากเลย จากนาย ก. นาย ข. เดิมไม่มีใครรู้จักยกย่อง ต่อไปนี้พอท่านเป็นครูภูมิปัญญาไทย ท่านคือตัวแทนของตัวภูมิปัญญาของไทย ไม่เฉพาะแต่คนไทยที่จะมาเรียนรู้กับท่านต่อไปคนต่างชาติก็จะมาเรียนรู้ นอกจากตัวของท่านชื่อของท่านจะเป็นตัวครูภูมิปัญญาแล้วต่อไปสำนักงานฯ จะอนุญาตให้ท่านขึ้นป้ายเป็นแหล่งการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยแล้วท่านก็ใส่ชื่อท่านเข้าไปแล้วเราก็จะทำเอกสารแนะนำว่าไปที่นี้จะเรียนเรื่องอะไร ก็จะช่วยให้ภูมิปัญญาไทยที่ล้มหายตายจากอยู่ที่ผมว่าก็จะเหมือนกับต้นตะเคียนใหญ่ต้นหนึ่งซึ่งมีแก่นที่แข็งแรงมาก แล้วท่านก็คือตัวแทนของต้นตะเคียนต้นนี้และเมื่อท่านล้มลงตามเงื่อนไขของเวลามันก็จะมีตะเคียนต้นอื่นที่เติบโตขึ้นมาพร้อมที่จะถ่ายทอดสายพันธุ์ของต้นตะเคียนต่อไป พอคนพูดถึงเรื่องตะเคียนทองก็จะมีองค์ความรู้ชุดตะเคียนทองมาชัดเจนสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นแล้วภูมิปัญญาก็เหมือนเรื่องสิ่งแวดล้อมอื่น มันมีโอกาสล้มหายตายจากมันก็เหมือนต้นไม้ล้มหายตายจาก

ผมดีใจมากๆ ที่ท่านเข้ามาเป็นบุคคลสำคัญเพื่อสืบสานภูมิปัญญาที่เป็นมรดกไม่เฉพาะของท่านหากแต่เป็นมรดกของชนชาติไทยของเราให้ก้าวหน้าไปยั่งยืนต่อไป ผมเข้าใจว่าความรู้ที่ท่านได้มาจากครูบาอาจารย์เก่าๆ ก็ฝากมาไว้ที่ท่าน นอกจากท่านจะดีอกดีใจแล้วผมเข้าใจว่าบรรดาวิญญูณของครูบาอาจารย์ที่ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาอื่นๆ มาที่ท่านคิดว่าวิญญูณท่านคงอยู่ใกล้ๆ ท่านก็คงจะดีใจว่าองค์ความรู้ที่ท่านถ่ายทอดมาให้ท่านนั้น ณ บัดนี้ ได้รับการยอมรับและยกย่องให้เป็นที่ยอมรับและที่ท่านคงจะดีใจมาก ก็คือการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ศิษย์ต่อไป ซึ่งนี่คือภารกิจทั้งหมดของครูภูมิปัญญา

ตลอดระยะเวลาที่ท่านอยู่กับพวกเราตั้งแต่วันนี้ไปจนกระทั่งถึงวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันสุดท้าย ก็นั่งคุยกันอย่างนั้นครั้นนั่งคุยกันสบายๆ ใครมีปัญหาอะไรก็เล่าสู่กันฟัง ของท่านค่อนข้างสบายนิดหนึ่งเพราะเป็นรุ่นที่ ๓ พวกเรารุ่นที่ ๑ นี่ลำบากนิดหนึ่งซึ่งเหมือนกับการเดินทางนะครั้น คนรุ่นแรกที่ต้องบุกป่าฝ่าดงไปต้องเดินป่าฝ่าดงหนามมันเกี่ยวเยอะเพราะยังไม่รู้ไปถูกหรือผิดทางก็ยังไม่รู้ รุ่นที่ ๒ ทางเริ่มดีขึ้น รุ่นที่ ๓ ของท่านทางพัฒนาจนกระทั่งเป็นคอนกรีตแล้ว กว้างใหญ่เดินค่อนข้างจะสบายแล้วละ ไม่ต้องหักล้างถางพงเหมือนพวกเรารุ่นแรก เพราะฉะนั้นก็คิดว่าท่านจะสามารถดำเนินการได้เป็นอย่างดี ในรุ่นนี้ก็มีวิทยากรมาช่วยหลายท่าน วิทยากรที่ทำโครงการนี้มาตั้งแต่แรกๆ และสนใจมาก ผมขอแนะนำให้ท่านอาจารย์รู้จัก เพราะท่านทุ่มเทมามากนะครั้น ท่านแรก คือ ท่านอาจารย์ **ดร.นันทสาร สีสลับ** ทำเรื่องนี้มาตั้งแต่อยู่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

เป็นกรรมการคัดเลือกทำอะไรต่ออะไรไว้มากมายและเป็นคนหนึ่งที่ฝันว่าก่อนจะตายเรื่องภูมิปัญญาไทยต้องได้รับการยกย่องท่านอาจารย์ **ดร.พิสิฐ เจริญวงศ์** ท่านอาจารย์นอกจากจะมาช่วยตรงนี้ตั้งแต่แรกแล้วท่านยังเป็นผู้อำนวยการ SPAFA ท่านดูแลเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม ของภูมิภาคเอเชียเรา ท่านก็จะเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาเรากับภูมิปัญญาของชาติอื่น

ผมเข้าใจว่าอีกสักครู่จะมีท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่เคยทำมาตั้งแต่ภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๑, ๒ และ ๓ จะไปคุยกับท่าน ขอให้ท่านที่มาที่นี้อยู่สบายๆนอนก็อย่าตึกนัก หากมีปัญหาก็นั่งคุยกัน รวมกลุ่มกันสร้างเครือข่าย ถ่ายทอดปัญญาซึ่งกันและกันผมขอชื่นชมยินดีกับครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ และนอกจากนี้แล้วฝากอนาคตเรื่องการทำให้ภูมิปัญญาเราได้รับการยอมรับได้รับการยกย่อง สืบทอดภูมิปัญญาให้กับพวกเราทุกคนด้วย ผมขอขอบคุณและขอเปิดการประชุม ณ บัดนี้ ขอให้ทุกท่านมีความสุข มีความเจริญและก็มีสุขภาพ มีกำลังกายที่แข็งแรงตลอดไป ขอเปิดการประชุมและก็ขอขอบคุณอย่างยิ่งครับ

ทำเนียบครุภูมิปัญญาไทย
รุ่นที่ ๓

กรมสามัญศึกษาไทย

ทำเนียบครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อ
๑	นายบุญเกิด พิมพัวร์เมธากุล	เลขที่ ๑๙/๑ หมู่ ๓ ต.โนนเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๔๓-๒๒๑-๙๖๑ ๐๑-๘๗๒-๑๒๘๙
ผู้ช่วย	นางนภาพร พิมพัวร์เมธากุล	เลขที่ ๑๙/๑ หมู่ ๓ ต.โนนเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๐
๒	นายประพนธ์ พลอยพุ่ม	๑๑๕ ถนนเลข-ด่านซ้าย ต.กุดป่อง อ.เมือง จ.เลย ๔๒๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๑-๗๗๘-๐๖๗๘
ผู้ช่วย	นางทুম พลอยพุ่ม	๑๑๕ ถนนเลข-ด่านซ้าย ต.กุดป่อง อ.เมือง จ.เลย ๔๒๐๐๐
๓	นายสมคิด สอนอาจ	๖ ถนนสรรพสิทธิ์ ต.โนนเมือง อ.เมือง จ.อุบลราชธานี ๓๔๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๔๕-๒๔๕-๗๗๑ ๐๑-๐๖๙-๕๑๙๑
ผู้ช่วย	นายพงษ์สันต์ สอนอาจ	๖ ถนนสรรพสิทธิ์ ต.โนนเมือง อ.เมือง จ.อุบลราชธานี ๓๔๐๐๐
๔	นายสลา คุณวุฒิ	๑๙๖ ซอยชยางกูร ๒๑ ถ.ชยางกูร อ.เมือง จ.อุบลราชธานี ๓๔๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๔๕-๓๑๒-๑๘๗ , ๐๒-๖๖๔-๔๐๐๐ (บ.แกรมมี)
ผู้ช่วย	นายจิรวัดน์ สว่างวงศ์	สหท.อุบลราชธานี เขต ๑ โทรศัพท์ ๐๙-๓๕๕ ๕๕๒๕
๕	นายพงษ์พัฒน์ ฝางแก้ว	๒๔๙ หมู่ ๗ ซอยจินตคาม (รักษ์มิตร ๒) ถนนทหาร อ.เมือง จ.อุดรธานี ๔๑๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๔๒-๓๔๒-๕๓๖, ๐๖-๘๕๓-๕๗๕๓
ผู้ช่วย	นายสามารถ เรืองดี	๒๔๙ หมู่ ๗ ซอยจินตคาม (รักษ์มิตร ๒) ถนนทหาร อ.เมือง จ.อุดรธานี ๔๑๐๐๐
๖	นายทองเจริญ ดาเหลา	๑๑๐ หมู่ ๖ บ้านหนองแก ถนนอุดร-สกล ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.อุดรธานี ๔๑๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๙-๘๖๑-๑๘๗๐
ผู้ช่วย	นายสังต์ แก้วเวียง	๙๙ ม.๓ ต.เขื่อนอุบลรัตน์ อ.อุบลรัตน์ จ.อุบลราชธานี

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อ
๗	นายมนัส สุขสาย	๒๙๙ หมู่ ๑๑ ต.ไร่น้อย อ.เมือง จ.อุบลราชธานี ๓๔๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๔๕-๒๔๑-๗๑๖, ๐๙-๘๖๑-๘๒๗๐
ผู้ช่วย	นางสาวกนกพร สุขสาย	๒๙๙ หมู่ ๑๑ ต.ไร่น้อย อ.เมือง จ.อุบลราชธานี ๓๔๐๐๐
๘	นายผาย สร้อยสระกลาง	๑๕๘ หมู่ ๔ ต.โคกกล่าม อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ ๓๑๑๓๐ โทรศัพท์ ๐๙-๕๘๒-๗๓๒๕
ผู้ช่วย	นายบุญสวน แคนตะ	๒๖/๒ ม.๑๕ ต.โคกสะอาด อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ ๓๑๑๓๐
๙	นายสมใจ ภูผาสุข	๑๒๓ หมู่ ๒ ต.สีสองรัก อ.เมือง จ.เลย ๔๒๑๐๐ โทรศัพท์ ๐๔๒-๘๓๔-๕๕๙, ๐๔๒-๘๓๔-๘๒๗
ผู้ช่วย	นางสมติ ภูผาสุข	๑๒๓ หมู่ ๒ ต.สีสองรัก อ.เมือง จ.เลย ๔๒๑๐๐ โทรศัพท์ ๐๔๒-๘๓๔-๕๕๙, ๐๔๒-๘๓๔-๘๒๗
๑๐	นายแก่นฟ้า แสนเมือง	ชุมชนศิระชะอโคก ๒๗๐ หมู่ ๑๕ ต.กระแซง อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ ๓๓๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๔๕-๖๓๕-๗๖๗,๖๓๕๖๙๑, ๖๖๒-๖๐๒, ๐๙-๘๔๖-๑๒๑๒, โทรสาร ๐๔๕-๖๖๒-๖๐๑
ผู้ช่วย	นายสุแดนธรรม นาวาบุญนิยม	E-mail : kheanfa@yahoo.com ราชธานีอโคก จ.อุบลราชธานี
๑๑	นางเอื่อม แยกดี	๓๑ หมู่ ๑ ต.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์ ๓๓๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๗๒-๔๙๘-๔๕๘
ผู้ช่วย	นางธนาพร ภูดวงดาษ	๓๑ หมู่ ๑ ต.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์ ๓๓๑๑๐
๑๒	นางสาวขวัญดิน สิงห์คำ	ชุมชนศิระชะอโคก (บ้าน) ๒๗๑ หมู่ ๑๕ ต.กระแซง อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ ๓๓๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๙๘-๔๔๓-๕๖๕, ๐๔๕-๖๓๕-๖๙๑, ๖๓๕-๗๖๗, ๖๖๒-๖๐๒ โทรสาร ๐๔๕-๖๖๒-๖๐๑
ผู้ช่วย	นางสาวสลักจิตร์ เกาสวรรณ	ชุมชนศิระชะอโคก (บ้าน) ๒๗๑ หมู่ ๑๕ ต.กระแซง อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ ๓๓๑๑๐

ภาคเหนือ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อ
๑	นายใจคำ ตาปัญญา	๑๗๖ บ้านกิวแลป่าเป้า หมู่ ๓ ต.บ้านกาด อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ ๕๐๓๖๐ โทรศัพท์ ๐๕๓-๔๘๙-๒๒๘, ๐๙-๙๕๕-๕๔๑๑
ผู้ช่วย	นายสมทรัพย์ ศรีสุวรรณ	๔๕ หมู่ ๖๕ ต.บ้านกาด อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ ๕๐๓๖๐ โทรศัพท์ ๐๕๓-๔๘๙-๒๒๖, ๐๙-๗๐๐-๗๒๗๓
๒	นายมานพ ยาระณะ	๕ ถ.เจริญเมือง ซอย๒ ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓-๒๔๙-๕๓๑
ผู้ช่วย	นายณัฐกร เลิศศักดิ์เดช	๕๖/๓ ถ.กองทราย ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓-๒๔ ๓๖๐๐, ๐๙-๖๓๔ ๖๙๔๑
๓	นายสิงห์แก้ว มโนเพ็ชร	๑๕๐/๗๘ หมู่บ้านอมรนิเวศน์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓-๒๗๕-๐๘๑
ผู้ช่วย	นายอาทิตย์ วงศ์สว่าง	เลขที่ ๑๑๑ หมู่ที่ ๖ ถนนสันทราย-ป่ามุย ต.หนองจ่อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
๔	นายประเสริฐ วงศ์สีสม	๗๒ หมู่ ๔ บ้านบุญยืน ต.กลางเวียง อ.เวียงสา จ.น่าน ๕๕๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๖-๙๑๕-๗๒๕๗
ผู้ช่วย	นางสาวพรพรรณ ขัติยศ	๗๕ หมู่ ๔ ต.กลางเวียง อ.เวียงสา จ.น่าน ๕๕๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๖-๙๑๕-๗๒๕๗
๕	นายอรุณ ทิพวงศ์	๗/๒ ถนนยันตรกิจโกศล ซอย ๒ ต.ในเวียง อ.เมือง จ.แพร่ ๕๔๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๔-๕๒๑-๔๙๓, ๐๙-๘๕๑-๖๗๕๐
ผู้ช่วย	๑. นางสมมุติ ทิพวงศ์ ๒. นางสาวปิยวรรณ ศรีเสน	(ที่อยู่เหมือนนคร) ๕/๒ ถนนบ้านใหม่ ตรอก ๒ ต.ในเวียง อ.เมืองแพร่ จ.แพร่ โทรศัพท์ ๐๑-๙๖๑-๗๘๒๖
๖	นายประนอม พลวิชัย	๑๐๗/๒ หมู่ ๖ ต.หนองกลับ อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย ๖๔๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๑-๐๔๒-๓๑๙๗
ผู้ช่วย	นายสำเนา พลวิชัย	๒๑๔/๑ ม.๑ ต.ไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย ๖๔๑๕๐ โทรศัพท์ ๐๕๕-๖๒๔-๒๐๗, ๐๑-๗๒๗-๑๒๕๔

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อ
๗	นายจำเนียร ใจอ่อน	๘๕๐ ต.ศรีพนมมาศ อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ ๕๓๑๓๐ โทรศัพท์ ๐๕๕-๔๕๐-๓๑๗
ผู้ช่วย	จ.ส.อ.สามารถ นพรัตน์	๔๗/๓ ถ.บรมอาสน์ อ.เมือง จ.อุตรดิตถ์ ๕๓๐๐๐
๘	นายจันทร์ดี แก้วขุ่ม	๑๒๐ หมู่ ๑๒ ต.นาครีว อ.แม่ทะ จ.ลำปาง ๕๒๑๕๐ โทรศัพท์ ๐๕๔-๓๕๓-๓๒๓, ๐๑-๗๘๘-๙๔๙๖
ผู้ช่วย	นางศิริพร วรรณรัตน์	๓๔ หมู่ ๑ ต.แม่ทะ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง ๕๒๑๕๐ โทรศัพท์ ๐๕๔-๒๘๗-๐๑๕, ๐๑-๗๙๖-๘๗๕๒
๙	นางสุนทรี ขนานนิต	๑๓๐ หมู่ ๒ ต.หาดเสี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย ๖๔๑๓๐ โทรศัพท์ ๐๕๕-๖๗๑-๓๒๑ E-mail : r.khanadnid@hotmail.com
ผู้ช่วย	นางสาวรวิวรรณ ขนานนิต	๑๓๐ หมู่ ๒ ต.หาดเสี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย ๖๔๑๓๐ โทรศัพท์ ๐๙-๘๕๘-๘๕๗๖
๑๐	นายวงศ์ แก้วใจมา	๑๓/๑หมู่ ๑๑ ต.แม่่นะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ ๕๐๑๓๐ โทรศัพท์ ๐๕๓-๒๙๙-๖๑๔
ผู้ช่วย	นางชวนจิตร แก้วใจมา	๑๓/๑ หมู่ ๑๑ ต.แม่่นะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ ๕๐๑๓๐ โทรศัพท์ ๐๕๓-๒๙๙-๖๑๔
๑๑	พระสุธรรมมุนี	วัดศรีอุโมงค์คำ เลขที่ ๓ ถ.ท่ากว๊าน ต.เวียง อ.เมือง จ.พะเยา ๕๖๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๔-๔๘๑-๖๘๔, ๐๑-๗๒๔๗๕๖๖
ผู้ช่วย	พระชูเกียรติ สุกิตโต	วัดศรีอุโมงค์คำ เลขที่ ๓ ถ.ท่ากว๊าน ต.เวียง อ.เมือง จ.พะเยา ๕๖๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๔-๔๓๑-๕๕๖ ๐๙-๕๕๖-๓๑๖๑

ภาคใต้

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อ
๑	นายไชยยุทธ ปิ่นประดับ	๓๕ หมู่ ๒ ถนนวิจิตสงคราม ต.กะทู้ อ.กะทู้ จ.ภูเก็ต ๘๓๑๒๐ โทรศัพท์ ๐๗๖-๓๒๑-๒๔๖
ผู้ช่วย	นายชัชชัย รักเหย้า	๗/๑ หมู่ ๒ ถ.วิจิตสงคราม ต.กะทู้ อ.กะทู้ จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ ๐๗๖-๒๐๒-๘๕๔, ๐๙-๔๖๙-๓๐๖๐
๒	นายนิยม บำรุงเสนา	๘/๑ หมู่ ๑ ต.นาชะอัง อ.เมือง จ.ชุมพร ๘๖๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๗๗-๕๐๓-๓๕๓, ๐๙-๘๗๑-๑๕๗๓
ผู้ช่วย	นางรุ่งฤดี บำรุงเสนา	๘/๑ หมู่ ๑ ต.นาชะอัง อ.เมือง จ.ชุมพร ๘๖๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๗๗-๕๐๓-๓๕๓, ๐๙-๘๗๑-๑๕๗๓
๓	นายกระจำนง พุทธศรี	๑๑๗/๒ หมู่ ๒ ต.บางจาก อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช ๘๐๓๓๐ โทรศัพท์ ๐๗๕-๓๒๔-๐๖๕, ๐๙-๘๖๗-๓๐๕๑
ผู้ช่วย	นางธนภรณ์ ฉายประทีป	๔/๕๐๒ ถ.พัฒนาการคูขวาง ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๑-๙๕๘-๒๓๒๘, ๐๗๕-๓๒๔-๗๐๖
๔	นางสาวนพมาศ พรหมนุชาธิป	๓๐ ถ.อาเนาะรู ต.อาเนาะรู อ.เมือง จ.ปัตตานี ๙๔๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๖-๙๖๖๘๖๖๙
ผู้ช่วย	นางราตรี พวงทับทิม	๘/๓ ถ.หนองจิก ซอย ๖ จ.ปัตตานี ๙๔๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๗๓-๓๓๘-๐๖๘, ๐๑-๕๕๓-๙๘๐๒
๕	นายจำนง กาญจนโสภณ	๓๙ ถ.มหาราช ซอย ๘ ต.ปากน้ำ อ.เมือง จ.กระบี่ ๘๑๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๗๕-๖๑๑-๔๑๖ (นายสุรพงษ์ ๐๗๕-๖๑๑-๑๘๑)
ผู้ช่วย	นางประนอม กาญจนโสภณ	๓๙ ถ.มหาราช ซอย ๘ ต.ปากน้ำ อ.เมือง จ.กระบี่ ๘๑๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๗๕-๖๑๑-๔๑๖

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อ
๖	นายกิชา วิมลเมธี	๑๓/๒ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๗๕-๓๔๕-๑๘๖ ๐๗๕-๓๒๔-๐๑๐
ผู้ช่วย	นายสุนทร ทองเทพ	๗๖ ม.๔ ต.เข็ชรใหญ่ อ.เข็ชรใหญ่ จ.นครศรีธรรมราช ๘๐๑๙๐ โทรศัพท์ ๐๑-๗๙๗-๗๓๘๓
๗	นายมณูญ ไยบัวทอง	๕๒/๑ หมู่ ๒ ต.คูริง อ.ท่าแซะ จ.ชุมพร ๘๖๑๔๐ โทรศัพท์ ๐๗๗-๕๕๙-๔๒๘, ๐๑-๙๗๙-๔๘๐๘
ผู้ช่วย	นางสาววนิดา รอดสิน	๔๖ ม.๑ ต.คูริง อ.ท่าแซะ จ.ชุมพร ๘๖๑๔๐ โทรศัพท์ ๐๙๕๕๓ ๑๖๗๘
๘	นายมูหามะสุกรี มะสะนิง	๑๑ ถนนมะกรูด ซอย ๙ ต.สะบารัง อ.เมือง จ.ปัตตานี โทรศัพท์ ๐๗๓-๓๓๓-๒๒๗
ผู้ช่วย	นางสาวสุภัทรา กาหะมะ	๔๐ ม.๔ ต.แป้น อ.สายบุรี จ.ปัตตานี ๙๕๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๙-๙๗๔-๙๙๔๒
๙	นายจิระศักดิ์ ท่อทิพย์	๔๐/๑ หมู่ ๓ ต.ป่าคลอก อ.ถลาง จ.ภูเก็ต ๘๓๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๗๖-๒๖๐-๐๙๐, ๐๑-๘๙๒-๙๒๐๔
ผู้ช่วย	นายสุภัตร์ พิบาลฆ่าสัตว์	๓๗/๒ ม.๓ ต.ป่าคลอก อ.ถลาง จ.ภูเก็ต ๘๓๑๑๐ โทรศัพท์ ๐ ๗๖๒๖ ๐๐๒๐, ๐ ๙๕๙๑ ๔๖๙๔
๑๐	นางถนอม ศิริรักษ์	๔๒ ม.๔ ต.จะทิ้งพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา ๙๐๑๙๐ โทรศัพท์ ๐ ๗๔๓๔ ๗๔๓๐, ๐ ๙๗๓๒ ๙๑๑๔
ผู้ช่วย	นายไพฑูรย์ ศิริรักษ์	๙๙/๑๐๙ สวนสน ซอย ๖ ถ.กาญจนวนิช ม.๒ ต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลา ๙๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐ ๙๗๓๖ ๙๑๕๐

ภาคกลาง ตะวันออก

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อ
๑	พระครูนิวริฐธรรมชั้นธี	วัดจันเสน ต.จันเสน อ.ตากาลี จ.นครสวรรค์ ๖๐๒๖๐ โทรศัพท์ ๐๕๖-๓๓๙-๑๑๕-๖ โทรสาร ๐๕๖-๓๓๙-๑๑๕
ผู้ช่วย	นางสาวนารัตน์ ทองแท้	๑๕๖ ม.๑ ถ.จันเสน อ.ตากาลี จ.นครสวรรค์ ๖๐๒๖๐ โทรศัพท์ ๐ ๕๖๓๓-๙๐๙๗, ๐ ๑๗๙๔-๘๗๙๑
๒	นายเสน่ห์ แจ่มจิรารักษ์	๔๐/๑๒ หมู่ ๕ ต.บางเลน อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี ๑๑๑๔๐ โทรศัพท์ ๐๒-๙๒๐-๐๐๕๘, ๐๖-๙๘๓-๓๕๙๙
ผู้ช่วย	นางวิไลวรรณ แจ่มจิรารักษ์	๔๐/๑๒ หมู่ ๕ ต.บางเลน อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี โทรศัพท์ ๐๒-๙๒๐-๐๐๕๘, ๐๖-๙๘๓-๓๕๙๙
๓	นายล้วน ดนตรี	๕๓ หมู่ ๕ ต.บางชะนี อ.บางบาล จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๒๕๐ โทรศัพท์ ๐๓๕-๒๘๖-๓๔๖
ผู้ช่วย	นายประสิทธิ์ ดนตรี นายพยุ่ง ทัฬหิมเจือ	(ที่อยู่เดียวกับครู) ๖๓/๑ ม.๕ ต.บางชะนี อ.บางบาล จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๒๕๐ โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๘ ๖๖๔๘๒
๔	นายกฤษณ์ ฤทธิเตชา	๖๒ หมู่ ๑ ต.แคราย อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร ๗๔๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๖-๙๗๑-๐๕๖๙, ๐๒-๘๐๘-๘๕๖๒
ผู้ช่วย	นางชุลีพร ฤทธิเตชา	โรงเรียนวัดอุดมรังสี (ป.ปิตุวรรณอุปถัมภ์) สำนักงานเขตหนองแขม แขวงหนองค้างพลู กทม. ๑๐๑๖๐
๕	นายอำนาจ มณีแสง	๗๗/๑ หมู่ ๕ บ้านดอน ต.เชิงเนิน อ.เมือง จ.ระยอง ๒๑๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๓๘-๖๑๔-๐๙๓
ผู้ช่วย	นางเสถียร มณีแสง	๗๗/๑ หมู่ ๕ บ้านดอน ต.เชิงเนิน อ.เมือง จ.ระยอง ๒๑๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๓๘-๖๑๔-๐๙๓

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อ
๖	นายพิเนตร น้อยพุกธา	๒๐/๑ หมู่ ๕ ต.บ้านยาง อ.เสนาไห้ จ.สระบุรี ๑๘๑๖๐ โทรศัพท์ ๐๓๖-๓๓๓-๒๔๖, ๐๑-๗๗๘-๘๐๘๘
ผู้ช่วย	นางไพสิน ศรีธัญญา	โรงเรียนเสนาไห้ “วิมลวิทยานุกูล” อ.เสนาไห้ จ.สระบุรี ๑๘๑๖๐ โทรศัพท์ ๐๙-๖๙๘ ๐๗๘๒
๗	นายดำรงศักดิ์ ชุมแสงพันธ์	ศูนย์สมุนไพรรและการแพทย์พื้นบ้าน ระดับอำเภอวังจันทร์ เลขที่ ๑๒๕ หมู่ ๖ บ้านคลองเขต ต.ป่ายูบโน จ.ระยอง ๒๑๒๑๐ โทรศัพท์ ๐ ๓๘๙๖ ๒๐๒๕, ๐ ๑๙๘๓ ๘๑๘๙
ผู้ช่วย	นางสาวกรรณิการ์ ชุมแสงพันธ์	๙๙ ม.๑ ต.ป่ายูบโน อ.วังจันทร์ จ.ระยอง ๒๑๒๑๐ โทรศัพท์ ๐ ๑๓๗๗ ๑๖๖๘
๘	นายบุญเลิศ ไทยทัตกุล	ศูนย์รวมสวนเห็ดบ้านอรัญญิก (ชุมชนคนรักเห็ด) ๓/๑ หมู่ ๘ ต.กระทุ่มล้ม อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๒-๔๔๑-๐๔๖๗, ๐๙-๑๑๓-๖๓๘๙
ผู้ช่วย	นางสาววิไล จิรมงคลการ	๖๐/๑๖๖ หมู่บ้านว.นิเวศน์ ถ.พุทธมณฑลสาย ๔ ต.กระทุ่มล้ม อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๑๐ โทรศัพท์ ๐ ๑๖๕๑ ๖๒๙๖
๙	นายอุดม กสิปมาลัย	๗๘/๔ หมู่ ๑ ต.บางหลวง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๙-๔๑๑-๘๓๙๔
ผู้ช่วย	นายสวาท พลายแก้ว	๑๖ หมู่ ๓ ต.บ้านหลวง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๑๐ โทรศัพท์ ๐ ๑๘๕๓ ๓๕๘๙
๑๐	นายสรณพงษ์ บัวโรย	สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม (บ้าน) ๙๙/๑๓ หมู่ที่ ๑๒ ต.ลาดใหญ่ อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม ๗๕๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๑-๓๑๕-๓๘๔๓ (๐๓๔) ๗๒๐-๓๕๖ (บ้าน)
ผู้ช่วย	นายบุญรอด เจริญฤทธิ์	๓ ม. ๑ ต.บางแก้ว อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม ๗๕๐๐๐ โทรศัพท์ ๐ ๑๘๕๖ ๒๖๗๓

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อ
๑๑	พระอธิการมนัส ขุนติธมฺโม	วัดโพธิ์ทอง หมู่ ๒ ต.สแลง อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๓๙-๒๒๕-๙๘๒, ๐๙-๕๕๕-๗๗๓๒
ผู้ช่วย	ผศ. เพ็ญจันทร์ วรรณรัตน์	๔/๗๑๓ ม.๙ ต.ท่าช้าง อ.เมือง จ.จันทบุรี ๒๒๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๓๙-๓๒๔-๔๑๖
๑๒	นางมนรัตน์ สารภาพ	๓๕๗ หมู่ ๓ ไร่คุณมน ชุมชนบ้านหนองกระทุ่ม ต.หนองกุ่ม อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี ๗๑๑๖๐ โทรศัพท์ ๐๑-๙๔๔-๗๙๗๑ ๐๑-๙๑๕-๖๗๕๘
ผู้ช่วย	นางสาวดารณี ศรีละคร	๓๕๗ หมู่ ๒ ไร่คุณมน หมู่บ้านหนองกระทุ่ม ต.หนองกุ่ม อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี ๗๑๑๖๐ โทรศัพท์ ๐ ๑๒๕๙ ๗๘๑๙

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.รุ่ง แก้วแดง

เลขาธิการสภาการศึกษา

ดร.สิริพร บุญญานันต์

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

นางสาวสุทธาสินี วัชรบูล

ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษา

และพัฒนาการเรียนรู้

บรรณาธิการ

นายถวัลย์ มาศจรัส

นักวิชาการศึกษา ๘

หัวหน้ากลุ่มศิลปวัฒนธรรม กีฬา

และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผู้เขียน/ผู้เรียบเรียง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

นายถวัลย์ มาศจรัส

นางสาววัลภา เล็กวัฒนานนท์

นักวิชาการศึกษา ๖ ว.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต ๑

นางสาววรรณงค์ เนตรสุภลักษณ์

ศึกษานิเทศก์ ๙

ผู้ประสานงานภาค

พระครูพิทักษ์นันทคุณ

ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๑

นางสาววรรณงค์ เนตรสุภลักษณ์

นางสาววัลภา เล็กวัฒนานนท์

ผู้ประสานงานการพิมพ์

นางสาวปิยะมาศ เมตโธสง

นักวิชาการศึกษา ๔

ผู้พิมพ์ต้นฉบับ/รูปเล่ม

นายสมยศ พันธุ์โอฬารกุล

เจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป ๖

นางรัตนา เขมะพานิช

เจ้าพนักงานธุรการ ๕

นางสาวบุศรา บุญเกิด

ออกแบบปก/รูปเล่ม

นายถวัลย์ มาศจรัส